

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ**

Ἐπιμέλεια
ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ — ΣΤΕΡ. Ν. ΣΑΚΚΟΥ
Καθηγητῶν Πανεπιστημίου

Ἐπιμέλεια
ΒΑΣ. Σ. ΨΕΥΤΟΓΚΑ — ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗ
Διδακτῶρων τῆς Θεολογίας

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 23

ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΙΣ ΠΡΟΣΩΠΑ ΠΑΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΗΣ
ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Εισαγωγή—Μετάφρασις—Σχόλια
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗ
Κείμενον: B. Moutisacou

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἐν σημαντικῶν μέρους τῶν ἑπιπέδων τοῦ Χρυσόστομου εἶναι ἀπεριμεινόμενα εἰς πρόσωπα τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, εἰς ἄγλους καὶ μάρτυρας τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ ρητορική δεινότης καὶ ἡ δόξα διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χρυσόστομου εἰς τὰ ἔθνη τῆς φυγῆς τοῦ ἀνθρώπου κατακλιθήσονται. Ὁ Χρυσόστομος γνωρίζει τὴν λειτουργίαν τῆς ψυχῆς, ἐπιτηδεύει τὰς κινήσεις τῆς καὶ διαθέτει τὴν δύναμιν νὰ κινήσῃ τὸ ἔνδιαιτον, νὰ θέλῃ, νὰ ἐκθουσιάσῃ, νὰ πείσῃ, νὰ παρακινήσῃ. Θεωρεῖται σήμερον ὁ Freud, καὶ οἱ πάντες ἐπιπέδων μὲ θρησκευτικόν, θὰ εὐλαγῶν κανείς, διὰ τὴν θεωρίαν τῆς ψυχολογίας. Οἱ Πατέρες, χωρὶς νὰ εἶναι ἀποστήμονες ψυχολογισταί, ἀλλὰ ποιμένες, γνωρίζουν διας τὰς πτυχὰς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καλύτερον παντὸς ἄλλου καὶ ἐντὸς αὐτοῦ — τὸ καὶ ἀποδοτικότερον — διαθέτουν τὴν δύναμιν νὰ χαλινάωσιν καὶ νὰ κατευθύνουν τὰ κατώτερα ἔνστικτα, ἀπὸ τὰ ὅποια ἡ ψυχολογία ἐκκρεμῆται διας τῆς ψυχικῆς λειτουργίας καὶ ἐπὶ τῇ θέσει τῶν ὁσίων ἐκρημνίται εἰς τὰς ψυχικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι εὐδαίμων ἀνατόμοι τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ ἔχουν τὴν ἐκάντηται διὰ μόνον νὰ κέρνουν διδάσκων μὲς καταστάσεως, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιβαδύνουν θεραπευτικὰ μὲ τὸ νεότερον τῆς θείας χάριτος.

Τὰς ἀνάφαις αὐτὰς ἐπὶ τῆς γνώσεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἀπὸ τοῦ Πατρὸς δημιουργοῦ ἢ μελέτη τῶν ἔργων τῶν Πατέρων καὶ ἐν προκειμένῳ τοῦ Χρυσόστομου, ἐνδὲ ἀπὸ τοῦ θεοφιλοῦ ἀνατόμου τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Αἱ τρεῖς ἐπιπέδων εἰς τὸν Δαυὶδ καὶ τὸν Σαουλ ἐξερωνήθησαν τὸ θέρος τοῦ ἔτους 387 μετὰ τὴν ἐπιπέδων «Εἰς τὰ μέρη πάλαντα καὶ ἐκαστὸν ἐργάται καὶ περὶ τοῦ μὴ μνησκακίαν» (PG 64, 443 - 452). Κύριον θέμα τῶν τριῶν ἐπιπέδων ἀποτελεῖ ἡ μεγαλοφυγία πρὸς τοὺς ἐχθρούς, τῆς ὁποίας λαμπρὸς ἐκφραστὴς ὑπῆρξεν ὁ Δαυὶδ.

Εἰς τὴν πρώτην ἐπιπέδων περιγράφει ὁ Χρυσόστομος μὲ ἀνεπὲρβλητον δύναμιν καὶ μὲ τὴν γνωστόν του ἀρχαίαν λόγον τὰ γεγονότα καὶ τὰς καταστάσεις ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐλαμψε καὶ ἐθριάμβησεν ἡ ἀνεξίτηλα τοῦ Δαυὶδ καὶ ἡ μεγαλοφυγία του πρὸς τὸν

Σαούλ. Ἡ προθυμία τοῦ Δαυὶδ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν Φιλισταῖον Γολιάθ, παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις τῶν οὐρανῶν τοῦ καὶ τοῦ θείου τοῦ Σαούλ, καὶ τὸ θάρρος του, τὸ ὅποιο καταράνθ' ἀπὸ τὴν προστάθειά του νὰ ἀντιπάρῃ τὸ ἥθικόν τοῦ Σαούλ, ἀντιπαράστατον πρὸς τὴν χωρὶς ἐρείσματα ὑποψίαν καὶ ἔχθρον τοῦ βασιλέως πρὸς τὴν εὐεργέτην του. Τὰ ἐγκύματα τῶν γυναικῶν ἐφ' ἑαυτὸν ἐφύλαξε χιλιάδας καὶ ὁ Δαυὶδ μυριάδας ὑπέστηεν τὸ ἔγκλημα τοῦ θυμοῦ καὶ τοῦ φθόνου τοῦ Σαούλ. Ὁ παραλογισμὸς τῶν παθῶν τούτων διακηρύσσεται κατὰ τρόπον ἀπαράμιλλον. Αἱ ἐπιθέσεις μὲ τὸ δόρυ ἐναντίον τοῦ Δαυὶδ, κατὰ τὴν στιγμὴν μάλιστα τοῦ ἐκείνου προσπαθεῖν νὰ τὸν διακυβέσῃ, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸ «ὀφθαλμὸν ἀντι ὀφθαλμοῦ» τοῦ Νόμου θὰ ἐδικαιολογοῦσαν ὡς νόμιμον μέσον ἀμύνης μίαν προστάθειαν τοῦ Δαυὶδ νὰ φρονέσῃ τὸν ἔχθρον του, ἀντιπαρεβάλλονται πρὸς τὴν μεγαλόφρονον συμπεριφορὰν τοῦ γενναίου τούτου. Τρεῖς φορές ἐπεχείρησε νὰ τὸν φρονέσῃ ὁ Σαούλ (δύο φορές μὲ τὸ δόρυ ἐνθ' ἑαυτὸν διακίβδησε καὶ μίαν ἔσαν τοῦ ἐξήτησεν ὡς γαμήλιον δόρον διὰ τὸν γάμον του μὲ τὴν θυγατέρα του Μελχὶθ ἑκατὸν κεφάλαια ἔχθρον), ἀλλὰ ὁ Δαυὶδ οὐ μόνον δὲν ἐπέδωκε νὰ τὸν φρονέσῃ, ἀλλὰ καὶ ἔφυγε μακριὰ διὰ νὰ κατασιγήσῃ ἔτι τὴν ἔδικον ἔχθρον του. Τὸ πάθος ὅμως τοῦ Σαούλ δυναμῶνται ἀντι νὰ σήσῃ καὶ κατακτείνῃ τὸν Δαυὶδ εἰς τὰ ὄρη διὰ νὰ τὸν φρονέσῃ. Φθάσαμεν ἔτι εἰς τὴν κορυφάν τοῦ δράματος. Παρακολουθεῖται κατὰ τὸ ἀνεπαύλητον, ἐν γεγονόσιν, ἡ δραματικότης καὶ τὸ ἥθικόν μεγαλειῶν τοῦ ὁποῖου συναγωνίζονται τὴν δύναμιν καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς χριστιανικῆς ἀνεξικτακτικῆς, τῆς μεγαλοθυμίας τὴν ὁποῖαν ἐίδωκε καὶ ἔζησεν ὁ Κύριος ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ Δαυὶδ εὐρίσκει μὲ τοὺς ἄνδρας του εἰς ἐν σπήλαιον, ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸ βῆλον σπήλαιον ὁ Σαούλ διὰ ν' ἀναπαυθῆ. Ὁ ἔχθρος εὐρίσκει εἰς χεῖρας του, μόνος καὶ ἀνίσχυρος. Καὶ οἱ ἄνδρες τοῦ Δαυὶδ τὸν συνεισέλευσαν νὰ ἐκδικηθῇ τὸν ἔχθρον του. Εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Δαυὶδ ἀγείρεται ἁγίων ἰσχυρὸς, τὸν ὁποῖον περιγράφει μὲ καταπληκτικὴν ζωηρότητα ὁ Χριστός. Μεταφορῶμεθα μάλ' μὲ τὸν Δαυὶδ εἰς τὸ σπήλαιον καὶ ζῶμεν τὰ συντεθέματα καὶ τὰς ἀντιδράσεις του. Ἡ ψυχολογικὴ πίεσις τῶν συντεθειμένων του νὰ φρονέσῃ τὸν Σαούλ, ἡ ἀνάμνησις τῶν ὄσων ὁ ἴδιος ἔδικως ὑπέσχετο, τὸ πάθος τοῦ θυμοῦ, τὸ ὅποιον διὰ μίαν στιγμὴν τὸν κατέλαθε καὶ τὸν παρεῖχε νὰ κόψῃ ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴν χλαμύδα τοῦ Σαούλ, αἱ δυσόνοιαι σκέψεις περὶ τοῦ τί ἐπρόκειτο νὰ ὑποστῇ εἰς τὸ μέλλον ἀπὸ τὸν διώκτην του, ἔδον τὸν ἄσπρον ζωντανόν, τώρα ποῦ ἐφ' ἑαυτὸν εἶχε φέρει εἰς τὰς χεῖρας τοῦ τῶν ἔχθρων του (ὅπως εἴλεται εἰς τὸν Δαυὶδ ὁ ἄνθρωπος του), καὶ ἔτι ἡ τρικυμία ποῦ ἐξέσπασεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Δαυὶδ, παρουσιάζουν σὲ βῆλον τὸ ἥθικόν μεγαλειῶν τῆς τὴν νίκην τῆς ἀνεξικτακτικῆς καὶ τῆς γενναιοπροθυμίας τοῦ Δαυὶδ. Μὲ τὴν ρωμαλεὴν αὐ-

τὴν περιγραφὴν καὶ μὲ τὰς ἀπαρατήκτους διὰ τοὺς σκοποὺς τοῦ κηρύγματος προτροπὰς πρὸς μίμνην κλείει ὁ ἱερός Πατήρ τὴν πρώτην ὀμιλίαν.

Καὶ ἐρχόμεθα εἰς τὴν δευτέραν. Ὁ Δαυὶδ ἐξήλθεν ἀπὸ τὸ σπήλαιον μὲ τὴν ψυχὴν του πλημμυρισμένην ἀπὸ χαρὰν διὰ τὴν νίκην του. Ἡ χαρὰ του εἶναι ἀπερίγραπτος, διότι ἔχει νικήσῃ τὸ πάθος του καὶ ἀπεργρανεῖται καὶ ἀγάλλεται μὲ τὴν ἀνεμῶν τοῦ μισθοῦ τῆς ἀνεξικτακτικῆς του ἀπὸ τῶν θεῶν. Καὶ ἀρχίζει τὸ δεύτερον σάββον τῆς ἀρετῆς. Εἰς τὸ πρῶτον ἐνέκυρε τὸν θυμὸν καὶ ἐχάρισε τὴν ζωὴν εἰς τὸν ἔχθρον του, παρὰ τὴν ἐνοχλήν τοῦ Νόμου «ὀφθαλμὸν ἀντι ὀφθαλμοῦ». Εἰς τὸ δεύτερον ἀνεβαίνει ἀκόμη ἡγήτοτερα καὶ ἀγωνίζεται μὲ προθυμίαν νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν διώκτην του ἀπὸ τῶν ἔδικων φθόνου του. Καὶ ὅταν πάλιν ἀργότερον εἶχεν εἰς χεῖρας τοῦ τῶν Σαούλ, τοῦ ἐχάρισε τὴν ζωὴν καὶ τὸν ἐκόλυσε μάλιστα περὶ τὸν ἑαυτὸν εἰς τὴν μάχην. Ἡ περιγραφὴ τῶν ψυχικῶν καταστάσεων τοῦ Δαυὶδ κατὰ τὴν προστάθειάν του νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν Σαούλ ἀπὸ τὸ πάθος του, καὶ κατόπιν κατὰ τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀντίκρισε νεκρὸς τὸν Σαούλ καὶ τὸν Ἰωνάθαν, διαθίεται τόσῃν δυνάμει, ὥστε οἱ ἀκούσται εἶχεν θαυμάσει. Ὁ ἱερός Πατήρ βλέπεται τῆς ἀδικίας καὶ τοὺς παρακινεῖ νὰ ἐνθυμηθῶν τοὺς ἔχθρους του, νὰ δεῖξον ἀνεξικτακτικὰ πρὸς αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς κλύουσι ἂν ἀποθάνουν, μιμνήσκον τὸν Δαυὶδ.

Εἰς τὴν τρίτην καὶ τελευταίαν ὀμιλίαν ὁ ἱερός Πατήρ ἀρχίζει μὲ ἐντόνους ἐπιπλήξεις ἐναντίον ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἐγκατέλειψαν τὸν νόμον διὰ νὰ ἐπισκεφθῶν τὰ θέατρα. Ἡ περιγραφὴ τῶν θεάτρων καὶ τῶν ὄσων κακῶν ἀνεθέσαντες εἰς αὐτὰ καὶ ὁ τέρμας τῶν ὁποῖων ἐδημιουργοῦσαν εἰς τὴν ψυχὴν ἀντιπαρεβάλλονται ἀπὸ τὸν Χριστόστομον πρὸς τὴν ἡμεῖαν, τὴν εὐταξίαν τῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν γαλήνην, τὰ ὅποια ἀπολαμβάνει ὁ πιστὸς ἀπὸ τὴν διατριβὴν του εἰς αὐτήν. Ἀντιπαράσταται ἡ εὐτελής καὶ πρόσκαιρος ἡδονὴ τῶν θεάτρων πρὸς τὴν μόνιμον καὶ πραγματικὴν χαρὰν τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ ἀνακτροφῆς καὶ προτρέπονται οἱ ἀκούσται νὰ ἐξετάσουν οἱ ἴδιοι τὸ τί ἠσθάνθησαν μετὰ ἀπὸ μίαν ἐπισκεψίν των εἰς τὰ θέατρα καὶ τί αἰσθάνονται, ὅταν φεύγουσ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, διὰ νὰ διαπισώσουν μόνον των τὴν διαφοράν. Ἐν συνεχείᾳ ἐπαγγέλλεται πάλιν εἰς τὸν Δαυὶδ καὶ εἰς τὴν ἀνεξικτακτικὴν του ἔναντι τοῦ ἔχθρου του. Ἀναλύει τὰ συντεθέματα τοῦ ἐδικουμένου τὰ δημιουργήματα εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἔχθρου του καὶ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἔχθρος γίνεται εὐεργέτης, διότι δοθέναι νὰ διορθώσωμεν τὰ σφάλματά μας. Τὸν λόγον περὶ τοῦ Δαυὶδ, ὁ ὅποιος καὶ εἰς τὰς δύο πρώτας ὀμιλίας εἶχε διαποθῆ ἐπὶ τῆς ἐρημίας τῆς σκιτικῆς διηγήσεως τοῦ Α' Βασιλείων, τὸν εἶχε διακόψει εἰς τὸ σημεῖον τοῦ διαλόγου, τοῦ διαμεσθεύοντος μεταξὺ Δαυὶδ καὶ Σαούλ, ὅτι οὐρα

ἀπὸ τὴν συγκλονιστικώτερον ἐκδήλωσιν τῆς ἀνεξουσιαστικῆς τοῦ Δαυὶδ. Τώρα τὸν συνεχίζει καὶ ἐξετάζει τὴν ἐπίδρασιν τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ συμπεριφορὰ τοῦ Δαυὶδ εἰς τὸν Σαουλ. Ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ μετέβαλε καὶ τὸν Σαουλ, ὁ ὁποῖος συντετριμμένος ὁμολογῆσαν «δικαίως σὺ ὑπὲρ ἐμῆ, ὅτι σὺ μὲν ἀνομιήσας μοι ἠγάθα, ἐγὼ δ' ἀγαπήσασκά σοι κακά» (Α' Βασ. 24, 18). Ἡ συντριβὴ τοῦ ὄψηρε πλήρης. Τὸ πάθος τοῦ εἶχε νικηθῆ ἀπὸ τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ ἐχθροῦ του καὶ παρακαλεῖ τὸν Δαυὶδ νὰ μεριμνήσῃ διὰ τοὺς ἀπογόνους του, διότι ἔχει πλέον ἀντιληφθῆ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἐκλεκτός Κυρίου. Τὴν τελευταίαν δὲ αὐτῆν ὁμιλίαν κλείει ὁ ἱερός Πατὴρ μὲ τὴν περιγραφὴν τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ Δαυὶδ πρὸς τὰ τέκνον τοῦ Σαουλ καὶ μὲ τὴν προτροπὴν πρὸς τοὺς ἀκούστας νὰ μιμηθῶν τὴν ἀρετὴν του.

Ἡ ὁμιλία εἰς τὸν Ἠλίαν καὶ τὴν χίθραν εἶναι ἀγνωστον πόσῃ ἐξεφωνήθη καθὼς ἐπίσης ἀν ἐξεφωνήθη εἰς τὴν Ἀνατολίαν ἢ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Κίριον θέμα τῆς ὁμιλίας ἀποτελεῖ ἡ ἐλεημοσύνη. Ἐπιπέδη ἄνωγ ἢ παρὶ αὐτῆς διδασκαλία γίνεται καλύτερον κατανοητῇ καὶ πῶς ζωντανῇ, ὅταν χρηρημοσιῶν κατεῖς παραδείγματα, ἀναφέρεται ὁ Χρισστότομος εἰς τὴν χίθραν τῶν Σαραφθῶν, ἡ ὁποία ἤλεγχε τὸν προφήτην Ἠλίαν κατὰ τὴν διάρκειαν μεγάλης πείνης, τὴν ὁποίαν διηγείται εἰς τὸ Γ' Βασιλειῶν. Τὴν πείναν αὐτῆν τὴν εἶχε προκαλέσει θαυματουργικῶς ὁ Ἠλίας διὰ νὰ σαφρονίσῃ τοὺς ἀμαρτανότας Ἰουδαίους. Ἡ πείνα παρουσιάζεται ὡς δικαία τιμωρία, τὴν ὁποίαν ἐπιβάλλει ὁ Θεὸς εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι παρέθισαν τὴς ἐπιτολάς του. Μὲ τὰς Γραφὰς βίδει ὁ Θεὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ μέσα ἀλλήλων τῶν ἀμαρτανῶτων των καὶ αἰτιολογεῖ τὴν ἐπιβολὴν τῆς τιμωρίας. Ἡ λύσσα τῶν Σοδομῶτων, λέγει ὁ Χριστότομος, νὰ κακοποιήσων τοὺς φιλοθεουμένους τοῦ Δαὶ, περιγράφεται κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἀπὸ τὴν Γραφήν, ὡτως ὅστε εἶναι ἐπιβεβλητὴ ἡ φοβερά τιμωρία νὰ μὴ τὴν χαρακτηρίσῃ κανεὶς ὡς ὑπερβολικὴν. Διὰ νὰ μὴ λυπηθῶν ἐπίσης οἱ ἄνθρωποι, ἀναλογιζόμενοι τὰ θεῖα τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς πείνης, ἀναφέρεται ἀπὸ τὴν Γραφήν ἢ κατὰ τοῦ Ἠλία μαρτία των, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ἦτο ἀναγκασιτέος ὅπως νὰ φάγῃ καὶ νὰ κριπτεται. Ἡ ἀγνωμοσύνη ἐξ ἄλλου τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ πρὸς τοὺς θεοπέμτους προφήτας περιγράφεται εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην, διὰ νὰ μὴ θεωπιστῆς κανεὶς εἰς τὴν φοβεράν ἀγνώμωνα διαγωγὴν των πρὸς τὸν Κύριον. Ἐβίβων νὰ φρονέσων τὸν Ἠλίαν, ἐδίωξαν τὸν Μωσῆ καὶ ὁ Σαουλ κατεδίωξε τὸν Δαυὶδ μετὰ τὴν ἄσπιν του ἐπὶ τοῦ Γολιᾶθ. Τὸν ἐφιλοξένησαν ἄνωγ ὁ βασιλεὺς τῶν ἐχθρῶν Ἀγγυῶς (Α' Βασ. 21, 11). Καὶ ὁ Ἠλίας, ὅπως ὁ Δαυὶδ, κατέφυγε δικαιώματος εἰς τὴν χίθραν τῶν Σαραφθῶν. Ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε νὰ ὑποφέρῃ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν πείναν, διὰ νὰ μέθωμεν δι

κινητῶν του εἰς τὴν πρόκλησιν τῆς πείνης δὲν ἦτο προσωπικῆς ἐχθρᾶ ἀλλὰ θεοῦ ζήλος. Ἡ πείνα ὄψηρε διὰ τὸν Ἠλίαν ἔτι ἦτο διὰ τὸν Παῦλον ὁ σκώλαφ τῆ σαρκὸς. Ἦτο ἀνθρώπος ὁ Ἠλίας ἀμοιουσιῶς ἦναι, ὅπως λέγει ὁ ἀδελφότητος Ἰάκωβος, ἀλλὰ ἡ θέα του προαίρεσις τὸν ἀνέδειξεν ἀνώτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἀκαλοῦτος ἐγκωμιάζει ὁ Χριστότομος τὴν χίθραν, ἡ ὁποία ὁμαδὴ χθῆ τὸν Ἠλίαν καὶ ἐπέβειζε πολλὴν προθυμίαν νὰ τὸν φιλοξενήσῃ, παρὰ τὴν τρομαρὴν πείναν εἰς τὴν ὁποίαν τῶρίσαστο. Ἦτο ἀλλόφυλος καὶ μάλιστα ἐκ τῆς Σιδωνος. Ἦτο γυνὴ καὶ μάλιστα χίθρα. Εἶχε νὰ διατρέψῃ τὰ παῖδιά της καὶ τὸ μόνον ποὺ τῆς εἶχεν ἀπομῆναι ἦτο μία χούφτα ἀλεύρου. Ἐκτὸς τούτων ὁ Ἠλίας δὲν ἦτο συγγενὴς οὐτε γνωστός, ἀλλὰ ξένος καὶ ἀγνωστός καὶ μάλιστα ὁ αἰτίος τῆς πείνης. Παρὰ ταῦτα ἄνωγ ἐκατὴν ἔδειξε χριστιανικὸν φρόνημα ὅπῃ τωαύτας δυσχερεστάτας περιστάσεις καὶ μάλιστα πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν γῆν. Τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἐλεήμονα διάθεσιν τῆς καλεῖ τοὺς πάντας νὰ μιμηθῶν ὁ ἱερός Πατὴρ, διὰ νὰ λάβων ὡς ἀμοιβὴν τὰ αἰώνια ἄγαθά.

Ἡ ὁμιλία εἰς τὸν Ἰὼβ, ὡς πληροφοροῦμεθα καὶ ἀπὸ τὸν τίτλον της, ἐξεφωνήθη εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς χρόνον ἄνωγ ἀγνωστον εἰς ἡμᾶς σήμερον. Τὴν διακρίνει ἡ δύναμις καὶ ἡ χάρις οἱ ὁποῖοι διακρίνων κάθε τι, τὸ ὁποῖον ἐξεταροῦν ἀπὸ τὴν χρυσὴν τοῦ Ἰωάννου γλώσσαν. Κατ' ἀρχὴν διεκτραυβέται μὲ ζωντότητα ἢ φοβερά κατὰστασις τοῦ Ἰὼβ. Ἀρχίζει ἀπὸ τὰ μικρότερα κακὰ καὶ ἀνέρχεται κλιμακωθὸν εἰς τὰ ἐπιτότερα καὶ τὰ φοβερότερα. Αἱ πληγαὶ τῆς ὁποίας ἐπέφερον ὁ δαίμων εἰς τὸν Ἰὼβ ἀπαρτιβήσονται μία πρὸς μίαν. Ἦ φοβερά δοκιμασία εἰς τὴν ὁποίαν τὸν ὀπίβαλον οἱ φίλοι καὶ ἡ σὺγγυρὸς του καὶ ἡ δραματικὴ του κατὰστασις, νὰ μὴ ἔμπορῃ νὰ εἶρη σιγῆν ἀναπαύσεως οὐτε κατὰ τὴν ἡμέραν ἀλλὰ οὐτε καὶ κατὰ τὴν νύκτα, ὄψηρε εἰς τὴν ἀπουσίωσιν τοῦ δράματος. Κανεὶς ποτὲ δὲν ἔχει ὑποφέρει ὅσον πολλὰ καὶ φοβερά κακὰ μὲ τὴν ἐπισπιν καὶ τὴν αὐχρότητα μὲ τὴν ὁποίαν προσεβλήθη ὁ Ἰὼβ, τοινῆε ὁ ἱερός Πατὴρ. Ποτὲ δὲν συνέβησαν τόσα πολλὰ καὶ φοβερά μαζικῶς εἰς ἓνα καὶ μόνον ἀνθρώπον. Καὶ μάλιστα εἰς ποῖον ἀνθρώπον; Εἰς ἐκατὸν ὁ ὁποῖος ἐρευνῶν τὴν ἀμείβωσιν του δὲν ἔμπορῶς νὰ εἶρη κάποιο παράπτωμα εἰς τὴν ζωὴν του, τὸ ὁποῖον νὰ ἦτο δυνατόν νὰ δικαιολογήσῃ τὸ μαρτύριόν του. Καὶ ἡ ἀντίδρασις του; «Ὡς τῷ Κυρίῳ ἔβοξεν, ὡτως καὶ ἐγένετο», «εἰ τὰ ἄγαθὰ ἐδείξασθε παρὰ Κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑπόσταμεν». Ἀπόλυτος ὁποταγὴ καὶ ἀποσίσις εἰς τὸν Θεὸν καὶ καρτερία ἀνεπαύλητος. Τὸν πλῆττον φοβερά θεῖα, ἐνθ δὲν ἀσθένεω τὴν παραμικρὰν ἐναχὴν διότι δὲν ἔχει διακράζει οὐτε τὸ ἐλάγι-στον ἀδίκημα. Ὅχι δὲ μόνον δὲν ἔχει διακράζει τίποτε τὸ κακόν,

ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν γένει παλαιὰ τοῦ ὑπῆρξεν ἀπολύτως σήμερον πρὸς τὰς ὑψηλὰς ἐπιταγὰς τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς, μολοντί ἔζησε πολλοὺς αἰῶνας προτὸν ὁ Κύριος ἀποκαλύψῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴν ἐπὶ γῆς ζωὴν τοῦ τὸν ἁγίων δρόμον. Τὸ βίλημμα εἶναι φοβερόν. Τὸ καθιστοῦν ἀκόμη φοβερώτερον οἱ φίλοι, ἡ σὺζυγος, οἱ γυνιστοὶ καὶ οἱ συγγενεῖς. Ὁμοίως ὁ Ἰῶβ ἐν λυγίῳ. Βράχος ἀκλόνητος φραδαὶ τὰ κήματα τῶν ἐπιθέσεων προσώπων καὶ πραγμάτων, τὰ ἅποια κινούμενα ὑπὸ τὸν παντῶν δαίμονα ἔρμουν νὰ τὸν συντρίβουν. Ἰδοὺ πρότυπον πρὸς μίμησιν, Ἰδοὺ ὁπὸδειγμα, λέγει ὁ Χρυσόστομος, τὸ ὅποσον θὰ σὺς βοηθήσῃ καὶ θὰ σὺς παρακινήσῃ νὰ ἀντισταθῆτε καὶ νὰ ἀνθῆτε εἰς τὰ πάντα. «Ὁς θαυμάζομεν τὸν ἀβελήην καὶ ἄς μιμώμεθα τοὺς ἀγῶνας του», λέγει, «εἰδὼ νὰ κερδίζομεν τὰ μέλλοντα ἀγαθά...», κατακλιών με τὴν παραίνεσιν αὐτῆν τὸ γαίμο δύνωμεν καὶ χάρου ἡγούμεν τοῦ πρὸς τὸν μακάριον Ἰῶβ.

ΝΙΚ. Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Εἰς τὸν ΔΑΥΪΔ ΚΑΙ Τὸν ΣΑΟΥΑ

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΩΤΗ

740 Δ Εἰς τὰ περὶ τὸν ΔΑΥΪΔ ΚΑΙ Τὸν ΣΑΟΥΑ, ΠΕΡΙ ΑΝΕΣΙΚΑΚΙΑΣ, ΠΕΡΙ ΤΟΥ ὅτι πρέπει νὰ δειγνόμεν οἰκτον προε τοῦς ἔχθροῦς καὶ νὰ μὴ τοῦς κακοδοροῦμεν ὅταν ἀποστραζοῦν.

1. Ὅταν κάποια χρονία καὶ σκληρὰ φλεγμονὴ συμβῇ νὰ παραμείνῃ ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς τὸ σῶμα, ἀκατοῦνται πολλαὶ γνώσεις φαρμακευτικῆς καὶ πολλὸς κόπος καὶ χρόνος, διὰ νὰ ἐξαφανισθῇ ὁ θῆκος τῆς. Τὸ ἴδιο ἡμπορεῖ νὰ εἶ κανεὶς καὶ εἰς τὴν ψυχῆν. Διότι ὅταν θέλῃ κανεὶς νὰ ἡερρζώσῃ τελείως ἓνα Β πάθος ποῦ ἔχει ἐμφλοκωρῆσει καὶ ἔκει ριζώσει ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς τὴν ψυχῆν, δὲν ἀρκοῦν συμβουλαί, οὔτε μῦς οὔτε δύο ἡμερῶν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἡμιλῇ κανεὶς διὰ τὸ θέμα αὐτὸ πολλὰς φορὰς καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἐὰν θεαίως θέλωμεν νὰ ἡμιλώμεν ἔκει ἐπὶ φιλοδοξίαν καὶ εὐκαρίστησιν, ἀλλὰ διὰ νὰ προέλθῃ κέρδος καὶ ἀφέλεια ἀπὸ τὴν ἡμιλίαν. Δι' αὐτὸ λοιπὸν, ἔκεινο τὸ ὅποσον ἐπράξαμεν διὰ τὸν ἔρικον, —τὸ ὅτι οὐκ ἡμιλώσαμεν δηλαδὴ ἐπὶ πολλὰς διαδοκικὰς ἡμέρας διὰ τὸ ἔικον θέμα— θὰ τὸ πράξομεν καὶ διὰ τὴν ὄργην καὶ θὰ οὐκ συμβουλευώμεν διαρκῶς C ἔσον ἡμποροῦμεν. Αὐτοὶ πιστεύω ὅτι ὁ καλύτερος τρόπος διδασκαλίας εἶναι νὰ μὴ παύομεν νὰ συμβουλευώμεν διὰ κατὰ μέκρως ἔκου ἔκομεν τὴν συμβουλήν νὰ γίνεταί πρόξιος. Ἐκεῖνος ὁ ὅποιος ἡμιλεῖ σήμερον περὶ ἐλεημοσύνης, αὔριον περὶ προσευκῆς, μεθαὔριον περὶ καλωσύνης καὶ μετὰ πάλιν περὶ ταπεινοφροσύνης, δὲν θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐφορμώσουν οἱ ἄκροαταὶ τοῦ καμμίαν ἀπὸ τὰς ἔρετας αὐτὰς, ἐπειδὴ μεταστραφῶ συνεχῶς ἀπὸ τοῦτο πρὸς ἕκεινο καὶ ἀπ' ἕκεινο πάλιν πρὸς τὸ ἄλλο. D Ἐκεῖνος ὁ ὅποιος θέλει νὰ ἔκοιν ἡμάρτων τὸ λεγόμενὰ του εἰς τοὺς ἄκροατὰς πρέπει νὰ μὴ παύῃ νὰ παρακινῇ καὶ νὰ συμβουλεύσῃ διὰ τὸ ἴδιο πράγματα καὶ νὰ μὴ μεταστραφῇ ἀπὸ τὸ ἓνα θέμα εἰς τὸ ἄλλο, προσαυτὸ ἰδῇ ὅτι ἡ διδασκαλία του διὰ τὸ προηγούμενον ἔχει ριζωθῆ καλὰ ἐντὸς των. Αὐτὸ κάμνουν καὶ οἱ διδασκαλοὶ. Δὲν διδάσκουν εἰς τὰ πασιὰ τὰς

συλλαβάς προτού ἴδουσι ὅτι ἐκεῖ ἐπιμεθευθῆ ἔντός των ἡ γνώσις πᾶν γραμμάτων. Προηγουμένως λοιπόν, ὅταν σὺς ἐδάβαζα τὴν παραβολὴν τῶν ἑκατὸν δηναρῶν Ε καὶ τῶν μυρίων ταλάντων, σὺς εἶδεις πῶσον κακὸν εἶναι τὸ νὰ εἶναι κανεὶς μνηστῆρας. Διότι ἐκείνους ποὺ δὲν τὸν κατέστρεψαν τὰ μύρια τάλαντα τὸν κατεπόντισαν ἑκατὸν δηνάρια, καὶ τοῦ ἀπῆραν πῶς τὴν συγκύρησιν ποὺ τοῦ εἶχε δοθῆ καὶ τὸν ἀπεστέρησαν ἀπὸ τὴν δωρεάν. Ἐνῶ δὲ εἶχε κριθῆ ἄδικος, τὸν ἀδήγησαν πάλιν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ὡς ἐκεῖ εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ ἔτσι τὸν παρέδωσαν εἰς τὴν αἰώνιον τιμωρίαν.

Σήμερον λοιπὸν θὰ σπεύσωμεν εἰς ἄλλο θέμα τὸν λόγον. Ἔπρεπε, βεβαίως, εἰς τὰ πράγματα ἐγίνοντο σωστά, αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἠμῖν διὰ καλωσύνης καὶ πραότητος νὰ δίδῃ ὁ ἴδιος τὸ παράδειγμα ⁷⁴⁹ Α τῆς καλῆς αὐτῆς διδασκαλίας μὲ τὸν ἑαυτὸν του, ὥστε νὰ διδάσκῃ μὲ τοὺς λόγους καὶ νὰ παιδαγωγῆ μὲ τὰς πράξεις. Ἐπειδὴ ὅμως ἡμεῖς ἀπέκομεν πολὺ ἀπὸ τὴν ἀρετὴν αὐτὴν, ἀφοῦ πάρωμεν καὶ φέρωμεν εἰς τὸ μέσον κάποιον ἀπὸ τοὺς ἁγίους καὶ τὸν τοποθετήσωμεν μπροστὰ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς σας, θὰ σὺς παρακαλέσωμεν μὲ ἐπιμονὴν καὶ σαφήνειαν, ἔχοντες τὸν δίκαιον αὐτὸν ὡς ὑπόδειγμα, νὰ μιμηθῆτε τὴν ἀρετὴν του καὶ σὺς ἄλλα καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος.

Ποῖον λοιπὸν πρέπει νὰ σὺς ἀναφέρω ὅταν σὺς ἠμιλλᾷ περὶ ἐπιεικείας; Ποῖον ἄλλον ἀπὸ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἔλαθε τὴν ἀνωθεν μαρτυρίαν καὶ ἐθαυμάσθη μάλιστα διὰ τοῦτο; Διότι, λέγει ἡ Γραφή, «εὗρον Β Δαυὶδ τὸν τοῦ Ἰεσοῦ, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου» (Α΄ Βασ. 13, 14΄ Πράξ. 13, 22). Ὅταν δὲ ἐκέρρη τὴν κρίσιν του ὁ Θεός, δὲν ἀπομένει καμμία δικαιολογία εἰς τοὺς ἀντιλέγοντας, διότι ἡ κρίσις του εἶναι ἀδέκαστος. Ὁ Θεός δὲν κρίνει οὔτε χαριστικῶς οὔτε μὲ ἐκέρρητα, ἀλλὰ κρίνει μόνον τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς. Δὲν θὰ φέρωμεν δὲ εἰς τὸ μέσον τὸν Δαυὶδ μόνον διὰ τὸν λόγον αὐτὸν, ἐπειδὴ δηλαδὴ τὸν ἐγνώρισεν ὁ Θεός, ἀλλὰ ἐπειδὴ συγκαταλέγεται μετὰ τῶν ἐκείνων τοὺς ὁποῖους ἐξέθρεψεν ἡ Παλαιὰ Διαθήκη. Διότι τὸ νὰ φαῖν κανεὶς ἀνεξήκωτος κατὰ τὸν καιρὸν τῆς χάριτος, τὸ νὰ συναρῶσθαι ἀμορτήματα εἰς τοὺς ἐκθροῦς καὶ τὸ νὰ δεῖκνῃ οἶκτον πρὸς αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι τὸν ἔχουν λυπήσει, δὲν εἶναι τίποτε μετὰ C τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, μετὰ τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην ὄφρα τῶν ἁμαρτιῶν καὶ μετὰ τὰς ἐντολάς, αἱ ὁποῖαι εἶναι γεμῆται ἀπὸ σοφίαν. Τὸ νὰ παρουσιάσθαι ὅμως κάποιος ὁ ὁποῖος ἐξεπέρασε τὰ μέτρα τῶν ἐντολῶν καὶ ἐφθάσεν εἰς τὸν τῶσπον ζωῆς τῶν ὁμοσπόλων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, κατὰ τοὺς ὁποῖους ὁ Νόμος

ἐπέτρεπε τὸ «ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος» καὶ νὰ ἀποδίδουνται τὰ ἴσα εἰς τὸν ἀδικήσαντα, ποῖος δὲν θὰ ἐξεπλήσαστο ἀπὸ αὐτοῦ ποὺ τὸ ἀκούσῃ; Καὶ ποῖον δὲ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δὲν τὸν μισοῦνται δὲν θὰ ἀποστεροῦσε ἀπὸ κάθε συγγνώμης καὶ ἀπολογίας;

Διὰ νὰ μάθωμεν δὲ καλύτερα τὴν ἀρετὴν του, ἐπιτρέψατέ μου D νὰ γυρίσω λίγο πρὸς τὰ ὅσους τὸν λόγον καὶ νὰ σὺς ἀναφέρω τὰς εὐεργεσίας τὰς ὁποῖας ἔκομεν εἰς τὸν Σαουλ ὁ μακάριος αὐτὸς ἄνθρωπος. Διότι τὸ νὰ μὴ ἐκδικηθῆ ἀπέως τὸν ἐκθρόν ποὺ τὸν ἐλύπησε, δὲν εἶναι παράδοξον· τὸ νὰ ἀφήσῃ ὅμως ζωντανὸν καὶ νὰ σώσῃ μάλιστα ἀπὸ τὴν ἐπιβουλήν των ἄλλων τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος εἶχε δεχθῆ ἀπ' αὐτὸν πολλὰς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας καὶ ὁ ὁποῖος εἰς ἀντάλλαγμα διὰ τὰς εὐεργεσίας αὐτὰς ἐπεχείρησε μίαν καὶ δύο καὶ πολλὰς φορές νὰ φονεύσῃ τὸν εὐεργέτην του, καὶ ὁ ὁποῖος μάλιστα ἐπρόκειτο πάλιν νὰ ἐπιχειρήσῃ εἰς τὸ μέλλον τὸ ἴδιον πρῶγμα, ἐνῶ τὸν ἐκράτει εἰς τὰς χεῖρας του καὶ μπορούσε νὰ τὸν φονεύσῃ, σὲ τί θὰ ἠμπορούσε νὰ διαφέρῃ ἀπὸ τὸ ἀληθινὸν χριστιανικὸν φρόνημα;

2. Ε Ποῖας λοιπὸν εὐεργεσίας ἔκομεν ὁ Δαυὶδ πρὸς τὸν Σαουλ, πότε καὶ πῶς, θὰ ἀνεκθῆτε νὰ σὺς τὰ διηγηθῶ μὲ ἄλιγους λόγους.

Κάποτε, ὅταν εἶχε κηρυχθῆ κατὰ τῶν Ἰουδαίων σκληρότατος πόλεμος καὶ οἱ πάντες εἶχαν ζωρῶσαι κατατρομαγμένοι, κανεὶς δὲν ἀτολμούσε νὰ παρουσιάσθῃ μπροστὰ, ἡ κἀρα ἀλόκληρος εὐρίσκειτο εἰς τὰ ἔσχατα καὶ ὁ καθένας ἐβλεπε τὸν θάνατον ἐμπρὸς εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του, καὶ ἐπερήμεναν ὅλοι κάθε ἡμέραν νὰ ἀποθάνουν καὶ ἔξοῦσαν ζωὴν χειροτέραν ἀπὸ τὴν ζωὴν ἐκείνων ποὺ ὀδηγοῦνται εἰς τὸ θάνατον, τότε ἀφοῦ ἄφησεν ὁ Δαυὶδ τὰ πρόβατα ⁷⁵⁰ Α καὶ ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον, μολοντί ἡ ἡλικία καὶ τὸ ἐπάγγελμά του τὸν ἀπήλασαν ἀπὸ τοὺς κάποιους τοῦ πολέμου, ἀνέλασεν ὁλόκληρον τὸν πόλεμον καὶ ἐπέτυχε κατορθώματα, τὰ ὁποῖα ὑπερέβαιναν κάθε προσδοκίαν. Καὶ τίποτε ἔν δὲν εἶχε κατορθώσει ὁ Δαυὶδ θὰ ἔπρεπε νὰ στεφανωθῆ διὰ τὴν προθυμίαν καὶ τὴν πρόθεσίν του. Διότι τὸ νὰ τὸ κἀμῃ αὐτὸ ἔνας στρατιώτης ἐνήλικος δὲν εἶναι παράδοξον, ἐπειδὴ τὸ ἀπαυτοῦσεν ὁ κανονισμὸς τοῦ στρατοῦ. Αὐτὸς ὅμως, ὅχι μόνον δὲν εἶχε καμμίαν ἀνάγκην, ἀλλὰ ἀπεναντίας εἶχε καὶ πολλοὺς οἱ ὁποῖοι τὸν ἐπιβόδιον — καὶ ὁ ἀδελφὸς τὸν ἐσετήρησε καὶ ὁ βασι-

1. Τῶν λεπτῶν θηλαθῆ, οἱ ὁποῖοι ὀδηγοῦντο εἰς μίαν χαράδραν μακρὰν τῶν Ἰεροσολύμων.

λεύς, λαμβάνουν ὑπὸ ψην Β τὸ ἀνώριμον τῆς ἡλικίας του καὶ τὴν φοβερότητα τῶν κινδύνων, τὸν δημόδιζε καὶ τὸν διέτασσε νὰ μείνῃ λέγων· «οὐ δυνήσῃ πορευθῆναι, ὅτι οὐ παιδάριον εἶ, αὐτὸς δὲ ἀνὴρ πολεμιστὴς ἐκ νεότητος αὐτοῦ» (Α΄ Βασ. 17, 33). Ἐνῶ λοιπὸν δὲν τὸν ἔσπραχνε καμμία αἰτία ὅς αὐτό, καρποληθεὶς μόνος του ἀπὸ θεῶν ζῆλον καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα, ἐπιστῆθετο ἀπρόητος κατὰ τῶν βαρβάρων ἰσὼν νὰ ἐβλεπε πρόβατα καὶ οὐκ ἀνθρώπους καὶ ὡσὸν νὰ ἐπρόκειτο νὰ ἐκδικῆσθαι σκύλους καὶ οὐκ ἴσους ἰσχυρὸν στρατὸν ἀνθρώπων. Καὶ ἔδειξε τότε ἴσους μεγάλῃν φροντίδα διὰ τὸν βασιλέα, ὡστε καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν ἀγῶνα C καὶ ἀπὸ τὴν νύκτα νὰ τὸν ἀνοψώσῃ ἀπὸ τὸ ββαφος, ὅπου εὐρίσκειτο πεσμένος μετὰ τὸ πρόσωπον. Διότι δὲν τὸν ἐξοδήσῃ μόνον μετὰ μὲ τὰ ἔργα, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὰ τὸν παρηγοροῦσε μετὰ λόγου καὶ τὸν ἐπειθε νὰ ἔσῃ θάρρος καὶ νὰ πρέψῃ πολλὰς ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον, λέγων τὰ ἑξῆς· «Μὴ συμπεσῆς ἡ καρδία τοῦ κυρίου μου ἐπὶ αὐτόν, ὅτι ὁ δοῦλος σου πορεύσεται καὶ πολεμήσει μετὰ τοῦ ἀλλοφύλου τούτου» (Α΄ Βασ. 17, 32).

Εἶναι λοιπὸν αὐτὸ ἀσχημάνον, πῆς μου, τὸ νὰ θῶσῃ τὴν ψυχὴν του καὶ, ἐνῶ δὲν εἶχε καμμίαν ἀνάγκην νὰ τὸ πράξῃ, νὰ πηδήσῃ εἰς τὸ μέσον τῶν ἐχθρῶν πρὸς χάριν ἐκείνων ἀπὸ τοὺς ὁποίους δὲν εἶχε ποτὲ εὐεργετηθῆ· Δὲν ἔσπερε λοιπὸν ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ νὰ λάθῃ κάποιο ὄζυγμα καὶ νὰ ἀνακηρυχθῆ αὐτῆρ δλοκλήρου D τῆς κίρας, αὐτὸς ὁ ὁποῖος εἶχε οἴσει καὶ τὸν θεοῦν τῆς βασιλείας καὶ τὸ ἔδαφος τῆς κίρας καὶ τὴν ζωὴν ἄλλων μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ· Διότι ποῖα ἄλλη εὐεργεσία θὰ ἤμποροῦσε νὰ εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὴν; Ἡ εὐεργεσία του δὲν εἶχε οὐδὲν μετὰ κτήματα ἢ δόξαν ἢ κυριαρχίαν, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἴδιαν τὴν ζωὴν τοῦ Σαοῦλ, τὸν ὁποῖον ἔφερε πρὶος σκεδὸν ἀπὸ τὰς πύλας τοῦ Ἄδου καὶ, ὅσο θεβαίως ἐξαρτῆται αὐτὸ ἀπὸ ἀνθρώπων, χάρις εἰς αὐτόν E ἔξωσεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἀπελάμβανε τὴν ἐξουσίαν. Ἦως λοιπὸν τὸν ἀντήμευεν ὀστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, ἡ ἀσχημάνων καὶ τὸ μέγεθος τῶν κειτορθωμάτων του, ἀσχημὴ καὶ ἂν ἐπαρνευν ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως τὸ διδάγμα καὶ τὸ ἔσπευεν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Δαυὶδ, πάλιν δὲν θὰ ἤμποροῦσε ποτὲ νὰ τὸν ἀναμείψῃ ἐπισχίως καὶ θὰ ἔμενον ἀπλήρωτον τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἀπειλής. Διότι ἐκεῖνος τοῦ ἔκτισσε καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν βασιλείαν, ἐνῶ αὐτὸς ἐπρόκειτο νὰ τοῦ παραχωρήσῃ μόνον τὴν βασιλείαν.

Ἄς ἴδωμεν ὁμοῦ τὴν ἀποσφῆν του. Ποῖα ἦτο; Εἶκεν ὑποψία ἐναντίον του καὶ τὸν ὑπέβλεπεν ἀπὸ τὴν ἡμέραν αὐτὴν καὶ μετὰ. Ἐξ αἰτίας ποῖου πράγματος καὶ διατί; Εἰ-

καὶ θεβαίως ἀναγκαῖον νὰ εἴπωμεν καὶ 751 A τὴν αἰτίαν τῆς ὑποψίας. Ὁ τικῆμοτε ὁμοῦ καὶ ἂν εἴπῃ κανεὶς δὲν θὰ εἶναι δίκαιος. Διότι ποῖα ἀφορμὴ δικαίως ὑποψίας θὰ ἤμποροῦσε νὰ ὑπάρξῃ ἐναντίον ἐκείνου ὁ ὁποῖος καὶ τὴν ψυχὴν του ἀκόμη ἐκάρισε καὶ προσέφερε τὴν ζωὴν του ὡς δῶρον; Παρὰ ταῦτα ὁμοῦ, ἂς ἴδωμεν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἐκθρας διὰ τὸ μᾶλλον ὅτι θὰ ἦτο οὐσιῶν νὰ τηρῆθῃ δι' αὐτὰ διὰ τὰ ὅποια τὸν ὑπεβλέπετο καὶ τὸν ὑπεβουλεύετο κατόπιν ἴσους δσον καὶ διὰ τὴν ἴδιαν τὴν νύκτα. Ποῖα ἦτο λοιπὸν ἡ αἰτία τῆς ὑποψίας; Ἀφοῦ ἔσπερε τὴν κεφαλὴν τοῦ βαρβάρου καὶ ἐπέστρεψε κρατῶν τὰ λάφυρα ἐξῆλθεν αἰ κορεύουσαι, λέγει, ἀδουσαι καὶ λέγουσαι Ἐπάταξε Σαοῦλ ἐν κιλιάσιν αὐτοῦ καὶ Δαυὶδ ἐν Β μυριάσιν αὐτοῦ. Καὶ ἀργίθη Σαοῦλ καὶ ἦν ὑποβλεπόμενος τὸν Δαυὶδ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ἐπέκεινα» (Α΄ Βασ. 18, 8-9).

Διὰ ποῖον λόγον, πῆς μου; Ἀκόμη καὶ ἂν τὰ λεγόμενα δὲν ἦσαν σωτὰ, δὲν θὰ ἔσπερε νὰ τοῦ φορῆθῃ μετὰ ἐκθρότητα, ἀλλὰ, ἀντιλαμβανόμενος ἀπὸ αὐτὰ ποῦ εἶχαν γίνῃ τὴν καλὴν του διάθεσιν καὶ τὸ ὅτι, ἐνῶ δὲν τὸν ἠγάπαζε οὕτε τὸν ἐβίαζε κανεὶς, ὑπέμενε τέτοιον κίνδυνον ἀπὸ ἰδικὴν του καλὴν διάθεσιν, νὰ μὴ σκέπτεται δι' αὐτόν εἰς τὸ ἕξῃς τίποτε πονηρὸν. Τώρα ὁμοῦ αἱ ἐπινοήματα ἦσαν δίκαια. Καὶ ἂν πρέπει νὰ ἀναφέρῃ κανεὶς κάτι παράδοξον, ἔκαναν χάριν εἰς τὸν Σαοῦλ περισσότερο παρὰ εἰς τὸν Δαυὶδ, διὰ τὴν ἔλεγαν τὰ παραπάνω. C Καὶ θὰ ἔσπερε νὰ τὸν ἀγαπῆ περισσότερο διότι τοῦ ἔδωσαν τὰς κιλιάδας. Διὰ τὸ λοιπὸν ἀγανακτεῖ; Ἐπειδὴ ἔδωσαν τὰς μυριάδας εἰς ἐκεῖνον; Ἐὰν θεβαίως εἶχε συντελέσει κατὰ τι εἰς τὸν πῶλλον καὶ εἶχε συνευφῆρει ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον, θὰ ἔλεγτο δικαίως ὅτι ἔσασαυλ ἐν κιλιάσιν καὶ Δαυὶδ ἐν μυριάσιν. Ἐὰν ὁμοῦ αὐτὸς μὲν ἐκάθῃτο καταφοβισμένος καὶ ἔντρομος, εἰς τὸ στρατόπεδον, ἀναμένων κάθε ἡμέραν νὰ ἀποσφῆθῃ, ὁ δὲ Δαυὶδ εἶχε πράξει τὸ πᾶν, πᾶς δὲν θὰ ἦτο παράλογον νὰ ἀγανακτῆ ἐκεῖνος ποῦ δὲν συμμετόχε καθόλου εἰς τοὺς κινδύνους αὐτοῦ; Ἐπειδὴ δὲν ἔλαθε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἐπαύλων; Ἄν ἔσπερε νὰ ἀγανακτῆσθαι κάποιος, αὐτὸς ἔσπερε νὰ ἦτο ὁ Δαυὶδ, διότι, ἐνῶ αὐτὸς εἶκεν ἐπιτύχει τὸ πᾶν, D κάποιος ἄλλος τοῦ ἔσπερε ἕνα μέρος ἀπὸ τοὺς ἐπαύλους.

3. Ὅμοῦ δὲν λέγω τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ θὰ ἤθελα νὰ εἴπω τὰ ἑξῆς; Ἔστω ὅτι αἱ γυναῖκες ἐπράξαν κακῶς καὶ ὅτι εἶναι ἕξῃς μορφῆς καὶ καταγορίας. Τί πταίει ὁμοῦ δι' αὐτὸ ὁ Δαυὶδ; Αὐτὸς οὕτε συνέταξε τὰ ὄματα, οὕτε τὰς ἐπινοῶς

νά λέγουν αυτά που έλεγαν, ούτε έμψαλαν τον τρόπον αυτών των εθνικών. Όποτε αν έπρεπε να άγανακτήση (ό Σαούλ), έπρεπε να άγανακτήση εναντίον των γυναικών και όχι εναντίον του ευεργέτου άλοκλήρου της χώρας, Ε ό οποίας ήτο άξιος μυρίων στεφάνων. Αύτος όμως άφησε τάς γυναίκας και έστράφη κατά του Δαυΐδ. Και εάν μόν έφούσκωνεν από τους εθνικούς αυτούς ό μακάριος και έφθονούσε τον βασιλέα, και του έφέρετο ύβριστικός, και έπεριφρονούσε την βασιλείαν του, τότε θα είκεν ίσως κάποιαν δικαιολογίαν ό φθόνος. Έάν όμως ό Δαυΐδ είχε γίνει πού καλός και πού πρῶτος και είχε παραμείνει πιστός υπήκοός του, ποίαν δικαίαν πρόφασιν θα είκεν τό μίσος του Σαούλ; Διότι όταν μόν έξεγείρεται ό τιμώμενος κατά του άνωτέρου του και χρησιμοποιή τάς τιμάς διὰ να του φερθή ύβριστικός, έχει κάποιαν αίτίαν τό πάθος. Όταν όμως εξακολουθήση να τον πρῆ ή μάλλον να τον υπηρετή ⁷⁵² Α με περισσότερον ζήλον και να τον ύπακούη εις όλα, τότε λοιπόν ποίαν πρόφασιν θα ήμπορούσε να δει ή φθόνος;

Όποτε και αν άκόμη δεν είχε κάνει τίποτε άλλο, δι' αυτό και μόνον θα έπρεπε να τον άγαπή περισσότερον, διότι, ενῶ είκεν εύρει τέτοιαν άφορμήν διὰ να διεκδικήση την έξουσίαν, εξακολουθούσε να τρέφη προς αυτών τον πρόποντα σεβασμόν. Διότι όχι μόνον τό πρώτα, αλλά ούτε και όλα ήκολούθησαν μετά, και τό όποια ήσαν μεγαλύτερα και σημαντικώτερα από αυτά, τον έκαμαν να έξεγερθή εναντίον του. Ποία λοιπόν ήσαν αυτά; «Ήν ό Δαυΐδ συνιών, λέγει, εν πάσαις ταΐς δόξαις αυτού και Κύριος παντοκράτωρ μετ' αυτού, και πᾶς Β' Ισραήλ και Ιούδας ήγάπων τον Δαυΐδ, δι' αυτός έξεπορεύετο και εισπορεύετο πρό προσώπου του λαού. Και Μελακίλ ή θυγάτηρ του Σαούλ και πᾶς Ισραήλ ήγάπα αυτόν. Και συνήκε παρ' άπαντας τούς δούλους Σαούλ και έπιμήθη τό όνομα αυτού σφόδρα. Και Ιωνάθαν υΐός Σαούλ ήγάπα τον Δαυΐδ σφόδρα» (Α' Βασ. κεφ. 18). Όμως μολονότι είκεν άποκίχηει την άγάπην βλου του λαού και των συγγενών του βασιλέως και ένικούσεν εις όλους τούς πολέμους και οέ τίποτε δεν άπειτύχανε και ενῶ είχε δεχθή μίσος ως άνταμοιβήν διὰ τάς ευεργεσίας του, δεν επαναστατούσε, ούτε επεζητούσε να λάβη την βασιλείαν, ούτε έξεδιέκτε τον εκθρόν, αλλά εξακολουθούσε να ευεργετή τον Σαούλ C και να κερδίη τούς πολέμους δι' αυτόν. Και ποίον άποθρημωμένον και άγριον δεν θα ήμπορούσαν αυτά να τον πείσουν να αποδάη την εκθραν και να άπαλλαγ ή από τον φθόνον; Τόν θηροκόη όμως

έκείνον και άπάνθρωπον δεν τον έπεισε τίποτε από αυτά. Άλλά άφού έκλεισε τούς όφθαλμούς του εις όλα και παρέδωσε την ψυχήν του εις τον φθόνον, έπακείρετ να τον φονεύση, και μάλιστα την στιγμήν πού έκανε τί (διότι τουτο είναι τό τρομερόν και τό παράδοξον); Την στιγμήν πού έτραγουδούσε με την καθάραν και του έμειρίαζε την παραφροσύνην. «Δαυΐδ έψαλλε τη χειρι αυτού, λέγει, ως καθ' εκάστην ήμέραν και τό δόρυ εν τη χειρι Σαούλ» και ήρε Σαούλ τό δόρυ και είπε: Πατάξω εν Δαυΐδ και D έπάταξεν εν τῷ τοίχῳ και εξέκλινε Δαυΐδ από προσώπου αυτού εις (Α' Βασ. 18, 10 - 11). Θα μπορούσε κανείς να αναφέρη μεγαλύτεραν μοχθηρίαν; Τούτο δείκνουν και αυτά που συνέβησαν μετά.

Ενῶ μόλις είκαν εκδικασθή οι εκθροί και είκεν άπελευθερωθή ή χώρα και όλοι έθυσίαζαν διὰ την νίκην, επεχείρησε να φονεύση τον ευεργέτην και τον αυτήρα, τον αίτιον των αγαθών αυτών, την στιγμήν πού του έτραγουδούσε. Και ούτε ή ευεργεσία δεν συνεκράτησε τον μαλακόν και παράφρονα εκείνον, αλλά έβριμε εναντίον του μίαν και δύο φορές τό άκόντιον με την πρόθεσιν να τον φονεύση. Αύτη ήτο ή άνταμοιβή πού του προσέφερε διὰ τούς κινδύνους. Και αυτό Ε τό επανέλαβε και άλλας πολλές φορές και όχι μόνον την ήμέραν αυτήν. Ό δέ άγιος εκείνος και μαη από όλα αυτά εξακολουθούσε να τον υπηρετή, να ρήπτει εις κινδύνους διὰ να τον σώση, να λαμβάνη μέρος εις όλους τούς πολέμους και να σώη τον σφαγέα του με κίνδυνον της ζωής του. Και ούτε με λόγους ούτε με πράξεις έλάττησε τό άγριον εκείνο θηρίον, αλλά ύπακούσσε εις όλα και υπήκουεν. Μολονότι δέ δεν έλαβε τό έπαθλον, τό όποιον είκεν άριστή διὰ την νίκην, αλλά έστερήθη του μισθού διὰ τούς κινδύνους ⁷⁵³ Α εκείνους, ούδέποτε είπε κάτι εναντίον του βασιλέως ή των στρατιωτών, οήτι δεν τό έπραττεν αυτά διὰ να λάβη μισθόν από τούς ανθρώπους, αλλά διὰ να λάβη άνταμοιβήν από τον Θεόν. Και δεν είναι μόνον αυτό άδυσωχισμαστον, τό ότι δηλαδή δεν έξήτησεν άμοιβήν, αλλά και τό ότι διαν του την προσέφεραν ήρνθήθη να την δεχθή εξ στίσις της μεγάλης του ταπεινοφροσύνης. Διότι ό Σαούλ, άφού έκίνησε και μετεχειρίσθη τό πάντα χωρίς να μπορέση να τον φονεύση, έμψαλαν τον δόλον του γάμου και επενήκωνεν ένα νέον τρόπον προικός και γαμηλίον δάρον. «Ού γάρ σοβέλαι, λέγει, ό βασιλεύς εδνα, άλλ' ή εκάτων άκροβυστίας εκδικησαι εις τούς εκθροός Β του βασιλέως» (Α' Βασ. 18, 25). Έκείνο δέ τό όποιον λέγει σημαίνει τό εξής: Φόνευσά μου

ἐκατὸν ἄνδρας, καὶ αὐτὸ θὰ τὸ δεχθῶ ὡς γαμήλιον δῶρον. Τὸ λέγει, δὲ αὐτὸ μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ τὸν παρακινήσῃ νὰ ἔλθῃ εἰς σύγκρουσιν μὲ τοὺς ἐχθροὺς ἐξ αἰτίας τοῦ γάμου.

4. Ὁ Δαυὶδ ἤμας, κρίνων τὰ πράγματα μὲ τὴν σύνεσιν ἢ ὅσα τὸν διέκρινε, ἀπέριψε τὴν πρότασιν τοῦ γάμου, ὅτι ἐξ αἰτίας τοῦ κινδύνου ἢ τοῦ φόβου τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι δὲν ἦτο βίβιος νὰ συγγενεῖται μὲ τὸν βασιλέα. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς λέγει καὶ πρὸς τοὺς δούλους τοῦ C «εἰ κοῦφόν ἐστὶν ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν ἐπαγορεύουσαί με τῷ βασιλεῖ; ἐγὼ δὲ ἀνὴρ ταπεινὸς καὶ οὐκ ἐντιμὸς» (Α' Βασ. 18, 23). Καὶ ἤμας ὁ γάμος αὐτὸς ἦτο ὀφειλή, μισθὸς καὶ ἀνταμοιβὴ διὰ τοὺς κόπους τοῦ. Ἀλλὰ αὐτὸς εἶχε τόσοσιν συντηρημένην καρδίαν, ὥστε, ἔσπερα ἀπὸ τόσοσιν μεγάλα κτήματα καὶ τέτοιαν λαμπρὰν νίκην καὶ ἐπίσημον ὑπόθεσιν, νὰ νομίξῃ ὅτι ἦτο ἀνάξιος νὰ λάβῃ τὸν μισθὸν ποῦ τοῦ ὀφείλειαν. Καὶ αὐτὰ τὰ ἐπίστευεν, ἐνῷ ἐπαρόκετο νὰ μισθῇ πάλιν εἰς κινδύνους. Ἀποῦ δὲ ἐνίκησε τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἐπῆρε τὴν κόρην τοῦ βασιλέως πάλιν ἐσφαλὲν ὁ Δαυὶδ, καὶ ἔζητει Σαοὺλ τοῦ πατέρος αὐτὸν ἐν τῷ δόρατι, καὶ ἐπάταξε καὶ ἐξέκλιεν ὁ Δαυὶδ καὶ ἐπάταξε τὸ δόρον ἐν τῷ τοίχῳ (Α' Βασ. 19, 9 - 10).

Ποῖον λοιπὸν καὶ ἀπὸ ἐκείνους ἀκούει οἱ ὅσοι κατέχουν καλῶς τὴν ἀληθινὴν φιλοσοφίαν δὲν θὰ τὸν ἐξηγάγαν αὐτὸ νὰ θυμώσῃ D καί, ἂν διὰ τίποτε ἄλλο, δὲν θὰ τὸν ἐπειθῶν νὰ λάβῃ πρόνοιαν διὰ τὴν ἀσφάλειάν του καὶ νὰ φρονέσῃ αὐτὸν ποῦ τὸν ἐπεβουλεύετο δόξαι; Ἐνα τέτοιον πρῶτον δὲν θὰ ἦτο οὔτε φρόνος, ἀλλὰ καὶ πάλιν θὰ ἦτο κατ' ἀνώτερον ἀπὸ αὐτὸ ποῦ ὄριζε ὁ μισαϊκὸς Νόμος. Διότι ὁ Νόμος εἶδε τὴν ἐντολήν «ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ» ἐνῷ ὁ Δαυὶδ καὶ ἐν τὸν ἐφρόνεσε πάλιν θὰ ἔκανε μόνον ἕνα φρόνον ἐναντὶ τριῶν, οἱ ὅσοι δὲν εἶχαν καμίαν εὐλογίαν αἰτίαν. Ὅμως δὲν ἐπεκρίθησε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ ἐπροτίμησε νὰ φύγῃ καλύτερα καὶ νὰ κόψῃ τὴν πατριεὴν του οὐκίαν, νὰ ζῆ περιπλανώμενος καὶ σὺν δραπέτης, Ἐ καὶ νὰ ταλαπυρῆται διὰ νὰ ἐκασφαλίσῃ τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὸ ζῆν, παρὰ νὰ γίνῃ αἰτία νὰ σφαγῇ ὁ βασιλεὺς. Διότι δὲν ἐσκόπευε νὰ τὸν ἐδικαιώσῃ, ἀλλὰ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸ πάθος του. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπεμακρόνησεν ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἐχθροῦ, διὰ νὰ ἀφαιρήσῃ τὸν ὄγκον, νὰ μετριάσῃ τὴν φλεγμονὴν καὶ νὰ τοῦ παρηγορήσῃ τὸν φθόνον. Εἶναι προτιμώτερον, λέγει, νὰ ταλαπυρῆται ἐγὼ καὶ νὰ ὑπαμένω μύρια θάνατα, παρὰ νὰ καταδικασθῇ αὐτὸς ἀπὸ τὸν Θεὸν δι' ἄδικον φρόνον.

Αὐτὰ ἂς μὴ τὸ ἀκούωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἂς τὰ μιμού-

μεθα. Καὶ ἂς ὑπομένωμεν καὶ ἂς κόμωμεν καὶ ἂς ποθαίνωμεν τὰ πάντα, διὰ νὰ ἀπαλλάξωμεν τοὺς ἐχθροὺς 754 A ἀπὸ τὴν ἐχθρὸν τῶν πρὸς ἡμᾶς. Καὶ ἂς μὴ ἐξετάζωμεν ἂν μᾶς ἐχθρεύονται δικαίως ἢ ἀδικαίως, ἀλλὰ μόνον τὸ νὰ μὴ μᾶς ἐχθρεύονται καθόλου. Ἐπειδὴ καὶ ὁ ἰατρὸς αὐτὸ ἐπιτάσκει νὰ ἀπαλλάξῃ δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τὸν ἄρρωστον καὶ διὰ νὰ διαπιστώσῃ ἂν ἄρρωστῆσε δικαίως ἢ ἀδικαίως. Καὶ οὐ λοιπὸν εἶσαι ἰατρὸς ἐκείνου ὁ ὅστις σὲ ἐλύπησεν. Ἐνα πρᾶγμα νὰ ζητῆς μόνον: Πῶς θὰ τοῦ θεραπεύσῃς τὴν ἀσθένειαν. Αὐτὸ ἐπραξε καὶ ὁ μακάριος ἐκεῖνος καί, διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν Σαοὺλ B ἀπὸ τὴν ἐναντίον του ἀπέκθειαν καὶ ἐχθρὸν, ἐπροτίμησε τὴν πτωχείαν ἀντὶ τοῦ πλοῦτου, τὴν ἐρημίαν ἀντὶ τῆς πατρῆος, τοὺς κόπους καὶ τοὺς κινδύνους ἀντὶ τῆς ζωῆς τῶν ἀπολαύσεων καὶ τῆς ἀναπαύσεως, καὶ τὴν διαρκῆ ἐχθρὸν ἀντὶ τῆς παραμονῆς εἰς τὴν οὐσίαν.

Οὕτε μὲ αὐτὰ ἤμας δὲν ἐκέρδιξε τίποτε ὁ Σαοὺλ, ἀλλὰ τὸν κατεδίωκε καὶ περιήρκετο τὴν χώραν ἀναζητῶν ἐκεῖνον ὁ ὅστις δὲν τὸν εἶχε μὲν ἀδικήσει καθόλου, ἀλλὰ εἶχε μάλιστα ἀδικήσῃ τὰ μέγιστα ἂν αὐτὸν καὶ εἶχε κόψει εἰς αὐτὸν ὡς ἀντάλλαγμα μύρια καλά. Καὶ ἐν ἀγνοίᾳ του πῦρτι μέσα εἰς τὸ δίκτυον τοῦ Δαυὶδ. «Ἦν γὰρ ἐκεῖ σπῆλαιον, λέγει, καὶ εἰσῆλθε Σαοὺλ παρασκευασσάσθαι. Καὶ Δαυὶδ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἐν τῷ σπῆλαιῳ τῷ ἑσπετέρῳ ἐκάθηντο. Καὶ εἶπον οἱ ἄνδρες Δαυὶδ πρὸς αὐτὸν Ἰσοῦ ἡ ἡμέρα, καθὼς εἶπε Κύριος: Δίδωμι τὸν ἐχθρὸν σου εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ ποιήσεις αὐτῷ τὸ ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου. Καὶ ἀνέστη Δαυὶδ καὶ C ὤφειλε τὸ πτερόνιον τῆς διπλοῦδος Σαοὺλ λαθραίως. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐπάταξε τὸν Δαυὶδ ἢ, καρδία αὐτοῦ, ὅτι ὤφειλε τὸ πτερόνιον τῆς διπλοῦδος, καὶ εἶπε Δαυὶδ πρὸς τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ. Μηδαμῶς μοι παρὰ Κυρίου ποιήσῃ τὸ ρῆμα τοῦτο τῷ κυρίῳ μου, τῷ κυρίῳ Κυρίου, ἐπενεγκέτω τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτὸν ὅτι χριστὸς Κυρίου ἐστίν» (Α' Βασ. 24, 4 - 7). Εἶδες τὰ ἀπλωμένα δίκτυα, τὸ θήραμα αἰκαλιωτισμένον μέσα, τὸν κυνηγὸν νὰ ἀναμένῃ καὶ ἄλλως νὰ τὸν παρακαλοῦν νὰ θυθῆσθαι τὸ ἔλαστος τοῦ εἰς τὸ σπῆλαιον τοῦ ἐχθροῦ; Κύματα λοιπὸν καὶ τὸ φρόνημα, κύματα τὴν πάλιν, τὴν νίκην, τὸν στέφανον. D Διότι τὸ σπῆλαιον ἐκεῖνον ἦτο στάδιον καὶ ἐγίνετο μέσα μία πάλιν ἀποδοχὴ καὶ παράδοξος. Ὁ μὲν Δαυὶδ ἦτο ὁ παλαιστής, πυγμῆ του δὲ ἦτο ὁ θυμὸς, ἐσθλὸν ὁ Σαοὺλ, καὶ κριτὴς τοῦ ἀγῶνος ὁ Θεός. Μᾶλλον δὲ δὲν ἠγωνίζετο μόνον πρὸς τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὴν ἐπιθεμίαν του ὁ Δαυὶδ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς στρατιώτας, οἱ ὅσοι εὐρίσκοντο μαζὶ του. Διότι καὶ ἂν ἤθελε νὰ φανῇ ἀνώτερος καὶ νὰ φει-

σθῆ ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος τὸν εἶχε λυπήσει, ἦτο φυσικὸν νὰ φοβῆται τοὺς στρατιώτας μήπως τὸν φονεύσουσιν εἰς τὸ σπῆλακον ὡς ἐκθρόν καὶ προδότην τῆς σωτηρίας των, ἐπειδὴ διέσωζε τὸν κοινὸν των ἐκθρόν. Ε Διότι ἦτο θεβαίως φυσικὸν νὰ δυσανασχετῆ ὁ καθένας ἀπὸ αὐτοὺς καὶ νὰ λήη μὲ τὸν νοῦν του τὰ ἔξῃς: Ἐμεῖς ἔχομεν γίνεαι περιπλανώμενοι καὶ φυγάδες, καὶ ἐκώσωμεν καὶ τὰς αἰσάς καὶ τὰς πατρίδας μας καὶ ὅλα τὰ ἔλλα, καὶ ἔχομεν ἀντιμετωπείσαι μαζί σου ἕνας τὰς δυσκολίας. Καὶ σὺ πῶρα ποῦ ἔχεις εἰς τὰς χεῖρας σου τὸν αἴτιον ὅλων αὐτῶν τῶν κακῶν, σκέπτεσαι νὰ τὸν ἀφήσῃς, διὰ νὰ μὴ ἀναπνεύσωμεν ποτὲ ἀπὸ τὰ κακὰ αὐτά; Διὰ νὰ σῴσῃς τὸν ἐκθρόν σου προδίδεις τοὺς φίλους σου; Εἶναι δίκαια αὐτά; 735 Α Ἄν περιφρονῆς τὴν ἰδικήν σου σωτηρίαν, ὀφείλεις ὅμως νὰ ἐνδιαφερθῆς διὰ τὴν ζωὴν τὴν ἰδικήν μας. Δὲν σὲ λυποῦν ἐκεῖνα τὰ ὅποια συνέβησαν; Οὔτε ἐνθυμῆσαι τὰ κακὰ ποῦ ἔπαθες ἀπ' αὐτόν; Τότε φρονεῖς τὸν δι' ἐκεῖνα τὰ ὅποια πρόκειται νὰ ἀκολουθήσῃς, διὰ νὰ μὴ πάθῃς μεγαλύτερα καὶ χειρότερα κακὰ. Αὐτὰ ἐσκέπτοντο μὲ τὸν νοῦν των καὶ ἄλλα πολλὰ περισσότερα ἀπ' αὐτά, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν τὰ ἔλεγαν μὲ λόγους.

5. Ἄλλὰ ὁ δίκαιος ἐκεῖνος δὲν ὑπελόγησε τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτά. Ἐβλέπε μόνο πῶς θὰ ἠμποροῦσε νὰ κερδίῃ τὸν στέφανον τῆς ἀνεξικακίας καὶ νὰ δεῖξῃ φρόνημα νέον καὶ παράδοξον. Διότι δὲν θὰ ἦτο τόσο ἀξιοθαύμαστον ἂν ἦτο μόνος καὶ ἀπεφόσκε νὰ φεισθῆ Β αὐτοῦ ποῦ τὸν εἶχε λυπήσει. ὅσον ἦτο πῶρα ποῦ τὸ ἔκαμεν ἐνῶ ἦσαν μαζί του καὶ οἱ ἄλλοι. Διότι ἡ παρουσία τῶν στρατιωτῶν ἐκεῖνων ἐγγίνετο διπλὸν ἐπιβόδιον εἰς τὴν μεγαλοψυχίαν του. Πολλὰς φορὰς, ἐνῶ ἔχομεν ἀποφασίσει νὰ ἀφήσωμεν τὴν δογὴν καὶ νὰ συγκληθῶμεν κάποιον ὁ ὁποῖός μας ἔβλαψε, δταν ἴδωμεν μερικὸς νὰ μᾶς παρακινῶν καὶ νὰ μᾶς ἐξεγείρουν, ἀλλάσσομεν τὴν ἀπόφασίν μας καὶ ὑπακούομεν εἰς τοὺς λόγους ἐκεῖνων. Ὁ μακάριος ὅμως ἐκεῖνος δὲν τὸ ἐπάθεν αὐτό, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰς προτροπὰς καὶ τὰς συμβουλὰς παρέμεινε σταθερὸς εἰς τὴν ἀπόφασίν του. Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ ἀξιοθαύμαστον, ὅτι δηλαδὴ δὲν C παροτρῆθη ἀπὸ τὰς συμβουλὰς τῶν ἄλλων καὶ δὲν τοὺς ἐφοβήθη, ἀλλὰ τὸ ὅτι τοὺς ἔκανε καὶ ἐκεῖνους νὰ φρονοῦν τὰ ἴδια μὲ αὐτόν. Διότι εἶναι μέγα τὸ νὰ κυριαρχῆ κανεὶς εἰς τὰ πάθη του. Εἶναι ὅμως πολλὸ μεγαλύτερον τὸ νὰ καταρθῶσῃ νὰ πείσῃ τοὺς ἄλλους νὰ ἀκολουθήσῃν τὴν γνώμην του καὶ μάλιστα ἄλλους, ὅχι φιλοπόρους καὶ πρᾶξι ἀνθρώπους, ἀλλὰ στοαπώτας, οἱ ὁποῖοι εἶχαν μάθει νὰ πολεμοῦν καὶ εἶχαν φθάσει εἰς ἀπόγνωσιν

ἀπὸ τὰς πολλὰς ταλαιπωρίας καὶ ἤθειαν νὰ ἀναπαυθεῖν ὀλίγον, καὶ οἱ ὁποῖοι ἐγνώριζαν ὅτι D μὲ τὴν σπαγὴν τοῦ ἐκθροῦ τότε θὰ ἐπαίρναν τέλος τὰ βασάνά των. Ὅχι δὲ μόνον θὰ ἐπαίρναν τέλος τὰ βασάνά των, ἀλλὰ θὰ ἀποκτοῦσαν καὶ μύρια ἀγαθὰ. Διότι δὲν ὑπῆρχε κανένα ἐπιβόδιον νὰ ἀναλάβῃ ὁ Δαυὶδ τὴν βασιλείαν, ἀφοῦ θὰ ἐφρονεῖτο ὁ Σαοῦλ. Ὅμως, μελονότι ἦσαν τόσο πολλὰ ἐκεῖνα ποῦ ἐξηρέθησαν τοὺς στρατιώτας, κατάρθωσαν ὁ γενναῖος ἐκεῖνος νὰ ὑπερισχῆσθῃ καὶ νὰ τοὺς πείρῃ νὰ καρκόουν τὴν ζωὴν εἰς τὸν ἐκθρόν.

Ἄρξει δὲ νὰ ἀκούσωμεν καὶ τὴν ἰδίαν τὴν συμβουλὴν τῶν στρατιωτῶν, ἐπειδὴ ἡ πονηρία τῆς συμβουλῆς δεῖκνει τὴν δύναμιν καὶ τὴν σταθερότητα τοῦ φρονήματος τοῦ δικαίου. Διότι δὲν εἶπαν: Νά, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖός Ε σοῦ ἔκαμε μύρια κακὰ, αὐτὸς ποῦ ἠθέλησε νὰ σὲ θανατώσῃ καὶ ὁ ὁποῖός μᾶς ἐφόρτωσε μὲ φοβερὰ δεινὰ, ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἀντιελήφθησαν ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ περιφρονεῖς καὶ δὲν εἶδες καὶ μεγάλην σημασίαν εἰς αὐτὰ ποῦ ἔκαναν ἐναντίον του, τοῦ ἀνοφέρουν τὴν ἀνάσθην κρίσιν λέγοντες ὅτι ὁ Θεὸς τοῦ τὸν εἶχε παραδώσει, διὰ νὰ σεβασθῇ τὴν θεῖαν κρίσιν καὶ νὰ κέρη ἐκκολύτῃ τὸν φρόν. Διότι λέγουν: Μήπως ὀπατεῖς ἐκδίκησιν διὰ τὸν θάυτον σου; Τὸν Θεὸν ὑπηρετεῖς καὶ ἐκεῖνου ἀπεφρασιν ἐκτελεῖς. Ἄλλὰ ὅσον ἐκεῖνοι ἔλεγαν αὐτά, τόσο περισσότερο ἐφείβετο τοῦ Σαοῦλ ὁ Δαυὶδ. Διότι ἐγνώριζεν ὅτι 736 Α ὁ Θεὸς τοῦ τὸν εἶχε παραδώσει διὰ νὰ τοῦ δώσῃ ἀφορμὴν διὰ μεγαλύτεραν ἐπιτυχίαν.

Καὶ σὺ λοιπόν, θταν ἴδῃς τὸν ἐκθρόν νὰ πῆτῃ εἰς τὰς χεῖρας σου, μὴ κοιμήθῃς ὅτι εἶναι εὐκαιρία νὰ τὸν κερδήσῃς. Εἶναι εὐκαιρία νὰ τὸν σώσῃς. Διὰ τοῦτο, τότε μάλιστα πρέπει νὰ δεῖκνωμεν οἶκτον ποδὲ τοὺς ἐκθροὺς, δταν εὐρίσκωνται ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μας. Ἄλλὰ ἴσως θὰ ἔλεγε κάποιος: Καὶ μήπως εἶναι μεγάλον καὶ ἀξιοθαύμαστον ποῖγμα νὰ δεῖξῃ κανεὶς οἶκτον, ἀφοῦ ὑπερίσχυσε τοῦ ἀντιπάλου του; Διότι καὶ πολλοὶ ἄλλοι βασιλεῖς, ἀφοῦ κατέκτησαν τὴν ἐξουσίαν καὶ συνέλαβαν αὐτοὺς ποῦ τοὺς εἶχαν λυπήσει κάποτε, ἐθεώρησαν ὅτι ἦτο ἀνάξιόν των, ὥστερα ἀπὸ τόσον ὄγκον ἐξουσίας B νὰ ἱγήσῃσιν ἐκδίκησιν διὰ τὸ εἰς θάσος των καὶ εἶται ἡ μεγάλη ἐξουσία ἐγίνε ἀφορμὴ πρὸς συμπιλίωσιν. Ἐδῶ ὅμως δὲν ἠμπορεῖ νὰ λεχθῇ κάτι τέτοιο. Διότι ὁ Δαυὶδ δὲν ἐχάρισε τὴν ζωὴν τοῦ Σαοῦλ, ἀφοῦ εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ εἶχε λάβει τὴν βασιλείαν καὶ τὸν εἶχεν εἰς τὰς χεῖρας του, διὰ νὰ μὴ εἴπῃ κανεὶς ὅτι τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας διέλυσε τὸν θυμὸν, ἀλλὰ ἂν καὶ ἐγνώριζεν ὅτι ἂν τὸν ἔσωζε θὰ τοῦ ἔκαμε πάλιν τὰ ἴδια κακὰ καὶ θὰ τὸν ἔβαζε πάλιν εἰς

μεγαλύτερους κινδύνους, δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν φανεύσῃ. Ἐὰν μὴ συγκρίνωμεν λοιπὸν τὸν Δαυὶδ μετ' ἐκείνους. Διότι, ἐκεῖνοι μὲν, ἔχοντες ὡς ἐνέκυρον τὴν μετὰ ταῦτα ἀσφάλειαν, εὐλογον εἶναι νὰ φέρονται ἔτσι. Αὐτὸς ὅμως, ἐνῷ ἐπρόκειτο νὰ σώσῃ τὸν ἐκθρόν του εἰς βάρος τοῦ δαυκτοῦ του, C καὶ νὰ σώσῃ ἕνα ἀντίπαλόν του, ὅπου δι' αὐτὸ δὲν τὸν ἐφόνευσε, μολοντοῖ εἶχε πολλὰ ποῦ τὸν ἐστρωκταν πρὸς τὴν σφαγὴν. Διότι ἡ ἀπουσία αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι βοηθοῦσαν τὸν Σαούλ, ἢ προτροπὴ τῶν στρατιωτῶν, ἢ ἀνάμνησις αὐτῶν ποῦ εἶχαν προηγηθῆ, ὁ φόβος δι' ἐκεῖνα ποῦ ἐπρόκειτο νὰ ἀκολουθήσουν, τὸ ὅτι δὲν ἐπρόκειτο νὰ δικασθῆ διὰ φόνον ἐὰν ἐφόνευε τὸν ἐκθρόν του, τὸ ὅτι καὶ μετὰ τὸν φόνον αὐτὸν θεὸς ἤμποροῦσε νὰ θεωρηθῆ καὶ πάλιν ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Νόμον, καὶ D πολλὰ ἄλλα περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ, τὸν βίαζαν καὶ τὸν ἠνάγκαζαν νὰ σπράξῃ τὸ ἔλεος του κατὰ τοῦ Σαούλ. Δὲν ὑπέκρινεν ὅμως εἰς κανένα ἀπ' αὐτὰ, ἀλλὰ εἰδείεν δδαμαντίνην σταθερότητα καὶ διετήρησεν ἀμετακίνητον τὸ ὑψηλὸν του φρόνημα.

Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ λέγῃς ὅτι δὲν ἔπαθε τίποτε τέτοιο, ὅπως ἦτο φυσικόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸ ποῦ ἐγίνε ἦτο ἀνασιτοῦσία καὶ οὐκ γενναίωσφροσύνη. κούτα πῶς συνεκρατήθη, ἐνῷ εἶπεν ἐξαγριωθῆ. Διότι τὸ ὅτι ἐσαρκώθησαν μέσα του κύματα ὀργῆς καὶ οἱ λογισμοὶ τοῦ ἔσφραν ζάλην, τὸ ὅτι κατεσῆγασε τὴν τρικυμίαν μετ' τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ἐπέλεξε τὰς σκέψεις του, ἤμποροῦμεν νὰ τὸ ἐνοήσωμεν ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ἐγίνον. Ἐάντιπ γὰρ, λέγει, καὶ ἀπέριε τὸ πτερόγιον τῆς διπλοῦδος Σαούλ λαθραῖως (A' Βασ. 24, 5). Εἶδες πόσο μεγάλη ἔτρικυμία ὀργῆς ἐσημάθη; Δὲν ἐπρωκώρησεν ὅμως περισσότερον, ὅτε ὠδήγησεν εἰς ναυάγιον. Διότι ὁ κυβερνήτης — ὁ εὐσεβὴς λογισμὸς, — ἀντιληφθεὶς ἄμεσως τί θὰ ἐγίνετο, ἐδημιούργησε γαλήνην ἀντὶ τῆς τρικυμίας, Ἐπάταξε γὰρ αὐτόν, λέγει, ἡ καρδία αὐτοῦ καὶ ἀνεκαίτισε τὸν θυρὸν ὁ ὁποῖος ὠμοῖαξε μετ' ἐξηγρωμένον καὶ ὀφρησιασμένον ἵππον.

6. Τέτοιαι εἶναι αἱ ψυχαὶ τῶν ἁγίων. Προτοῦ πᾶσον σηκύνονται καὶ προτοῦ φθάσουν εἰς τὴν ἁμαρτίαν ἀνακαίτίζονται, ἐπειδὴ εἶναι νηφάλια καὶ εὐρίσκονται διαρκῶς εἰς κατάστασιν ἐπιφυλακῆς. Ἄν καὶ πᾶσον ἀπέτρε τὸ σῶμα ἀπὸ τὸ ἐνδύμα; 757 A "Ὅμως κατώρθωσε νὰ μὴ προκωρήσῃ περισσότερον καὶ μάλιστα δι' αὐτὸ ποῦ ἔκαμε κατεδίκασε ἐντόμως τὸν ἑαυτὸν του. Ἐπάταξε γὰρ αὐτὸν ἡ καρδία αὐτοῦ λέγει, ὅτι ἀφελεὶ τὸ πτερόγιον τῆς διπλοῦδος, καὶ εἶπε ποδὸς τοῦς ἄνδρας: Μὴδαιμὰς ἐμοὶ ποσὸ Κυρίου» (A' Βασ. 24, 6). Τὶ σημαίνει ἐμνημαῖός ἐμοὶ παρὰ Κυρίου; Τὸ λέγει ἀντὶ τοῦ

«ὅς με εὐσπλαγχνισθῆ ὁ Κύριος» καὶ ἔστω καὶ ἂν ἤθελα ἐγώ, ἂς μὴ μοῦ ἐπέτρεπε ποτὲ ὁ Θεὸς νὰ τὸ κάμω αὐτὸ καὶ ἂς μὴ με ἄφηγε νὰ φθάσω εἰς αὐτὴν τὴν ἁμαρτίαν. Ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι B τὸ φρόνημά του αὐτὸ ἔσπερνοῦσε ἀκεδὸν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ἐκρειάζετο τὴν δύναμιν ἐνέργειαν, καὶ ὅτι παρ' ὀλίγον νὰ εἶχε παρεκτραπῆ εἰς τὴν σφαγὴν, προσεύκεται λοιπὸν ὥστε νὰ διατηρήσῃ ὁ Θεὸς καθαρὰν τὴν χεῖρα του. Τί θὰ ἤμποροῦσε λοιπὸν νὰ γίνῃ παρ' ἡμερον ἀπὸ τὴν ψυχὴν αὐτὴν;

Ἄρα λοιπὸν θὰ ὀνομάζωμεν ἀκόμη ἄνθρωπον ἐκεῖνον ὁποῖος μετ' ἀνθρωπίνην φύσιν εἰδείεν ἀγγελικὴν συμπεριφορὰν; Κάτι τέτοιο ὅμως δὲν θὰ τὸ ἠνεύκοντο οἱ θεοὶ νόμοι. Διότι, πῶς μου, ποῖος θὰ ἤμποροῦσε ἴσοο γρηγόρα νὰ κάμῃ μίαν τέτοιαν προσευκὴν πρὸς τὸν Θεόν; Διὰ τί λέγω τέτοιαν; Ποῖος θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἀνθέλῃ εὐκολα καὶ νὰ μὴ καταρασθῆ αὐτὸν ποῦ τὸν εἶκεν λυτῆσαι; Διότι οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι C ἔχουν φθάσει εἰς τέτοιον βαθμὸν θρηυσίας, ὥστε, ὅταν ἄρρωσθήσουν καὶ δὲν ἤμποροῦν νὰ προξενήσουν κακὸν εἰς αὐτὸν ὁποῖος τοὺς ἔχει λυτῆσαι, καλοῦν εἰς ἐκδήκην τὸν Θεὸν καὶ τὸν παρακαλοῦν νὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ ἐκδικηθῶν αὐτοὺς ποῦ τοὺς ἔχουν ὀδύσει. Αὐτὸς ὅμως κάνει ἀλωσιόλου ἀντίθετον πρὸς ἄλλους αὐτοὺς προσευκὴν, καὶ παρακαλεῖ νὰ μὴ τοῦ ἐπιτρέσῃ νὰ ἐδικηθῆ λέγων: «Μὴ μοι γένοιτο παρὰ Κυρίου, ἐπενεγκέιν τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτόν» (A' Βασ. 24, 6) καὶ ὀμιλεῖ διὰ τὸν ἐκθρόν ὡσὺν νὰ ὀμιλῆ διὰ τὸν ἰκόν του, διὰ γνήσιόν του τέκνον.

Καὶ δὲν τὸν ἔσωσε μόνον, ἀλλὰ συνθέτε καὶ ἀπολογίαν ὑπὲρ αὐτοῦ. Καὶ κούτα μετ' πόσῃ D σύνεσει καὶ σοφίαν! Ἐπειδὴ, ἐρευνῶν τὴν ζωὴν του, δὲν εὕρισκε τίποτε τὸ καλόν, ὅτε ἤμποροῦσε νὰ εἴπῃ ὅτι δὲν εἶπεν ἄδικηθῆ ἀπ' αὐτόν, ὅτε ὅτι δὲν εἶχε κακοπαθήσει (διότι θὰ τοῦ τὰ ἀναίρουσαν αὐτὰ οἱ παρόντες στρατιῶται, οἱ ὁποῖοι εἶχαν λάθει πείραν τῆς πονηρίας του), καταφεύγει ἄλλου καὶ ζητεῖ νὰ εὕρῃ εὐλογοφανῆ δικαιολογίαν. Ἀφοῦ δὲν ἤμποροῦσε λοιπὸν νὰ τὸ κάμῃ αὐτὸ ὅτε ἀπὸ τὴν ζωὴν ὅτε ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Σαούλ, κατέφυγεν εἰς τὸ ἄξιμά του καὶ εἶπεν: «ὅτι χριστὸς Κυρίου ἐστὶ» (A' Βασ. 24, 7). Τί λέγεις; ἐρωτῶ. Ὅτι εἶναι ἐλεεινὸς καὶ τριώθλιος καὶ E γεμῆτος ἀπὸ μύρια κακὰ καὶ μᾶς ἀδήγησεν εἰς σθεβρὰν κατάστασιν. Εἶναι ὅμως βασιλεὺς καὶ ἄρχων καὶ τοῦ ἔχει ἀνατεθῆ ἡ προστασία μας. Καὶ δὲν εἶπε βασιλεὺς: Ἀλλὰ τί εἶπε; «Ὅτι χριστὸς Κυρίου ἐστὶ» διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἦτο ὄλιος σεβασμοῦ ὅτι εἶχε αἰτίας τῆς τιμῆς τῶν ἀνθρώπων. ἀλλὰ εἶχε αἰτίας τῆς κρίσεως ἀπὸ τὸν Θεόν. Περι-

φρονείς τὸν σύνδουλόν σου;», λέγει. Ὁφείλεις νὰ σεβασθῆς τὸν Θεόν. Καταφρονεῖς αὐτὸν ποῦ ἔχει λάθει τὸ κρίμα; Ὁφείλεις νὰ σεβασθῆς ἐκεῖνον ποῦ τοῦ τὸ ἔβωσε. Διότι, ἂν αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντας, οἱ ὅποιοι ἔχουν ὀρισθῆ ἀπὸ τὸν βασιλέα, ἔστω καὶ ἂν εἶναι πονηροὶ, κλέπται, λησταί, ὄδικοι ἢ ὁποῖοτε ἄλλο, τοὺς φοβοῦμεθα καὶ τοὺς τρέμομεν καὶ 75^Α ἂ δὲν τοὺς περιφρονοῦμεν διὰ τὴν πονηρίαν των, ἀλλὰ τοὺς σεβόμεθα ἐκ αἰτίας τῆς ἀξίας ἐκεῖνου ποῦ τοὺς ἔχει διορίσει, κατὰ μεζονα λόγον πρέπει νὰ κάνωμεν τὸ ἴδιο διὰ τὸν Θεόν.

Δὲν τοῦ ἐστέρησε ἀκόμη τὴν ἔχουσιαν, λέγει, οὔτε τὸν ἔκαμεν ἀπλὸν πολίτην. Ἄς μὴ ἀνατρέψωμεν λοιπὸν τὴν τάξιν, οὔτε νὰ γίνωμεν ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ, δείκνοντες μὲ τὰ ἔργα μας ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶπεν ὁ ἀπάσταλος «Ὅτι πᾶς ὁ ἀντιπασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, ἐαυτοῖς καίμα λήθονται» (Ρωμ. 13, 2). Δὲν τὸν ἠνώμαξε δὲ μόνον κεχρισμένον, ἀλλὰ καὶ κύριόν του. Δὲν εἶναι δὲ δείγμα τυχαίου φρονήματος τὸ νὰ προσφωνήσῃ κανεὶς τὸν ἐχθρόν του μὲ τοὺς τίλους τῆς B τῆς καὶ τῆς ὑπακοῆς. Καὶ πόσον σημαντικὸν εἶναι αὐτὸ πάλιν, ἡμπορεῖ νὰ τὸ ἰδῆ κανεὶς ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ παθαίνουν ἄλλοι. Πολλοὶ δὲν καταδέχονται οὔτε νὰ ὀνομάσουν τοὺς ἐχθρούς των μὲ τὰ κοινὰ των ὀνόματα, ἀλλὰ τοὺς ὀνομάζουσιν ἀραδιάζοντες ἄλλα ποῦ περιέχουν πολλὰς κατηγορίας, ὅπως: ὁ ἄθλιος, ὁ τρελλός, ὁ φρενοβλαβής, τὸ στραβόβυλο, ὁ διαφθορεὺς καὶ πολλὰ ἄλλα παρόμοια. Καὶ διὰ νὰ ἰδῆς ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, θά σοῦ φέρω ἓνα παράδειγμα ὅχι ἀπὸ κάπου μακρῶ ἀλλὰ ἀπὸ πολὺ κοντὰ, ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Σαούλ. Τὸν ἄγον αὐτόν, λοιπόν, ἐκ αἰτίας τῆς μεγάλης του ἐχθρότητος, δὲν C ἠνείκετο νὰ τὸν ὀνομάσῃ μὲ τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ, ὅταν κάποτε ἐγίνετο μὲ ὀρασιακὴ συγκέντρωσις καὶ τὸν ἀναζητοῦσαν, εἶπε: «ποῦ ἐστὶν ὁ υἱὸς Ἰεσσαί;» (Α' Βασ. 20, 27). Τὸν ἠνώμασε δὲ βεβαίως, ἀφ' ἑνὸς ἐπειδὴ ἐμισοῦσε τὸ ὄνομά του καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι μὲ τὴν ἀσημότητά του πατρός θὰ ἔβλαπτε τὴν δόξαν τοῦ δικαίου. Δὲν ἐγνώριζεν ὅτι τὸ λαμπρόν καὶ τὸ ὄχιον μνήμη δὲν τὸ δημιουργεῖ συνήθως ἢ διασημότης τῶν προσόντων ἀλλὰ τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς. Ὁ μακάριος ὁμοῦ Δαυὶδ δὲν συμπεριεφέρθη ἔτσι. Δὲν τὸν ἠνώμασε οὔτε μὲ τὸ ὄνομα τοῦ πατρός του, ἂν καὶ ἦτο καὶ ἐκεῖνος πολὺ ταπεινός καὶ ἀσημος, οὔτε τὸν ἠνώμασε μὲ τὸ ὄνομα τῆς D βασιλείας. Τόσον καθαρὰ ἀπὸ κάθε ἐχθρῶν ἦτο ἡ ψυχὴ του.

Καὶ οὐ λοιπόν, ἀγαπητέ, προσέθησε νὰ τὸν μνηθῆ καὶ φρόντισε νὰ ἐξασκηθῆς κατ' ἀρχὰς εἰς αὐτὸ, νὰ μὴ ὀνομάζῃς δηλαδὴ ποτὲ τὸν ἐχθρόν σου μὲ ἐπιφρεμπὰ ὀνόματα,

ἀλλὰ μὲ τὰ ἐπιφρεμπὰ ὀνόματά του. Ἐπειδὴ, ἂν φροντίσῃ τὸ στόμα νὰ ὀνομάσῃ αὐτὸν ποῦ μᾶς ἔχει λυπήσει, μὲ ἐπιφρεμπὰ ὄνομα ποῦ δείκνει σεβασμὸν, καὶ ἡ ψυχὴ, ἀκούουσα τοῦτο καὶ διδασκωμένη ἀπὸ τὴν γλῶσσαν, συνηθίζει καὶ αὐτὴ καὶ δέκεται τὴν συμφιλίωσιν μὲ τὸν ἐχθρόν. Διότι αὐτὰ τὰ λόγια θὰ γίνουν τὸ καλύτερον φάρμακον διὰ τὴν πληγὴν τῆς ψυχῆς.

7. Αὐτὰ οὖν τὰ εἶπα τώρα, ὅχι διὰ νὰ τὸν ἐπαινεῖσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ τὸν μνηθῶμεν. Αὐτὴν E τὴν ἱστορίαν λοιπὸν ἔς τὴν ζωγραφιστὴν ὁ καθένας εἰς τὴν καρδίαν του, ζωγραφίσκων διαρκῶς μὲ τοὺς λογισμοὺς καὶ ὅχι μὲ τὸ χέρι τὸ διπλὸν σπῆλασκον. Τὸν Σαούλ δηλαδὴ νὰ κοιρᾶται μέσα καὶ σὸν μὲ κάποιαν ἀλυσίδα νὰ εἶναι δεμένος ἀπὸ τὸν ὄπισθον, καὶ νὰ εὐρίσκειται εἰς τὴν διάθεσιν ἐκεῖνου τὸν ὅποιον περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον εἶκεν ἀδικήσει. Τὸν Δαυὶδ νὰ στέκεται κοντὰ εἰς τὸν κοιμώμενον, τοὺς στρατιώτας νὰ εὐρίσκονται κοντὰ καὶ νὰ τὸν παροτρύνουν εἰς τὴν σφαγὴν. Τὸν μακάριον ἐκεῖνον νὰ σκέπτεται μὲ μεγαλοφυκτικὸν καὶ νὰ καταπραῖνῃ καὶ τὸν ἰδικόν του θυμὸν καὶ τὸν θυμὸν τῶν ἄλλων, καὶ νὰ ἀπολογηθῆ δι' αὐτόν, 79^Α ἂ ὁ ὅποιος εἶχε διαπράξει τόσα κακά. Αὐτὰ ἔς μὴ τὰ ζωγραφίσωμεν μόνον εἰς τὸν νοῦν μας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς συγκεντρώσεις μας ἔς τὰ συζητῶμεν διαρκῶς μεταξὺ μας. Τὰ ἔβια δὲ ἔς συζητῶμεν διαρκῶς μὲ τὰς συζύγους καὶ τὰ παιδιά. Διότι ἂν θελήσῃ νὰ συζητήσῃς διὰ τὸν βασιλέα Ἰσοὺ ὁ βασιλεὺς! Ἄν διὰ στρατιώτας, διὰ τὴν οἰκίαν ἢ διὰ πολιτικὰς ὑποθέσεις, θὰ εὕρῃς πλῆθος ἀπὸ αὐτὰ εἰς τὰς Γραφάς. Αἱ διηγήσεις αὐταὶ παρέχουν πολὺ μεγάλην ἀφέλειαν. Διότι εἶναι ἀδύνατον, καὶ ἀδύνατον, ψυχὴ ἢ ὅποια ἀσκαλεῖται μὲ B τὰς διηγήσεις αὐτάς νὰ νικηθῇ ποτὲ ἀπὸ τὸ πάθος. Διὰ νὰ μὴ ἐξοδεύωμεν λοιπὸν ἀδίκως τὸν καιρὸν μας καὶ διὰ νὰ μὴ σπαταλῶμεν τὴν ζωὴν μας εἰς ἀκαταλλήλους καὶ περιττὰς φλυαρίας, ἀφοῦ μάρτυρον τὰς ἱστορίας τῶν γενναίων ἀνδρῶν, ἔς ὁμιλῶμεν διαρκῶς δι' αὐτάς καὶ γύρω ἀπ' αὐτάς. Καὶ ἂν θελήσῃ κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ εὐρίσκονται συγκεντρωμένοι κάπου νὰ σοῦ ὁμιλήσῃ διὰ θέματα, διὰ ἰστορίας ἢ δι' ἄλλα πράγματα, τὰ ὅποια δὲν σὲ ἀφοροῦν, ἀφοῦ τὸν ἀπομακρύνῃς ἀπὸ τὰ θέματα αὐτά, ἀδήγησέ τον εἰς τὴν διήγησιν αὐτὴν, ὥστε, ἀφοῦ καθαρῶς τὴν ψυχὴν καὶ ἀπολαύσωμεν πραγματικὴν χαρὰν καὶ κόμισαι τὸς ἐπιτόκους μας πρὸς καὶ C ἡμέρους πρὸς ἄλλους ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι μᾶς ἔχουν λυπήσει, νὰ φύγωμεν ἀπ' ἐκεῖ χωρὶς νὰ ἔχωμεν κανένα ἐχθρόν καὶ νὰ κερδίσωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ διὰ τῆς κἀριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ὀφείκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΟΤΙ ΗΙΝΑΙ ΜΕΓΑΛΑΘΟΝ ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ ΤΟ ΝΑ ΕΦΑΡΜΟΖΗ ΚΑΝΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΕΤΗΝ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΟ ΝΑ ΤΗΝ ΕΠΙΪΝΗ. ΟΤΙ Ο ΔΑΥΪΔ Ε-
ΣΤΗΣΕ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΝ ΤΡΟΠΑΙΟΝ ΜΕ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΟΨΥΧΙΑΝ ΤΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΑΟΥΛ ΠΑΡΑ ΜΕ ΤΗΝ ΝΙΚΗΝ ΤΟΥ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΓΟ-
ΛΙΑΘ. ΟΤΙ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΑΞΙΝ ΤΟΥ ΑΥΤΗΝ ΦΩΕΛΗΣΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΝ
ΤΟΝ ΕΛΓΤΟΝ ΤΟΥ ΠΑΡΑ ΤΟΝ ΣΑΟΥΛ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑΣ
D ΤΟΥ ΔΑΥΪΔ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΑΟΥΛ.

1. Σεις μὲν προηγουμένως ἐπὶνέσατε τὸν Δαυὶδ διὰ τὴν ἀνεξικακίαν του. Ἐγὼ δὲ θαύμασα τὴν καλὴν σας διάθεσιν καὶ τὴν ἀγάπην σας πρὸς τὸν Δαυὶδ. Διότι οὐκ μόνον τὸ νὰ πρότιπεν καὶ νὰ μιμούμεθα τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ἐκτιμῶμεν καὶ νὰ θαυμάζωμεν αὐτοὺς πρὸς τὴν ἐφάρμοσιν μᾶς ἐξασφαλίζει μεγάλην ἐμοιβήν. Ὅπως ἐπίσης καὶ τὸ νὰ μιμούμεθα τὴν κακίαν καὶ τὸ νὰ ἐπινοῶμεν αὐτοὺς πρὸς τὸν εἰς αὐτὴν ἐπιφέρει μεγάλην τιμωρίαν καὶ, ἂν πρέπει νὰ ἀναφέρω κάποι παράδοξον, μάλιστα χειρότερον ἀπὸ τὴν τιμωρίαν ἐκείνων πρὸς τὸν εἰς τὴν πονηρίαν. Εἰς τὸ ὅτι δὲ αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια τὸ δείχνει ὁ Παῦλος μὲ αὐτὰ πρὸς λέγει. Ἄφου εἶκεν ἀπαριθμῆσαι ὅλα τὰ εἶδη τῆς κακίας καὶ εἶχε κατηγορήσει ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι καταπατοῦν τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, προσέθεσε σχετικὰ μὲ τὰ παραπάνω τὰ ἑξῆς: «Ὅτινες τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ γνόντες, οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἶσιν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσιν διὰ ἀναπολόγητος εἰ, ὡ ἄνθρωπος» (Ρωμ. 1, 32-2, 1). Βλέπετε ὅτι 760 A τὸ εἶπεν εἶται, ἀκριβῶς διὰ νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι τοῦτο εἶναι χειρότερον ἀπὸ ἐκεῖνο. Διότι τὸ νὰ ἐπινοῶναι κανεῖς τοὺς ἁμαρτάνοντας ὀφείλει περισσοτέραν τιμωρίαν ἀπὸ τὸ νὰ ἁμαρτάνῃ. Καὶ ὡσαύτως. Ἄσπῃ ἢ συμπεριφορὰ αὐτὴ εἶναι πρὸς τὸν διαφθαρμένην καὶ ἀνάτως νοσοῦσιν συνευδόμενος. Ἐκεῖνος μὲν ὁ ὁποῖος ἐνῶ ἁμαρτάνει κατηγορεῖ συγχρόνως τὴν ἁμαρτίαν, τὸ ἠμπορεῖν κάποτε νὰ συνέλθῃ καὶ νὰ διορθωθῇ, ἐνῶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐπαινεῖ τὴν πονηρίαν, ἔχει στερεώσει τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ τὴν θεραπείαν τῆς μετανοίας. Ὡστε πολὺ ὡσαύτως ἀπέδειξεν ὁ Παῦλος, ὅτι τοῦτο εἶναι χειρότερον ἀπὸ ἐκεῖνο.

Ὅπως λοιπὸν οὐκ μόνον ἐκείνοι οἱ ὁποῖοι πράττουν τὰ κακά, ἀλλὰ καὶ ἐκείνοι πρὸς τοὺς Β ἐγκωμιάζουσι, τιμωροῦνται μὲ τὴν ἴδιαν ἢ καὶ μὲ μεγαλύτεραν τιμωρίαν, εἶται καὶ ἐκείνοι οἱ ὁποῖοι ἐπαινοῦν καὶ θαυμάζουσι τοὺς ἀγαθοὺς γίνονται μέτοχοι εἰς τοὺς στεφάνους καὶ τὰ θραβεῖα των. Καὶ αὐτὸ πάλιν ἠμποροῦμεν νὰ τὸ ἴδωμεν εἰς τὴν Γραφήν. Ὁ Θεὸς συνομιλῶν μὲ τὸν Ἀβραάμ τοῦ λέγει «ἐβλογίσαι τοὺς εὐλογοῦντάς σε καὶ τοὺς καταρωμένους σε καταράσομαι» (Γεν. 12, 3). Τοῦτο θὰ τὸ ἴδῃ κανεῖς νὰ συμβαίη καὶ εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας. Ὅχι μόνον ὁ ἀθλητὴς, ὁ ὁποῖος ἔχει στεφαναυθῆ, οὔτε μόνον ἐκεῖνος πρὸς ὑπέμεινε τοὺς κόπους καὶ ἔκυσεν ἰδρώτα, ἀλλὰ καὶ ὁ θαυμαστής τοῦ νικητοῦ ἀπολαμβάνει μεγάλην κοράν διὰ τὰς ἐπεφημίας πρὸς τὸν νικητὴν. C Διὰ τοῦτο βεβαίως δὲν καλοτιχίζω μόνον τὸν γενναῖον ἐκεῖνον διὰ τὸ φρόνημά του, ἀλλὰ καὶ σὰς διὰ τὴν ἀγάπην σας πρὸς αὐτόν. Διότι ἐκεῖνος μὲν ἠγωνίσθη καὶ ἐνίκησε καὶ ἐστεφαναυθῆ. Σεις δὲ, ἐπειδὴ ἐπαινεῖσατε τὴν νικῆν του, ἔχετε λάβει ἓνα μεγάλο μέρος ἀπὸ τὸν στεφάνον του.

Διὰ νὰ γίνῃ λοιπὸν μεγαλύτερα ἢ καρὰ καὶ περισσοτέρον τὸ κέρδος, ἂς σὰς παραδόσω καὶ τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῆς ἱστορίας. Ἄφου εἶπεν ὁ συγγραφεὺς τοὺς λόγους μὲ τοὺς ὁποῖους ὁ Δαυὶδ ἀπέφυγε τὸν φόνον, προσέθεσεν ὅτι «οὐκ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀναστήναι καὶ ἀποκτεῖναι τὸν Σαοῦλ» (Α΄ Βασ. 24, 8). D Ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δεῖξῃ ταυτοχρόνως καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκείνων νὰ διαπράξουν τὸν φόνον καὶ τὴν ἀνδρείαν τοῦ Δαυὶδ. Καὶ ὅπως πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐκθρόους, ἀκόμη καὶ ἐκείνοι οἱ ὁποῖοι θεωροῦνται φιλόσοφοι, καὶ ἂν δὲν καταδεχθῶν οἱ ἴδιοι νὰ φονεύσουν, δὲν θὰ ἠμποδίζαν ἄλλους, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐπαχειροῦσαν νὰ φονεύσουν. Ὁ Δαυὶδ ὅμως δὲν ἐφέρθη εἶται, ἀλλὰ σὰν νὰ εἶχε λάβει κάποι νὰ τὸ φυλάξῃ καὶ ἐπρόκειτο νὰ δώσῃ λόγον δι' αὐτό, οὐκ μόνον δὲν ἐπέπραξεν ὁ ἴδιος τὸν ἐκθρόον, ἀλλὰ ἠμποδίσαι καὶ ἄλλους οἱ ὁποῖοι ἤθελαν νὰ τὸν φονεύσουν καὶ ἔγινεν εἶται ὑπερασπιστὴς καὶ συμματοφύλαξ ἄριστος. Ὡστε E δὲν ἦτο λάθος νὰ εἶπῃ κανεῖς ὅτι ὁ Δαυὶδ εἶχε περιπέσει τότε εἰς κίνδυνον καὶ οὐκ ὁ Σαοῦλ. Ἄσπῃ δὲν ἦτο ἀσήμετος ὁ ἀγὼν τὸν ὁποῖον ὑπέμεινε, ἐπιδιέκων μὲ κάθε τρόπον νὰ σώσῃ τὸν Σαοῦλ ἀπὸ τὴν ἐπιβουλὴν ἐκείνων. Ὅστε εἶχε φοβηθῆ τόσο, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ σφαγῇ ὁ ἴδιος, ὅσον ἐφοβήθη μήπως κάποιος ἀπὸ τοὺς στρατιώτας ὑποκύβῃ εἰς τὸν θυμὸν του καὶ φονεύσῃ τὸν ἄνθρωπον. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ παρουσιάσει μίαν τέτοιαν δικαιολογίαν. Ἐκείνοι μὲν κατηγοροῦσαν, κατηγοροῦμενος δὲ ἦτο ὁ κοιμώμενος Σαοῦλ. Ὁ ἐκθρόος ἀπελογεῖται δι' αὐτὸν 761 A

και ο Θεος ητο ο δικαστής, ο οποίος επεκύρωσε την κρίση του Δαυίδ. Διότι δεν θα ήμπορούσε να επιβάλει την γνώμη του εις τους μαινομένους από θυμόν στρατιώτας χωρίς την βοήθειαν του Θεού. Η χάρις όμως του Θεού είχε καθίσει εις τα κείλη του προφήτου και έκανε πειστικά τα λόγια του εκείνα. Δεν ητο δε μικρά και η συμβολή του Δαυίδ. Έπειδή κατά τον προηγούμενον καιρόν τους είχαν εκπαιδεύσει έτσι, τους εύρεν έτοιμους και πεθαρχειούς κατά τον καιρόν του αγώνος. Διότι δεν τους διοικούσε όπως διοικεί στρατηγός τους στρατιώτας, **Β** αλλά προστάτο αυτών ως Ιερεύς και έπιστάτης το σπήλαιον εκείνο ητο εκκλησία. Και τους έμιλλησε έτσι όπως θα έμιλλουσε ένας επίσκοπος. Και μετά την όμιλίαν αυτήν προσέφερε μίαν αξιοθαύμαστον και παράδοξον θυσίαν. Δεν έθυσίασεν μόσχον ούτε κατέσφαζεν άρνιον, αλλά προσέφερον εις τον Θεόν κάτι πιο πολυτιμώτερον, πράσινα δηλαδή και μετρισιπάθειαν, άφου έθυσίασε τον κτηνάδη θυμόν και εφόνευσε την όργην και ένέκρασε τα γήινα μέλη του. Και έγινεν ο ίδιος και σφάγιον και Ιερεύς και θυσιαστήριον. Διότι και ο λογισμός, ο οποίος προσέφερε την πράσινα και **С** την μετρισιπάθειαν, και η μετρισιπάθεια και η πράσινα και η καρδιά εις την οποίαν προσεφέροντο αυτά, ησαν όλα ιδικά του.

2. Άφου λοιπόν προσέφερε την καλήν αυτήν θυσίαν και ώλοκληρώσε την νίκην και δεν έλειπε πλέον τίποτε από το τρώσιον, έσηκώθη ο άδικος των αγώνων, δηλαδή ο Σαούλ, και έβηθεν από το σπήλαιον χωρίς να γνωρίζη τίποτε από εκείνα που είχαν γίνει. Έξηκει δε και ο Δαυίδ έπισθεν (Α΄ Βασ. 24, 9) άπενίζων τον ούρανόν με καθαρούς οφθαλμούς και είχε τότε αγαλλίασιν μεγαλυτέραν από όσην όταν είχε νικήσει τον Γολιάθ και του είχε κόψει την κεφαλήν. **Δ** Διότι αυτή η νίκη ητο λαμπρότερα από εκείνην, η λεία του πολέμου πιο περιφανής και το τρώσιον ένδοξότερον. Έκει μόν είχε χρειασθή και σφενδόνην και λίθους και μόσχον, ένψ έδώ ο λογισμός έγίνετο τα πάντα, η νίκη έκερδίζετο χωρίς όπλα και το τρώσιον έστήνετο άναίμακτον. Έπαινήσκειτο λοιπόν κρατών όχι την κεφαλήν του βαρβάρου, αλλά τον θυμόν του νεκρωμένον και την όργην του έξησθενημένην. Και αυτά τα λάφυρα δεν τα άφιέρωνεν εις την Ίερουσαλήμ, **Ε** αλλά εις τον ούρανόν, εις την ένια πόλιν. Τώρα δεν τον προίπαντούσαν γυναίκες αι όποιαι εκόρευαν και τον ύπεδέχοντο με βρονούς και εγκώμια, αλλά τον έκευροκροτούσεν εις τους ούρανούς το πλήθος των άγγέλων, οι όποιοι έθαύμαζαν το φρόνημα και την μεγαλοψυχίαν του. Διότι επέστρεφεν άφου είχε

οώσει τον Σαούλ και άφου είχε προξενήσει μόρια τραύματα εις τον άληθινόν έχθρόν, τον διάβολον. Διότι όπως όταν άγκώμεθα ήμεις και μακίμεθα και συγκρούμεθα μεταξύ μας κείρει και άγάλλεται εκείνος, έτσι και όταν έσωμεν ειρήνην και όμόνοιαν και συγκρατούμεν την όργην μας έντρέπεται και ταπεινώνεται. ⁷⁴² **Α** έπειδή είναι έχθρος της ειρήνης, αντίπαλος της όμονοίας και πατήρ του φθόνου. Έβηθε λοιπόν ο Δαυίδ και παρουσίασεν εις τον κόσμον στεφανωμένην την δεξιάν και την κεφαλήν. Διότι όπως εις τους όρότους πυγμάχους οι βασιλείς πρό της κεφαλής στεφανώνουν πολλάκις την δεξιάν του πυγμαχού η του παγκρατιστού, έτσι έσπεράνωσε και ο Θεός την κείρα εκείνην, η οποία κατώρυσσε να κρατήση καθαρόν το έψος, να βείξη εις τον Θεόν άναίμακτον την μάκαιραν και να άντεταθή εις τόσον μεγάλην όρμην θυμού. **Β** Δεν έβηθε φορών το διάδημα του Σαούλ, **ΑΛΛ'** έβηθε φορών στέφανον δικαιοσύνης. Δεν έβηθε φορών την βασιλικήν παρφόραν, **ΑΛΛ'** έβηθεν ένδοξυμένος με μετρισιπάθειαν, η οποία ξεπερνούσε την ανθρώπινην φρόσιν και άποτελούσεν ένδυμα λαμπρότερον από κάθε στολήν.

Έβηθεν από το σπήλαιον με τόσην δόξαν με δαην και οι τρεις παδες από την κάμινον. Διότι όπως εκείνους δεν τους κατέκαυσε το πυρ, έτσι και τούτον δεν τον κατέκαυσεν η φλόγα της όργης. Και ο εκείνους μεν το πυρ που τους περιέζωνεν έξωτερικά δεν τους έδλαπτε. Αύτός δε μολονότι τα άναρμένα κάρβουνα τα είχε μέσα του και έβλεπε τον διάβολον άπ' έξω **С** να ρίπη ξόλα εις την κάμινον με την παρουσίαν του έχθρου, την προτροπήν των στρατιωτών, την εύκολιαν διαπρόξενωσ του φθόνου, την άπουσίαν θρησών του βασιλέως, την άνάμνησιν όων είχαν περάσει, την αγωνίαν δι' όσα έπράκειτο να επακολουθήσουν εις το μέλλον (διότι αυτό, περισσότερο από κλήματα και πίσσαν και σιωπή και από όλα όσα έκαίνοντο εις την κάμινον της Βαβυλώνος, έβγαζε μεγαλυτέραν φλόγα), δεν κατεκάη, ούτε έπαθε κάτι τέτοιο, όπως θα ητο φυσικόν, αλλά έβηθε καθαρός και η θέα του προσώπου του έχθρου μάλιστα έγινεν αιτία να ένδυναμασθή περισσότερο το φρόνημά του.

Όταν τον είδε να κοιμάται άκίνητος **Δ** χωρίς να ήμπορη να κινή τίποτε, ειπεν εις τον έαυτόν του: Που είναι τώρα ο θυμός εκείνος; Που είναι η πονηρία του; Που είναι αι τόσοι μηχανοραφίαι και η κακοβουλία του; Όλα αυτά έχουν φύγει και έχουν καθή νικημένα από την δύναμιν του ύπνου

2. Το παγκράτιον ητο είδος πυγμής και πάλης μαζί.

και ο βασιλευς ευρισκειται καταλαμμένος εδω και θεμένος, χωρίς να σκεφθούμεν η να κόμωμεν εμεις τίποτε προς τον σκοπον αυτών. Τον εβλεπε να κομίζεται και επιλοσοφουσε τον κοινον θάνατον όλων των ανθρώπων. Διότι ο θνος δεν είναι τίποτε άλλο παρά προσωρινός θάνατος και πρόσκαιρον τέλος. Δεν θα ήτο παράκαιρο να ενθυμηθῆ κανείς εις την περιπτωσιν αυτήν τον Δαυιδ. Διότι, όπως εκείνος Ε ανέθανεν από τον λίκον αφού είχε γλυτώσει από τα θηρία, έτσι εβῆλθε και ο Δαυιδ από το σπῆλαιον αφού είχε νικήσει θηρία πολύ φοβεράτερα. Διότι όπως τον δικαον εκείνον τον επεριτριγύριζαν λέοντες, έτσι και εναντίον τούτου επετίθεντο λέοντες πολύ άγριότεροι, τα πάθη. Θυμός διά τα παρελθόντα απ' εδω και φόβος διά τα μέλλοντα απ' εκεί. Όμως αυτός καθήσυχασε και εφραζε τα σῆλαια και των δύο θηρίων, διδόντων εμπράκτως ότι τίποτε δεν είναι πιο ασφαλές από το να φορέμεθα με μεγαλοφυκίαν προς τους έχθρούς, και τίποτε πιο ασφαλέρον από το να θέλωμεν να εκδικούμεθα και να ανταποδώμεν τα κακά.

Εκείνος λοιπόν ο οποίος είχε θελήσει να εκστρατεύσῃ κατά του Δαυιδ, 763 Α ευρίσκειτο καταλαμμένος γυμνός και άοπλος και έγκαταλειμμένος απ' όλους, σαν να είχε παραδοθῆ αιχμάλωτος. Αντιθέτως εκείνος ο οποίος υποκαρούσε πάντοτε και οπτε ήθελεν, ενῶ είχε δικαον, να ανταποδώσῃ το ίου, χωρίς πολεμικάς μηχανάς, χωρίς όπλα και ίππους και χωρίς στρατιώτας, έπαιαν εις τας χείρας του τον έχθρον. Και το σπουδαιότερον απ' όλα: είχε καρδίαν μεγαλυτέραν εβναιαν από τον Θεόν.

3. Μακαρίζω θεταίως τον άγιον εκείνον, διαι επειδή ειθε τον έχθρον καταλαμνον εμπρός του, αλλά επειδή του έχάρισε την ζωήν, ενῶ τον ειχεν εις τας χείρας του. Διότι το πρώτον ήτο εργον της δυνάμεως του Θεού, ενῶ το δεύτερον τοῦ ἰσχυροῦ του φρονήματος. Πώς δεν θα ήτο λοιπόν φυσικόν να τον προσέχουν οι στρατιῶται και να αισθάνωνται προς αυτόν τάσην άφοσίωσιν; Διότι εάν ειχαν μυριάς ψυχάς δεν θα τος εδιδαν άλλας προθύμιας διά τον στρατηγόν, αφού εγνώρισαν εμπράκτως από την φροντίδα διά τον έχθρον την άγάπην προς τους φίλους; Διότι εκείνος ο οποίος είναι πρῶτος και ήμερος προς εκείνους οι οποίοι τον εκουν λυπήσει, θα εφέρετο κατά μεζονα λόγον κατά τον ΰιον πρόπον προς τους φίλους του. Αυτό λοιπόν ήτο το μεγαλυτερον εκέγγυον το οποίον διέθετεν. Όχι δε μόνον υπάκουαι προς αυτόν, αλλά και προθυμότεροι κατά των έχθρων ήσαν, C γυναιζόντες ότι ειχαν πλησίον των συμπολεμητήν τον Θεόν.

ο οποίος συμπαρίστατο πάντοτε εις τον στρατηγόν και εκάμεν τα πάντα ευκολώτερα. Και τον Δαυιδ λοιπόν τον επρόσεξαν όχι ως άνθρωπον αλλά ως άγγελον. Και πρώτον τον άνταμειψῆ ο Θεός εκέρδιζεν αυτός περισσότερο από αυτόν ο οποίος ειχε σωθῆ, και νῆκην λαμπροτέραν από ότι εάν εφάνευε τον Σαουλ. Διότι εάν τον εφάνευε τι θα εκέρδιζεν αντίτιμον εκείνου προς το οποίον εκέρδιζε με το να του σώσῃ την ζωήν;

Αυτό λοιπόν να το σκέπτεσαι και σὺ όταν θα σουλλάξῃς τον έχθρον σου, ότι δηλαδή είναι πολύ μεγαλυτερον και επικερδέστερον το να τον άφήσῃς ζωντανόν από το να τον φονεύσῃς. Διότι εκείνος ο οποίος θα τον φονεύσῃ και θα κατηγορήσῃ πολλάς φορές τον εαυτον του και D θα εχη τῶμας συνειδήσεως, καταδικασόμενος από την άμωρτίαν εκείνην κάθε ήμεραν και κάθε ὡραν. Εκείνος όμως ο οποίος θα του χάρισῃ την ζωήν και θα κάμῃ υπομονήν άλλων χρόνων, χαίρεται κατόπιν και άγάλλεται, τρέφουν καλὰς ελπίδας και αναμένουν την ανταμοιβήν της ανεμεκείας του από τον Θεόν. Και διν κάποτε ευρεθῆ εις δύσκολον θέσιν, θα απαιτήσῃ με πολύ θάρρος την ανταπόδοσιν από τον Θεόν, όπως και ο Δαυιδ το άπῆλαιυσεν όλα αυτά, αφού ελαβε κατόπιν από τον Θεόν μεγάλαις και θαυμαστάς άμοιβάς διά την φροντίδα του προς τον έχθρον του αυτόν.

Ε Αλλά δε Ιδωμεν τι συνέβῃ επειτα. «Και εβῆλθε Δαυιδ εκ του σπηλαίου, λέγει, όπως Σαουλ και εβόησεν όπως αυτοῦ, οὕτω λέγων: Κύριέ μου βασιλεῦ. Και ανέβλεψε Σαουλ όπως αυτοῦ, και εκουσε Δαυιδ από πρόσωπον αυτού επί την γῆν και προσεκύνησεν αὐτῶ» (Α' Βασ. 24, 9). Αὐτά δεν του χάρισον διγαυτεραν τιμήν από το ότι εσωσε των έχθρων του. Διότι δεν ήμπορούσε ο σκοθῆσῃτε να μη φουσιάζῃ από την προς τον πλησίον ευεργεσίαν, μάλλον δε να μη πάθῃ αυτό που παθαίνουν οι πολλοί, οι οποίοι περιφρονούν αυτόν, που εὐρηγέτησαν, όπως περιφρονούν τους δούλους, 764 Α και ὑψώνουν τα φροδία των από υπερηφάνειαν. Ο μακάριος Δαυιδ όμως δεν συμπεριφέρθη έτσι, αλλά και μετά την ευεργεσίαν εφέρετο με μετριοφροσύνην. Αίτια δε δι' αυτό ήτο το ότι ενομίζεν ότι κανένα από τα κατορθώματα αυτά δεν ὑπεείλετο εις τον ζῆλον του και τα ἀπέδιδεν όλα εις την θεαν χάριν. Διά τούτο και, ενῶ αυτός είναι ο σωτήρ, προσκυνει αυτόν που εσωσεν, τον άνομίζει πάλιν βασιλεα και τον εαυτον του άνομίζει δούλον, κατανακῶν με το σκῆμα αυτό την υπερηφάνειαν, παρηγορών τον θῆλον και εζοφραίνων τον φρόνον.

Ας άκούσωμεν δε και την άπολογίαν του: «Ίνα τι άκούσεις των λόγων του λαοῦ, λεγόντων: Ίδού Δαυιδ ζητεί

τὴν ψυχὴν σου» (Α΄ Βασ. 24, 10); Καὶ ὁμοίως πρὸ πάντων **Β** πρὶν ἀπὸ αὐτὰ, ὁ συγγραφεὺς εἶπεν ὅτι ὁ δῖος ὁ λαὸς ἦτο μαζί του, ὅτι ἦτο συμπαθὴς εἰς τοὺς δούλους τοῦ βασιλέως καὶ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως καὶ ὁ δῖος ὁ αἰρατὸς ἀκολουθοῦσαν τὴν γνώμην του. Πῶς λοιπὸν λέγει ἐδῶ ὅτι ὑπῆρχαν ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι τὸν διέβησαν καὶ τὸν συκοφαντοῦσαν διὰ τὸ ἔξαργίσουν τὸν Σαοὺλ ἐναντίον του; Διότι τὸ ὅτι δὲν ἐπίσθη ἀπὸ ἄλλους, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐδημιούργησε μόνος του μέσα του τὴν κακίαν αὐτὴν κατεδίωκε τὸν δίκαιον, τὸ φανερώσων ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου ὅταν εἶπεν ὅτι ὁ φθόνος ἐγεννήθη ἀπὸ τὰς ἐπιειχησίας καὶ ἐμεγάλυνε προοδευτικῶς κάθε ἡμέραν. Δεσπὶ λοιπὸν **С** μεταφέρει τὴν αἰτίαν εἰς ἄλλους λέγων «ἐναι ἀκούεις τῶν λόγων τοῦ λαοῦ σου λεγόντων ἰδοὺ Δαυὶδ ζητεῖ τὴν ψυχὴν σου»; Διὰ τὸ τοῦ δόξῃ τὴν δύναμιν νὰ κατανικήσῃ τὴν κακίαν. Αὐτὸ τὸ κάνουν πολλὰς φορές καὶ οἱ πατέρες διὰ τοὺς υἱούς των. Ἀφοῦ λάβῃ κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς τὸν υἱὸν του, ὁποῖος ἔχει διαφθορὰ καὶ ἔχει διαπράξει πολλὰ κακά, καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι πεπεισμένος ὅτι μόνος του αὐτοθούλας ἐστράφη πρὸς τὴν πονηρίαν, μεταθέτει πολλὰς φορές τὰ ἐγκλήματα εἰς ἄλλους, λέγων τὰ ἔξῃ: Γνωρίζω ὅτι τὸ φταίξιμό δὲν εἶναι ἰδικόν σου. Ἄλλοι αὖ διεφθέρων καὶ αὖ ἐζητήσων. Ἰδικόν των εἶναι ὅλο τὸ φταίξιμό. Ὅμιλεϊ δὲ εἶσι διότι αὐτοὺς ποὺ τὰ ἀκούει αὐτὰ θὰ ἠμπορήσῃ **Д** νὰ σηκώσῃ λίγο τὰ μάτια του ἀπὸ τὴν κακίαν καὶ νὰ ἐπανέλθῃ εὐκολώτερον εἰς τὴν ἀρετὴν, ἐπειδὴ ἐντρέπεται καὶ κοκκινίζει μὴπως φανῆ κατώτερος ἀπὸ τὴν γνώμην ποὺ ἔκουν δι' αὐτόν. Τὸ ἴδιον ἔκαμε καὶ ὁ Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴν του. Μετὰ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς καὶ μακροὺς ἐκείνους λόγους καὶ τὰς ἀπεριγράπτους κατηγορίας τὰς ὁποίας ἀπήθνηεν ἐναντίον των, πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς, ἐπιθυμῶν νὰ ἐλαφρύνῃ τὴν κατηγορίαν διὰ νὰ ἀναπνεύσουν λίγο ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα καὶ νὰ ἠμπορέσουν νὰ ἀπολογηθῶν, τοὺς λέγει τὰ ἀκόλουθα: «Ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσατε· ὁ δὲ **Е** ταρασσών ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρίμα, ὅπως ἂν ἦ» (Γαλ. 5, 10).

Τὸ ἴδιο ἔκαμε καὶ ὁ Δαυὶδ ἐδῶ. Διότι μὲ τὸ νὰ εἶπῃ «ἐναι ἀκούεις τῶν λόγων τοῦ λαοῦ λεγόντος ἰδοὺ Δαυὶδ ζητεῖ τὴν ψυχὴν σου», εἰδείεν ὅτι ἄλλοι τὸν παρώργιζαν καὶ τὸν διεφθέρων. Ἦθελε μὲ κάθε τρόπον νὰ τοῦ εὐρῇ δικαιολογίαν διὰ τὰ ἐγκλήματα. Ἐν συνεχείᾳ ἀπολογούμενος διὰ τὰ ἰδικά του λέγει: «Καὶ ἰδοὺ ἐωράκασιν οἱ ὀφθαλμοὶ σου σήμερον, ὡς παρέδωκέ σε Κίριος εἰς τὰς χεῖρας μου» **745** **Α** ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ οὐκ ἔβουλήθη ἀποκτείναι σε· καὶ ἐπεισάμην σου καὶ εἶπον οὐκ ἐποίησα τὴν χεῖρά μου ἐπὶ

τὸν κούριόν μου, ὅτι κριτικὸς Κυρίου ἐστίν» (Α΄ Βασ. 24, 11). Ἐκεῖνοι μὲν λοιπὸν συκοφαντοῦν μὲ λόγους, λέει, ἐγὼ ὁμοίως ἀπολογούμαι μὲ ἔργα, καὶ μὲ ἔργα ἀνασκευάζω τὴν κατηγορίαν. Δὲν χρειάζομαι λόγους, ἐπειδὴ ἡ ἐκδοσις τῶν πραγμάτων ἠμπορεῖ νὰ διδάξῃ σαφέστερον ἀπὸ κάθε λόγον ποῖοι εἶναι ἐκεῖνοι καὶ ποῖος εἶμαι ἐγὼ καὶ ὅτι εἶναι συκοφαντία καὶ ψεῦδος ἡ ἐναντίον μου κατηγορία. Καὶ δι' αὐτὰ δὲν παρουσιάζω ἄλλον μάρτυρα παρὰ μόνον ἐσένα, ὁ ὁποῖος ἔχεις εὐεργετηθῆ.

4. Β Καὶ πῶς, λέγουν, ἠμποροῦσε νὰ παρουσιασθῆ ὡς μάρτυς ἐκεῖνος; Ὅταν ἐγένοντο αὐτὰ ἐκκομῆτο καὶ οὕτε ἤκουσε τοὺς λόγους οὔτε εἶδε τὸν Δαυὶδ νὰ εὐρίσκειται κοντὰ του καὶ νὰ συνομιλῆ μὲ τοὺς στρατιώτας. Πῶς θὰ ἀπαντήσωμεν λοιπὸν διὰ τὸ γίνῃ σαφὴς ἡ ἀπόδειξις; Ἐὰν ἔφερον ὡς μάρτυρας ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι ἦσαν τότε μαζί του, θὰ ὑπεκρίνετο τὴν μαρτυρίαν. Σαοὺλ καὶ θὰ ἐνόμιζεν ὅτι τὰ ἔλεγαν αὐτὰ κήνοντες κάρην εἰς τὸν Δαυὶδ. Ἐὰν δὲ ἐπιχειροῦσε νὰ ἀπολογηθῆ μὲ συλλογισμοὺς καὶ μὲ τὴν λογικὴν, θὰ ἤγειρε **С** περισσότεραν δυσπιστίαν ἐπειδὴ ἡ γνώμη τοῦ δικαίου ἦτο διεφθαρμένη. Διότι πῶς θὰ ἠμποροῦσεν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κατεδίωκεν ὑπερὰ ἀπὸ τὴν εὐεργεσίαν αὐτὸν ποῦ ποτὲ δὲν τὸν εἶχεν ἀδικήσει, νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ ἀδικημένος, ἐνῷ τὸν εἶχε μέσα εἰς τὰς χεῖρας του, τοῦ εἶχε χαρίσει τὴν ζωὴν; Ἐπειδὴ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι κρίνουν καὶ τοὺς ἄλλους ἀπὸ τοὺς ἑαυτοὺς των. Ἐκεῖνος, ἐπὶ παραδείγματι, ὁ ὁποῖος μεθ' ἡμετέρων δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ πιστεύσῃ εὐκολὰ ὅτι ὑπάρκει κάποιος ποὺ ζῆ μὲ ἐγκράτειαν. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀφοσιώνεται εἰς τὰς πόρναις νομίζει ὅτι καὶ αὐτοὶ ποὺ ζοῦν εὐπρεπῶς εἶναι ἀκόλαστοι. Ἐκεῖνος πάλιν ὁ ὁποῖος ἀρτίζει τὰ πράγματα τῶν ἄλλων δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ πεισθῆ εὐκολὰ ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι **Д** δουρκούν καὶ τὰ ἰδικά των. Ἐτοὶ λοιπὸν καὶ αὐτὸς, ἀπᾶς καὶ ἐκυραιεθῆ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, δὲν θὰ ἐπίστευεν εὐκολὰ ὅτι ὑπάρκει ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἔχει νικήσει τὸ πάθος εἰς τέτοιον βαθμὸν ὥστε, ὅχι μόνον νὰ μὴ βδελύξῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ οὐχὲν αὐτὸν ποὺ τὸν ἔχει ἀδικήσει.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ γνώμη τοῦ δικαίου ἦτο διεφθαρμένη, καὶ οἱ μάρτυρες, ἐὰν τυχόν προσεκαλοῦντο, θὰ ἦσαν ὑποψιεῖς, ἔγιναν ἔτσι τὰ πράγματα ὥστε νὰ παρουσιασθῆ ἀπόδειξις ἡ ὁποία θὰ ἠμποροῦσε νὰ κλείσῃ τὸ στόμα καὶ τῶν πλέον ἀναίσκουντων. Ποῖα λοιπὸν ἦτο ἡ ἀπόδειξις αὐτή; Τὸ ἄκρον τοῦ ἐνόδματος, τὸ ὁποῖον καὶ εἰδείκνεν ὁ Δαυὶδ λέ-

γων: Ε «Ίδού τὸ περίργιον τῆς διπλοῦδος ἐν τῇ χειρὶ μου, ὃ ἐγὼ ἀφείλον, καὶ οὐκ ἀπέκτεινά σε» (Α' Βασ. 24, 12). Χωρὶς φωνὴν ὁ μάρτυς, ἀλλὰ σαφέστερος ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἔχουν φωνήν. Διότι ἂν δὲν ἤμιον πλησίον σου, λέγει, καὶ δὲν ἐστεκάρουν κοντὰ εἰς τὸ σῶμα σου, δὲν θὰ εἶχα κόψει τὸ τμήμα αὐτὸ τοῦ ἐνδύματος. Βλέπεις πόσον καλὸν ἔγινεν μετὰ τὸ νὰ κινηθῆ ὁ Δαυὶδ ἀντιθέτως αὐθόρμητα; Ἄν δὲν εἶχε κινηθῆ ἀπὸ τὴν ὀργήν, δὲν θὰ ἐπιπροφοροῦμεθα τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ ἀνδρός (διότι οἱ πολλοὶ θὰ ἐνόμιζαν ὅτι ἐπερίσθη τοῦ ἔκθρου ὄχι ἀπὸ μεγαλοψυχίαν ἀλλὰ ἀπὸ ἀναισθησίαν), δὲν θὰ εἶχε κόψει τὸ ἐνδύμα. Ἐὰν δὲ δὲν τὸ εἶχε κόψει, δὲν θὰ ἤμπορούσε μετὰ τίποτε ἄλλο νὰ πείσῃ τὸν ἔκθρον. 766 Α Τώρα θρως, ἐπειδὴ παρεκινήθη ἀπὸ τὴν ὀργήν καὶ τὸ ἔκωφεν, ἔδωκεν ἀναμφισβήτητον ἀπόδειξιν τῆς προνοίας του.

Ἄφου λοιπὸν παρουσιάσῃ τέτοιαν ἀληθινήν καὶ μὴ δυναμένην νὰ ἐγείρῃ ὑποψίαν μαρτυρίαν, καλεῖ μάρτυρα καὶ δικαστὴν τῆς ἀγάπης του τὸν ἴδιον τὸν ἔκθρον λέγων τὰ ἀκόλουθα: «Ἦνῶθα καὶ ἴδε σήμερον, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῇ χειρὶ μου κακία, οὐδὲ ἀθέτησις καὶ οὐ δεσμεύεις τὴν ψυχὴν μου τοῦ λαβεῖν αὐτήν» (Α' Βασ. 24, 12). Ἄπ' ἐδῶ μάλιστα θὰ ἤμπορούσε κανεὶς νὰ τὸν θαυμάσῃ διὰ τὴν μεγαλοψυχίαν του, ὅτι τὴν ἀπολογία του τὴν συνθέτει μόνον ἀπὸ τὰ γεγονότα ἐκείνης τῆς ἡμέρας. Διότι αὐτὸ ὑπηγάθη δταν εἶπε ἐγνώθῃ καὶ ἴδε σήμερον. Δὲν λέγω τίποτε Β ἀπὸ τὰ παρασμένα, λέγει. Μοῦ εἶναι ὀρεκτὴ ἀπόδειξις ἡ σημερινὴ ἡμέρα. Ἄν καὶ θὰ ἤμπορούσε, βεβαίως, νὰ ἀπαριθμήσῃ, ἐὰν ἤθελε, πολλὰς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας τὰς ὁποίας εἶχε κάνει προηγουμένως. Διότι θὰ ἤμπορούσε νὰ τοῦ ὑπενθύμισῃ τὴν μονομαχίαν πρὸς τὸν θάρβαρον καὶ νὰ τοῦ εἴπῃ: Ὅταν ἡ ἐκθρική ἐπίθεσις, σὺν κάποιος κατακλυσμός, ἐπρόκειτο νὰ πορασώρῃ ὀλόκληραν τὴν χώραν καὶ σεῖς εἴκατε ζαρώσει κατατρομαγμένοι καὶ ἐπερημίνατε ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν νὰ ἀποθάνετε, ἐγὼ, χωρὶς νὰ με ἀναγκάσῃ κανεὶς, ἦλθα κοντὰ καί, ἐνῶ σὺ με ἠμποδίζεις καὶ με συγκοστούσεις καὶ ποῦ C ἔλεγεσ ἰού δυνήση πορευθῆσαι εἰς παιδάριον εἰ, αὐτὸς δὲ ἀνήρ πολεμιστὴς ἐκ νεότητος αὐτοῦ, δὲν ὑπεχώρησα ἀλλὰ ἐπέδρασα μισοστὰ ἀπὸ βίλους τοὺς ἄλλους, ἀντιμετώπισα τὸν ἔκθρον, τοῦ ἔκομα τὴν κεφαλὴν καὶ ἀπάθησα ὅτι τὴν ἐπίθεσιν τῶν θαρβάρων, ἡ ὁποία ὤμοιαζε με ὀρμητικὸν κέρμαρον, καὶ ἐσπύριξα τὴν χώραν ποῦ ἐκλανίζετο νὰ πέσῃ. Καὶ χάρις εἰς ἐμεὺ σὺ μὲν διατηρεῖς τὴν βασιλείαν καὶ τὴν ζωὴν σου, οἱ δὲ ἄλλοι ὄλοι μαζί με τὴν ζωὴν πον χάρις εἰς ἐμε-

ἔχουν τὴν χώραν, τὰς οἰκίας, τὰ παιδιὰ καὶ τὰς γυναῖκας τῶν.

Δ Μετὰ δὲ ἀπὸ τὸ τρόπον ἐκεῖνα θὰ ἤμπορούσε νὰ ἀναφέρῃ καὶ ἄλλους πολέμους τοὺς ὁποίους ἐκέρθρισε καὶ οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν κατώτεροι ἀπὸ αὐτόν. Καὶ ὅτι, ἐνῶ καὶ μίαν καὶ δύο καὶ πολλὰς φορὰς εἶκεν ἐπιχειρήσει νὰ τὸν φωνεύσῃ καὶ εἶχε ρῆμαι τὸ ὄρου ἐναντίον του, δὲν τοῦ ἐκράτησε κακίαν. Ἐπίσης ὅτι μετὰ ἀπ' αὐτὰ, δταν ἐπρόκειτο νὰ τοῦ δώσῃ τὴν ἀνταμοιβὴν διὰ τὴν προηγουμένην μάχην τοῦ ἐζήτησεν ὡς γαμήλια δῶρα ὄχι χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν, ἀλλὰ σφαγὴν καὶ πανυλεσθῖαν. Καὶ οὔτε τότε δόηρασε κεφάλι. Ὅλα αὐτὰ καὶ πολὺ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ θὰ ἤμπορούσε νὰ ἀναφέρῃ. Ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε. Διότι δὲν ἤθελε νὰ τὸν κατηγορήσῃ διὰ τὰς ἐνεργείας, ἀλλὰ μόνον νὰ τὸν πείσῃ ὅτι ἀνήκει εἰς αὐτοὺς Ε οἱ ὅποιοι τὸν ἀγατοῦν καὶ φροντίζουν δι' αὐτόν καὶ ὄχι εἰς αὐτοὺς ποῦ τὸν ἐπιβουλεύονται καὶ τὸν πολεμοῦν. Διὰ τοῦτο καὶ ἄφου τὰ ἄφησεν ὄλα ἐκεῖνα, ἀνέφερεν εἰς τὴν ἀπολογία του μόνον αὐτὸ ποῦ εἶχε συμφῆ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἔτσι ἦτο ταπεινὸς καὶ καθαρὸς ἀπὸ κάθε ματαιοδοξίαν καὶ ἀπέβλεπεν εἰς ἕνα καὶ μόνον πρῶγμα, τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ.

Ἔπειτα λέγει: «Κρίνει Κύριος ἀνά μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ» (Α' Βασ. 24, 13). Τὸ εἶπεν αὐτὸ ὄχι ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τιμωρηθῆ ὁ Σαούλ, ὅστε ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τὸν ἐκδικηθῆ, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν φοβήσῃ μετὰ τὴν ὑπόμνησιν τῆς μελλούσης κρίσεως. Καὶ ὄχι μόνον διὰ νὰ τὸν φοβήσῃ, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἀπολογηθῆ διὰ τὸν ἑαυτόν του. Διότι, λέγει, 767 Α Ἐξω καὶ ἀποδείξῃς ἄπ' τὰ πράγματα. Ἐὰν δὲ δὲν πιστεύῃς, καλῶ τὸν ἴδιον τὸν Θεὸν ὡς μάρτυρα, ὁ ὅποιος γνωρίζει τὰ κορυφὰ τῆς διανοίας τοῦ καθενὸς καὶ ἠμπορεῖ νὰ ἐρευνησῇ τὴν συνείδησιν.

5. Αὐτὰ δὲ τὰ εἶπε διὰ νὰ δεῖξῃ ὅτι δὲν θὰ ἐτολμοῦσε νὰ καλέσῃ τὸν ὀλέανθουτον δικαστὴν καὶ νὰ ἀναθέσῃ εἰς αὐτόν τὴν δίκην ἐὰν δὲν ἦτο ἀπολύτως παπεισμένος ὅτι ἦτο καθαρὸς ἀπὸ κάθε ἐπιβουλῆν. Καὶ ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι ἄπλοσ στοχασμοί, ἀλλὰ ὑπενθόμῃ τὴν δίκην ἐπειδὴ ἤθελεσε καὶ Β νὰ ἀπολογηθῆ διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ ἐκείνον νὰ συνετίσῃ, ἀκούσῃ νὰ τὸ ἀνασείωσιν καὶ ἐκεῖνα ποῦ ἔχουν ἦδη γίνῃ. Ὅχι δὲ ὀλυγώτερον ἀπὸ ἐκεῖνα ἠμποροῦν νὰ τὸ ἀποδεξοῦν καὶ αὐτὰ ποῦ συνδῆσαν μετὰ. Διότι δταν τὸν ἔπισσε πάλιν εἰς τὰς χεῖρας του, μετὰ τὴν αἰτησίαν του αὐτῶν, ἐνῶ τοῦ ἐπειθήτο πάλιν καὶ ἤθελε νὰ τὸν φωνεύσῃ, καὶ ἐνῶ ἠμποροῦσε νὰ τὸν ἐξοντάσῃ μαζί με ὄλον τὸν στρατόν του, τὸν δέφησε χωρὶς νὰ τοῦ κἀνῃ αὐτὰ ποῦ θὰ ἦτο φυσικὸν νὰ τοῦ

κάνη. Διὰ τοῦτο καὶ ἀντιλαγθεῖς ὅτι εἶναι ἀνιάτως ὀσθενής καὶ ὅτι δὲν θὰ ἔπαυε τὴν ἐναντίον του ἐχθρῶν, ἀπεμακρύνθη ἀπὸ κοντὰ του καὶ ἔζη μὲ τοὺς βαρβάρους C ὡς δούλος εἰς τὴν ἀγμίαν καὶ τὴν κατασκύπην, ἐξασφαλίζων τὴν τροφὴν ποῦ τοῦ ἐκρειάζετο μὲ κόπον καὶ ταλαιπωρίας. Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ παράδοξον, ἀλλὰ τὸ ὅτι, ὅταν ἤκουσεν ὅτι ἐφρονεῖτο εἰς τὴν μάχην, ἔσχισε τὰ ἐνδύματά του, ἐριψεν ἐπάνω του στάκτην καὶ ἐθρήνησεν, ὅπως θὰ ἐθρήνησοε κάποιος ποῦ ἔκασε τὸν μονακοκυτίον του, φωνάζων τὸ ὄνομα τοῦ Σαοὺλ καὶ τοῦ Ἰωνάθαν, πλέκων ἐγκόσμα, κραυγάζων μὲ σπαραγμὸν, μένων χωρὶς τροφὴν ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ καταράμενος τὸν τόπον ὃ ὅποιος εἶχε δεχθῆ τὸ αἷμα τοῦ Σαοὺλ: «Ὁση γάρ», λέγει, κατὰ Γαλιθαίῳ, μὴ πῶση D ἔφ' ὁμῶς μῆτε δρόσος, μῆτε ὑετός ὄρη θανάτου, ὅτι ἔχει ἐξήρηθη σκέπη δυνατῶν» (B' Βασ. I, 21).

Ἐκεῖνο ποῦ κἀννοῦν πολλὰς φορές οἱ γονεῖς, καὶ ἐκθροεῦνται δηλοδῆ τὴν οἰκίαν καὶ θέλπουν μὲ ἀπέσειαν τὸν δρόμον ἀπὸ τὸν ὅποιον ἐπέρασε νεκρὸς ὁ υἱὸς των, τὸ ἔκαμε καὶ ὁ Δαυὶδ καὶ ἐκατάρτο τὰ ὄρη, τὰ ὅποια εἶχαν δεχθῆ τὴν σφαγὴν ἐκείνην. Μισῶ καὶ τὸν τόπον αὐτὸν ἐξ αἰτίας τῶν νεκρῶν ποῦ ἔπεσαν ἐκεῖ, λέγει. Ἄς μὴ ποιοθῆτε λοιπὸν ἀπὸ τὴν βρακίην τοῦ οὐρανοῦ, ὅσοι μίαν φορὰν ἐποποθήκατε κακῶς μὲ τὸ αἷμα τῶν φίλων μου. Καὶ συνεκῶς ἀναφέρει τὰ ὄνοματά των λέγων τὰ ἑξῆς: «Σαοὺλ καὶ Ἰωνάθαν, οἱ ἡγαπημένοι καὶ ὄμοιοι, οὐ κεχωρισμένοι ἔ ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν καὶ ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῶν οὐ κεχωρισθήσαν» (B' Βασ. I, 23). Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχε μπροστὰ του τὰ σῶματά των διὰ τὸ ἀγκαλιάσει, τοὺς ἀγκαλιάζει μὲ προσφωνήσεις καὶ καταπραῖνει, κατὰ τὸ δυνατόν, τὸν πόνον του μὲ αὐτὰς καὶ παρηγορεῖται διὰ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς.

Ἐπειδὴ δὲ ἐφαίνετο εἰς πολλοὺς φοβερὸν κακὸν νὰ φευθοῦν καὶ οἱ δύο εἰς μίαν ἡμέραν, ἐπῆρεν αὐτὸ ἀκραθῶς τὸ σημεῖον ὡς βάσειν τῆς παρηγορίας. Διότι μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν οὐ κεχωρισμένοι καὶ 758 A ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῶν οὐ κεχωρισθήσαν» δὲν ἔκανε τίποτε ἄλλο ἀπ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Διότι δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ εἴπῃ, λέγει, ὅτι ὁ υἱὸς ἐθρήνησε ἐπειδὴ βμεινεν ὄφρανος, οὔτε ὅτι ὁ πατήρ ἐπένηθησε τὸν θάνατον τοῦ τέκνου. Ὅ,τι δὲν συνέβη εἰς κανένα ἄλλον συνέβη, λέγει, εἰς ἐκεῖνους. Ἐφυγαν μαζὶ καὶ τὴν ἴδιαν ἡμέραν ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ κανεὶς δὲν ἔφησε τὸν ἄλλον. Διότι θεῶραει ὅτι ὁ θῖος διὰ τὸν καθένα θὰ ἦτο ἀδύνατος ἐὰν ἐχωρίετο ἀπὸ τὸν ἄλλον.

Ἔχετε λοιπὸν συγκινηθῆ, ἔχετε διακρόσει, ἔχει ἔλθει

σὺγκυοις εἰς τὸν λογισμόν σας καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ σας εἶναι ἔτοιμοι νὰ κρύσουν καὶ ἄλλα δάκρυα. Τώρα δε ἐνθουσιῶθῆ ὁ καθένας τὸν ἐχθρὸν του καὶ ἐκεῖνον ὃ ὅποιος τὸν ἔχει λυπήσει, B ἐνῶ καίει ἀκόμη ἀπὸ τὸ πένθος ἢ διάνοια, καὶ δε τὸν περποιοθῆ ἐνόση ζῆ, καὶ ὅταν ἀποθᾶνη δε τὸν πενήθησι, δεὶ πρὸς ἐπιδειξιν ἀλλὰ μὲ εὐλακρινῆ διάνοιαν καὶ ψυχὴν. Καὶ ἂν πρέπει νὰ πάθῃ κάτῃ διὰ τὸ μὴ λυπήση αὐτὸν ποῦ τὸν ἔχει ἀδικήσει, δε κἀνη καὶ δε πάθῃ τὰ πάντα, ἀναμένιον μεγάλη βραβεῖα ἀπὸ τὸν Θεόν.

Νά, λοιπὸν αὐτὸς καὶ τὴν βασιλείαν ἔλαβε καὶ τὴν κείρα του δὲν ἐρόλινεν, ἀλλὰ μὲ καθαρὰν δεξιὸν ἔλαβε τὸν στέφανον καὶ ἀνέθη εἰς τὸν θρόνον. Καὶ ἡ αἰτία τῆς τιμῆς του ἦτο λαμπροτέρα ἀπὸ τὸ βασιλικὸν ἔνδυμα C τὸ ὅτι ἐκόρισε τὴν ζωὴν εἰς τὸν ἐχθρὸν καὶ τὸ ὅτι τὸν ἐθρήνησεν ὅταν ἐφρονεῖτο. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐνάντησις του διετηρήθη δε μόνον ὅσον ἐλοῖσε, ἀλλὰ παρέμεινε καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του. Ἦστε, ἐὰν θέλησ καὶ σὺ νὰ κερδίσης αἰώνιον ἔδωκ ἐδῶ, ὡ ἄνθρωπε, καὶ νὰ ἀπολαύσης τὰ αἰώνια ἀγαθὰ εἰς τὸν οὐρανόν, μιμήσου τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου, ἀκολοῦθήσε τὴν μεγαλοφυκίαν του, δεῖξε μὲ ἔργα τὴν ἀνοδεκακίαν του, διὰ νὰ ὑπομείνης τοὺς ἰδίους μὲ αὐτὸν κόπους καὶ νὰ ἀποκτήσης τὰ ἴδια ἀγαθὰ, τὰ ὅποια εἶθε νὰ κερδίσωμεν ὅλοι μὲ τὴν κἀριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξαμει καὶ ἡ τιμὴ τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΡΙΤΗ

D ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΚΙΝΑΝΘΝ ΝΑ ΠΗΓΑΙΝΗ ΚΑΝΕΙΣ ΕΙΣ ΤΑ ΘΕΑΤΡΑ. ΟΤΙ ΤΟΥΤΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥΣ ΜΟΙΚΟΥΣ, ΟΤΙ ΠΡΟΚΑΛΕΙ ΛΗΨΗΝ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΝ. ΕΠΙΣΗΣ ΟΤΙ Ο ΔΑΓΓ'Α ΕΚΕΠΕΡΑΞΕ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΣ ΑΝΕΠΙΘΑΚΙΑΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΣΑΟΥΑ ΚΑΙ ΟΤΙ ΤΟ ΝΑ ΔΕΧΕΤΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΜΕ ΠΡΑΟΤΗΤΑ ΤΗΝ ΛΗΨΑΓΗΝ ΕΙΝΑΙ ΙΣΟΝ ΜΕ ΤΟ ΝΑ ΔΙΔΗ ΕΛΑΘΗΜΟΣΗΝΗΝ.

1. Ε Νομίζω ότι πολλοί, οι οποίοι μᾶς είχαν ἐγκαταλείψει προηγουμένως και είχαν πάει εἰς τὰ θέατρα τῆς παρανομίας, εὐρίσκονται ἔδῳ σήμερον. Καὶ θὰ ἤθελα νὰ ἔρω ποῖοι ἀκριβῶς εἶναι διὰ νὰ τοὺς ὀνόμαξω ἔξω ἀπὸ τὸν ναόν, ὅχι διὰ νὰ μείνουν διαπαντός ἔξω, ἀλλὰ διὰ νὰ διορθωθοῦν και νὰ ἐπιστρέψουν. Ἐπειδὴ και οἱ γονεῖς πολλὰς φορὰς δταν τὰ τέκνα τῶν ὑποπέσουν εἰς κάποιο παράπτωμα τὰ διακνούν ἀπὸ τὴν οἰκίαν και τοὺς στεροῦν τὴν τράπεζαν, ὅχι διὰ νὰ τοὺς ἀπομακρύνουν ἀπ' αὐτὴν διὰ παντός, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιστρέψουν μετὰ τὴν ἀνάλογον ἐπιμὴν εἰς τὴν πατρικὴν στέγην, ἀφοῦ θὰ ἔχουν γίνει καλύτεροι ὑστερα ἀπὸ αὐτὴν τὴν νοθεσίαν. 769 Α Ἀπὸ λοιπὸν τὸ κἀνουν και οἱ ποιμένες, ἀπομακρύνοντες τὰ πρόβατα ποὺ ἔχουν ψάραν ἀπὸ τὴν ὄγνη, διὰ νὰ θεραπευθοῦν ἀπὸ τὴν ἐλεεινὴν ἀσθένειαν και νὰ ἐπιστρέψουν χωρὶς φόβον εἰς τὸ κοπάδι, και διὰ νὰ μὴ γερῶσιν ὀλόκληρον τὸ κοπάδι μετὰ τὴν ἀσθένειαν ἐκείνην.

Διὰ τοῦτο βεβαίως θὰ ἠθέλωμεν και ἡμεῖς νὰ τοὺς γνωρίζωμεν. Ὅμως ἂν και δὲν ἠμποροῦμεν νὰ τοὺς διακρίνωμεν μετὰ τοὺς φυσικοὺς ὀφθαλμοὺς, ὁ λόγος θὰ τοὺς διακρίνη πόντως και ἀφοῦ διεγείρῃ τὴν συνειδησίαν των, θὰ τοὺς πείσῃ εὐκόλα Β νὰ φύγουν μετὰ τὴν θέλησίν των, διότι ἔδῳ μέσα πρέπει νὰ εὐρίσκειται μόνον ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει φρόνημα ἄξιον νὰ παραμείνῃ ἔδῳ. Ὅπως ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μετέπει εἰς τὴν ἱερὰν αὐτὴν συνάθροισιν ἐνῶ ἔχει, διεφθαρμένον βίον, ἔχει ἐκβληθῆ ἔξω, ἔστω και ἂν παρίσταται σωματικῶς ἔδῳ και ἔχει ἀπομακρυνθῆ ἔτσι περισσώτερον ἀπὸ ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀποκλεισθῆ ἔξω και δὲν ἠμποροῦν ἀκόμη νὰ μετὰ-

οκουν εἰς τὴν ἱερὰν τράπεζαν. Διότι ἐκεῖνοι μὲν οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐκβληθῆ συμφώνως πρὸς τὰς θείας ἐντολάς και παραμένοντες ἔξω, τρέφουν καλὰς ἐλπίδας, και ἂν θέλουν νὰ διορθώσουν τὰ παραπτώματα ἔξ' αἰτίας τῶν ὁποίων ἀπερακρύνθησαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, θὰ ἠμπορέσουν πάλιν με καθαρὰν συνειδησίαν νὰ ἐπανέλθουν. Αὐτοὶ δὲ, οἱ ὁποῖοι ἔχουν μολύνει τοὺς ἑαυτοὺς των και ἐνῶ ἔχουν λάβει ἐντολήν νὰ μὴ C εἰσέλθουν προση καθαρίσουν τὴν κληρίδα τῶν ἀμαρτημάτων, φέρονται με ἀναίδειαν, κἀνουν τὸ τραῦμα κερτότερον και μεγαλύτερον τὴν πληγὴν. Διότι τὸ νὰ ἀμαρτάνῃ κανεὶς δὲν εἶναι τόσο κακόν, ὅσον εἶναι τὸ νὰ μὴ ἐντρέπεται μετὰ τὴν ἀμαρτίαν και νὰ μὴ ὑπακούῃ εἰς τοὺς ἱερεῖς οἱ ὁποῖοι τοῦ δίδουν ἐντολήν νὰ πράξῃ τὰ παραπάνω.

Και τί, θὰ εἴπῃ, κανεὶς ἔχουν ἀμαρτήσῃ τόσο, ὥστε νὰ ἀποβληθοῦν ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς αὐτοὺς κήρους; Καὶ ποῖαν ἄλλην ἀμαρτίαν μεγαλύτεραν ἀπ' αὐτὴν ζητεῖς, ὅταν αὐτοί, ἐνῶ ἔχουν γίνει πὰ πραγματικοὶ πόρνοι, πηδοῦν μέσα εἰς τὴν ἱερὰν αὐτὴν πνευματικὴν τράπεζαν ὡς λυσοσάμενα σκυλιά; Καὶ D ἂν θέλῃς νὰ μάθῃς και τὸν τρόπον τῆς πορείας, δὲν θὰ σοῦ εἴπω ἐγὼ ὥστε λέξιν ἱδικὴν μου, ἀλλὰ μόνον τοὺς λόγους ἐκείνου ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ κρίνῃ ὀλόκληρον τὴν ζωὴν μας. «Ὁ γὰρ ἐμβλέψας, λέγει, γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἔμοιχευσε αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ» (Ματθ. 5, 28). Ἐὲν δὲ ἡ γυνὴ, τὴν ὁποῖαν συναντῆ κανεὶς εἰς τὴν ἀγορὰν και ἡ ὁποῖα εἶναι ἐνδεδυμένη χωρὶς ἐπιτήδευσιν, ἀκρατοσάξῃ πολλὰς φορὰς μετὰ τὴν δυνὴν τοῦ προσώπου τῆς ἐκείνου ποὺ θὰ τὴν κυτιόξῃ ποτηρά, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ὅχι ἀσκόπως και τυχαίως, ἀλλὰ μετὰ τὸσον μεγάλην βίαν, ὥστε νὰ παραδλέψουν και τὴν Ἐκκλησίαν, ἀνέβησαν ἐκεῖ σκοπήμας και παρέμειναν ὅλην τὴν ἡμέραν προσηλωμένοι εἰς τὴν θέαν τῶν ἡτρωσάμενων ἐκείνων γυναικῶν, E πῶς θὰ ἠμπορέσουν νὰ εἰπουν ὅτι τὸς εἶδαν χωρὶς πανηρὰν ἐπιθυμίαν; Καὶ μάλιστα ἐκεῖ ὅπου ἀκούονται θεηλυσοεπῆ λόγια, πορνικὰ τραγοῦδια και φωναὶ πολλὰ ἡδυσταθεῖς, ὅπου ἰσάρχουν βαμμένοι ὀφθαλμοὶ και φτιασίδια εἰς τὰ μάγουλα, ἐνδυρασία πολλὴ ἐξερπητημένη, ἐκφρασσα γερὰτῃ ἀπὸ ὑπερβολικὴν γοητείαν και πολλὰ ἄλλα τεχνάσματα, τὰ ὁποῖα ἀποβλέπουν εἰς ἐξαπάτησιν και δολοσασίαν τῶν θεσπῶν. Ἐπίσης ὑπάρχει ἐκεῖ ὀδυσφορία τῆς ψυχῆς τῶν θεσπῶν, ἡ εὐθυμία εἶναι πολλὴ και ὁ τόπος 770 Α παρακινεῖ πρὸς ὀκλασίαν μετὰ αὐτὰ ποὺ γίνονται εἰς τὴν ἀρχὴν και με-

3. Τὴν θέαν Ἐκκλησίαν.

αυτά που ακούονται μετά. Ἡ μελωδία τῶν συρίγγων⁴ και τῶν αὐλῶν⁵ και τῶν ἄλλων ὀργάνων, καταγοητεύει και καλαριώνει τὴν ἀντοχήν τῆς διανοίας και προετοιμάζει τὰς ψυχὰς τῶν θεατῶν και τὰς παραδίδει εὐκολον λείαν εἰς τὰς ἐπιβουλάς τῶν πορνῶν.

Ἐάν δὲ ἐδῶ, ὅπου ἀκούονται ψαλμοὶ και εὐχαὶ και ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ ἀκούσῃ θεῖα λόγια, ὅπου ὑπάρχει φόβος Θεοῦ και πολλὴ εὐλάβεια, μπαίην κρυφὰ ἡ πονηρὰ ἐπιθυμία, σὺν ληστῆς ἢ κακοῦργος, πῶς ἐκεῖνοι που κάθονται εἰς τὰ θέατρα και οὐτε βλέπουν οὐτε ἀκούουν τίποτε τὸ ψευδαεφελές, ὅπου τὰ πάντα εἶναι γεμάτα ἀπὸ πολλὴν αἰσχύνην Β και πολλὴν βλακείαν και παλιοκοῦνται ἀπὸ ὅλας τὰς πλεονεργίας (και ἀπὸ τὰ αὐτὰ και ἀπὸ τὰ μάτια τῶν), πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑπερνακθῶσιν τὴν πονηρὰν ἐκείνην ἐπιθυμίαν; Ἐάν δὲ δὲν εἶναι δυνατόν τοῦτο, τότε πῶς θὰ ἡμπορέσουν νὰ ἀπαλλαχθοῦν ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα τῆς πορνείας; Ἐκεῖνοι δὲ οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι καθαροὶ ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα τῆς πορνείας, πῶς θὰ ἡμπορέσουν νὰ παράσουν, κυρίως νὰ μετανοήσουν, τὴν ἁγίαν αὐτὴν πύλην και νὰ συμμετάσσουν εἰς τὴν ἐνάρτεον αὐτῆν συγκέντρωσιν;

2. Διὰ τοῦτο λοιπὸν οἷς προτρέπω και οἷς παρακαλῶ, ἀφοῦ καθαρισθῆτε προηγουμένως μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν, τὴν μετάνοιαν και ὅλα τὰ ἄλλα C ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν διὰ τὴν ἐπίσπεψιν σας ἐκεῖ, ὅς ἀκούσετε μετὰ τὰ θεῖα λόγια. Διότι δὲν ἔχετε διαπράξει μίαν ὀπιανδῆμποτε ἁμαρτίαν. Αὐτὸ δὲ θὰ ἡμπορέσῃ νὰ τὸ ἀντιληφθῆ κανεὶς παλὸ καθαρὰ και μετὰ ἠρισμένα παραδείγματα. Ἐάν κάποιος δούλος, εἰς ἓνα κιβώτιον εἰς τὸ ὅποιον εὐρίσκοντο τὰ πολυτελεῖ και χρυσοκέντητα ἐνδύματα τοῦ κυρίου του ἔθεκεν ἓνα ἐνδυμα δούλου γεμάτων ἀπὸ ἀκαθαρσίαν και ψείρας, θὰ ἡμπορούσατε νὰ ἀνεχθῆτε μετὰ πρόσχησιν τὴν προσβολήν; Πέστε μου! Ἄν δὲ κάποιος ἔκυνε μέσα εἰς ἓνα χρυσοῦν δοκεῖον, τὸ ὅποιον συνήθηξτε νὰ ἔχη πάντοτε μύρον, κόπρον και ἀκαθαρσίαν, δὲν θὰ ἐκτυπώσατε αὐτόν που θὰ ἔκανε τὸ παράπτωμα αὐτό;

Ἐάν δὲ διὰ κιβώτια και σκεύη και ἐνδύματα D και μύρα ἐνδιαφερόμεθα τόσοσὸν πολύ, εἶναι δυνατόν νὰ πιστεῦσμεν ὅτι ἡ ψυχὴ μας ἔχει μικροτέραν ἀξίαν ἀπὸ ὅλα αὐτὰ;

4. Σπριγγί. Μουσικὸν ἔργονον κυρίως πορνεϊκόν, τοῦ ὅποιου ἐφευρέτης θεωρεῖται ὁ Πάν. Κατεσκευάζετο ἀπὸ ἐπὶ τῆς ἡχοῦ καλῆρας διαφόρου μεγέθους, οἱ ὅποιοι συνεκλύοντο μετὰ κερῶν.

5. Τὸ τὴν λήην ἀλλὰ νοεῖται καὶ πνευστῶν ἔργονον. Ἐργονεῖται συνήθως ὡς φλογίον, ἀλλὰ διαφέρει ἀπὸ αὐτῆν εἰς τὴν εἰς γλωσσίδα. Ἦτο ἐπομένως εἶδος «κλαρινέτου».

Και ἐκεῖ ὅπου ἔχει κυθῆ τὸ πνευματικὸν μύρον θὰ παρουσάσωμεν διαβολικὰς ἐπιβείξεις, ἀκούσματα σατανικὰ και τραγούδια γεμάτα ἀπὸ πορνείαν. Και πῶς θὰ τὰ ἀνεχθῆ αὐτὰ ὁ Θεός; Πέες μου. Ἄν και πάλιν ἡ διαφορὰ μετοχῶ μύρου και ἀκαθαρσίας και ἐνδυσμάτων κυρίου και δούλου δὲν εἶναι τόσοσὸν μεγάλη, ὅση εἶναι μετοχῶ τῆς πνευματικῆς κάρματος και τῆς πονηρῆς ἐνεργείας. Δὲν φοβῶμαι, ἄνθρωπε, νὰ βλέπῃς μετὰ τὰ ἴδια μάτια E τὸ κρεβάτι, που εὐρίσκεται πάνω σπὴν ὀρχήστρα, και ὅπου τελούνται αἱ αἰσχροὶ πράξεις τῆς μοικείας, και τὴν ἁγίαν αὐτὴν τράπεζαν, ὅπου τελούνται τὰ φρικτὰ μυστήρια τοῦ Χριστοῦ; Νὰ ἀκούῃς μετὰ τὰ ἴδια αὐτὰ και τὴν πόρνην νὰ λέγῃ αἰσχρολογίας και τὸν προφήτην και τὸν ἀπόστολον νὰ εἰσάγουν εἰς τὰ μυστήρια; Νὰ δεκτεσῶ μέσα εἰς τὴν ἴδιαν καρδίαν και τὰ δηλητηριώδη παρασκευάσματα και τὴν φρικτὴν και ἁγίαν θυσίαν; Πόσοι ζῶντες δὲν καταστρέφονται, πόσοι γάμοι δὲν ναυαγοῦν και πόσοι πόλεμοι και συγκρούσεις δὲν δημιουργοῦνται εἰς τὰς οἰκίας ἀπὸ αὐτὰ! Διότι εἴταν παρυσυρθῆς ἀπὸ αὐτὰ που εἶδες ἐκεῖ και ἀποκαυνοθῆς περισσότεροσὸν και γίνῃς 771 A πὸ ἀκόλαστος και ἐχθρὸς κάθε σωφροσύνης, και μετὰ ἀποστρέψεως και ἰδῆς τὴν γυναῖκα σου, θὰ τὴν ἰδῆς πὸ ἀσχημὴ ἀπὸ δ,τι εἶναι. Φλεγόμενος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκείνην τοῦ θεάτρου και κυριευμένος ἀπὸ τὴν θσαν ἐκείνην που μαγεθεῖ, ὀπιμάεις τὴν σάφρονα και συνεπῆν σύντροφον ὅλης τῆς ζωῆς σου, τὴν ὀβρίσει, τὴν κατηγορεῖς διὰ μύρια πράγματα, ἐνῶ δὲν ἔχεις κομμίαν ὀρομὴν νὰ τὴν κατηγορήσῃς. Ἐπειδὴ ὅμως ἐντρέπεται νὰ εἴπῃς τὸ πάθος και νὰ ἀποκαλύψῃς τὸ πρῶτον που ὀβέεθης ἐκεῖ, δημιουργεῖς ἄλλας προφασεῖς, ζητῶν παραλόγους ὀρομὰς διὰ νὰ τὴν μισῆς, και παρελεῖς ὅλα τὰ του ὀκου σου, B ἀποκαυνομένος ἀπὸ τὴν πονηρὰν ἐκείνην ἐπιθυμίαν, ἢ ὅποια σου ὀδημοῦργησε τὸ τραῦμα. Και ἐπειδὴ εἰς τὴν ψυχὴν σου ἔχει μείνει και ἀντηκεῖ ἀκὴρ ὁ ἦχος τῆς φωνῆς, ἢ μορφή και τὸ βλέμμα, αἱ κινήσεις και ὅλοι αἱ πορνικαὶ παραστάσεις, δὲν ἀντηρῶσεις μετὰ καρὰν τίποτε ἀπὸ ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὴν οἰκίαν σου.

Και διὰ τὴν λέγω τὴν γυναῖκα μόνον και τὴν οἰκίαν; Διότι και αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν θὰ τὴν ἀντικρῶσῃς μετὰ περισσότεροσὸν δυσαρῶσκειαν και μετὰ ἐχθρότητα θὰ ἀκούσῃς τοὺς λόγους τοῦ κηρύγματος περὶ σωφροσύνης και σεμνότητος. Διότι αὐτὰ που λέγονται δὲν εἶναι πλέον δι' ἐσὲ διδασκαλία, ἀλλὰ κατηγορία. Και ἀφοῦ σγὰ - σγὰ περιπέσης εἰς ἀπὸγνωσιν, C θὰ ἀποκόμῃς ἐντελῶς τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὴν κοινωφελῆ αὐτῆν διδασκαλίαν. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ ὅλους

οὐς νὰ ἀποκρίνετε οἱ ἴδιοι τὰς πονηρὰς ἐπισκέψεις εἰς τὰ θέατρα καὶ νὰ ἀπομακρύνετε καὶ ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι συκνάζουν ἐκεῖ. Διότι αὐτὰ τὰ ὅποια γίνονται ἐκεῖ δὲν εἶναι ψυκαγωγία ἀλλὰ καταστροφή καὶ τιμωρία καὶ κόλασις. Ποῖον δὲ εἶναι τὸ θόρυβος ἀπὸ τὴν προακρινὴν αὐτὴν ἡδονήν, ὅταν γενῆ συνεχὴ πόνον καὶ ὅταν, παρακινούμενος ἡμέραν καὶ νύκτα ἀπὸ τὴν ἐπαθυμίαν, γίνεσθαι δύσκολος καὶ δυσάρεστος πρὸς ἄλλους; Ἐξέτασε λοιπὸν τὸν ἑαυτὸν σου, ποῖος γίνεσθαι ὅταν φεύγῃ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ ποῖος ὅταν φεύγῃ ἀπὸ τὸ θέατρον, D καὶ σύγκρινε τὰς ἡμέρας, καὶ δὲν θὰ σοῦ χρειασθοῦν καθόλου οἱ λόγοι μας. Διότι ἡ σύγκρισις μιᾶς ἡμέρας ἀπὸ τὴν κάθε περίπτωση εἶναι ἀρκετὴ νὰ σοῦ δεῖξῃ τὸ μέγεθος τῆς ἀφελείας ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τῆς θλάθης ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὰ θέατρα. Αὐτὸ καὶ ἔλατε τὰ ἔκω ἀναφέρει εἰς τὴν ἀγάπην σας καὶ δὲν θὰ παύσω ποτὲ νὰ σᾶς τὰ ἀναφέρω. Διότι ἔτσι θὰ παρηγορησώμεν αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ὑποφέρουν ἀπὸ τὰς ἀσθενείας αὐτὰς καὶ θὰ ἀφορμολοῦμεν περισσότερο τοὺς ὑγιεῖς. Ὁ λόγος διὰ τὰ πράγματα αὐτὰ εἶναι χρήσιμος καὶ διὰ τοὺς μὲν καὶ διὰ τοὺς δέ. Εἰς τοὺς μὲν διὰ νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπ' αὐτὰ καὶ εἰς τοὺς δὲ διὰ νὰ μὴ παρασυρθοῦν.

Ἐπειδὴ ὁμοῦ πράξει E ἐκείνοι οἱ ὅποιοι ἐπιτιμοῦν νὰ τὸ πράττουν αὐτὸ μὲ μέτρον, ἀφοῦ σταματήσω εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὴν προτροπὴν, θὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸ προηγούμενον θέμα, εἰς τὸν Δαυῖδ, καὶ θὰ σᾶς εἰπῶ καὶ τὰ ὑπόλοιπα. Διότι καὶ οἱ ζωγράφοι, ὅταν πρόκειται νὰ ζωγραφίσουν κάποιον προσωπογραφίαν, συνηθίζουσι νὰ παίρουν κοντὰ τῶν τὰ πρόσωπα ποὺ πρόκειται νὰ ζωγραφίσουν καὶ μίαν καὶ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας, διὰ νὰ ἠμπορέσουν μὲ τὴν συνεχὴ θέαν νὰ ἀποτυπώσουν καὶ 772 A νὰ ἀποδώσουν μὲ ἀκριβείαν τὴν μορφήν. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ἡμεῖς πρόκειται νὰ ζωγραφίσωμεν τώρα, ὅχι τὴν εἰκόνα κάποιας σωματικῆς μορφῆς, ἀλλὰ κάλλος ψυχῆς καὶ νοητὴν ὑπάρχη, θέλομεν νὰ φέρωμεν κοντὰ σας καὶ σήμερον τὸν Δαυῖδ, διὰ νὰ τὸν βλέπετε ὄσως καὶ νὰ ἀποτυπώσετε εἰς τὴν ἰδίαν τὴν ψυχὴν ὁ καθένας τὴν ὑπάρχη τοῦ δικαίου, τὴν πράξη καὶ τὴν ἡμερότητα, τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ ἄλλας τὰς ἄλλας ἀρετὰς του. Διότι ἂν αἱ εἰκόνας τοῦ σώματος φέρουν κάποιαν παρηγορίαν εἰς αὐτοὺς ποὺ τὰς βλέπουσι, πολὺ περισσότερον φέρουν αἱ εἰκόνας τῆς ψυχῆς. Καὶ ἐκεῖνας μὲν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὰς βλέπῃ κανεὶς παντοῦ, διότι εὐρίσκονται κατ' ἀνάγκην τοποθετημένα εἰς κάποιαν σταθερὰν θέαν. Αὐτὴν ὁμοῦ (τὴν εἰκόνα τῆς ψυχῆς) B δὲν σὲ ἐμποδίζει τίποτε νὰ τὴν με-

ταφέρει ὅπου θέλεις. Διότι ὅταν τὴν τοποθετήσῃς εἰς τὰ θησαυροφυλάκια τῆς διανοῆς σου, ὅπου καὶ ἂν εἶσαι θὰ ἠμπορέσῃς νὰ τὴν βλέπῃς διαρκῶς καὶ νὰ παίρῃς ἀπ' αὐτὴν μεγάλην ἀφέλειαν. Καὶ ὅπως ἐκείνοι τῶν ὁσίων πάσχουν οἱ ὀφθαλμοὶ τοὺς ἔχουν περιβεβένους μὲ σπόγγους καὶ μὲ ῥάκη σκοῦρων ἐνδυμῆταιν ὁδὸ νὰ ἀνακουφίζονται οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ὀλέπωντες διαρκῶς τὰ χρώματα ἐκεῖνα, ἔτσι καὶ σὺ, ἂν ἔχῃς ἄμυρον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς σου τὴν εἰκόνα τοῦ Δαυῖδ καὶ τὴν κυττῶδες διαρκῶς, καὶ ἂν ἀκόμη σὲ προσβάλλῃ πολλές φορές ὁ θυμὸς καὶ σοῦ συγκόβῃ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς διανοῆς, προσβάλλων εἰς αὐτόν, C τὸ ὑπόδειγμα τῆς ἀρετῆς, θὰ γίνῃς ἐντελὴς καλὰ καὶ θὰ ἀποκτήσῃς πραγματικὴν μεγαλοψυχίαν.

3. Ἄς μὴ μοῦ εἴπῃ κανεὶς ὁ ἐχθρὸς μου εἶναι ἔλαεινος, πονηρὸς, διεφθαρμένος, ἀδιόρθωτος. Ὅτι καὶ ἂν εἴπῃς δὲν θὰ εἶναι χειρότερος ἀπὸ τὸν Σαούλ, ὁ ὅποιος ἔνθ' καὶ μία καὶ δύο καὶ πολλές φορές εἶχε σωθῆ ἀπὸ τὸν Δαυῖδ, τὸν ἐπεβουλεύετο μὲ κάθε τρόπον. Καὶ ὅταν πάλιν ἐδέχθη εὐεργεσίαν ἀπὸ τὸν Δαυῖδ, ἐξηκολούθησε νὰ διατηρῇ τὴν πονηρίαν του. Διότι τί ἠμπορεῖς νὰ εἴπῃς ὅταν τοῦ ἐπήρην τὴν γῆν, τοὺς ἀγρούς D τὴν οὐσίαν, τοῦ ἤρπασε τὰ ζῷα, τὸν ἔβρισε, καὶ τοῦ ἐφέρθη μὲ πλεονεξίαν καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς πτωχείαν; Ὅμοιος δὲν τοῦ εἶκεν ἀραιροῦσι ἀκόμη τὴν ζωὴν, πρῶγμα τὸ ὅποιον ἐπέδωκεν ὁ Σαούλ. Ἐάν δὲ ὁ Δαυῖδ ἐπέδωκε νὰ φωνεσθῇ τὸν Σαούλ, ἴσως νὰ ἐπακροῦσε νὰ τὸ πρόξῃ μίαν φορὰν καὶ διχὸ καὶ τρεῖς καὶ πολλές, ὅπως ἔκρινεν ὁ Σαούλ. Ἐάν δὲ πάλιν ὁ Δαυῖδ ἐπέδωκε τὸ ἴδιον πρῶγμα καὶ μίαν καὶ δύο καὶ πολλές φορές, θὰ τὸ ἔκρινε τοῦτο χωρὶς νὰ ἔχῃ εὐεργετηθῆ τὸσον καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ πέσει εἰς τὰς χεῖρας του δύο φορές καὶ νὰ ἔχῃ σωθῆ. Ἐστὶ ἀκόμη καὶ ἂν τὸ ἐπακροῦσεν αὐτὸ ὁ Δαυῖδ, καὶ πάλιν θὰ ἀνεδεικνύετο ἀνώτερος τοῦ Σαούλ. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ δεκανότῃ κανεὶς τόσην μεγαλοψυχίαν κατὰ τὴν ἐπαχὴν τῆς Παλαιῆς Διαθήκης E καὶ νὰ κἀμνη τῶρα, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ, τέτοιας δωρεᾶς.

Ὁ Δαυῖδ δὲν εἶκεν ἀκούσει τὴν παραβολὴν τῶν μυρίων ταλάντων καὶ τῶν ἑκατὸν δηνωρίων. Δὲν εἶκεν ἀκούσει ἀκόμη ὁ Δαυῖδ τὴν προσευχὴν ἣ ὅποια λέγει: εἰσαφετε τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἀπειλήματα αὐτῶν, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὁμῶν ὁ οὐράνιος (Μάρκ. 11, 25). Δὲν εἶκεν ἴδει τὸν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, τὸ τμήον αἵμα τὸ ὅποιον εἶχε κύσει, ὅτε καὶ εἶκεν ἀκούσει ἀναριθμήτους λόγους περὶ μεγαλοψυχίας. Δὲν εἶκεν ἀπολαύσει τόσον μεγάλην θυσίαν, ὅτε 773 A εἶχε κοινωνήσει

τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου. Ἐνῶ δὲ εἶχε γαλουκηθῆ με ὑπελεστέρους νόμους, οἱ ὅποιοι δὲν ἀπατοῦσαν τίποτε τέτοιο, ἐφθοσαν εἰς τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τῆς χριστιανικῆς μεγαλοσυρίας.

Καὶ οὐ μὲν πολλὰς φορές μνησικακέϊς με τὸ νὰ ἀργίξωσι διὰ πράγματα τοῦ παρελθόντος. Αὐτὴς δὲ, ἐνῶ ἐφοβεῖτο καὶ διὰ τὸ μέλλον καὶ ἐγνώριζε πολὺ καλὰ ὅτι δὲν θὰ ἤμποροῦσε νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν χώραν καὶ ὁ θίος τοῦ θὰ ἐγένετο ἀβίωτος ἐάν θουῶε τὸν ἐκθρόν, δὲν ἔπαυσε νὰ τὸν ἀγαπᾷ καὶ νὰ ἐνδιαφέρεται δι' αὐτόν, ἀλλὰ ἔκανε τὸ κάθε τι διὰ νὰ συντηρήσῃ τὸν ἐκθρόν τοῦ εἰς βάρος τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ. Ποῖος θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἀναφέρῃ μεγαλυτέραν ἀνεξικακίαν ἀπὸ αὐτῆς; Διὰ νὰ μάθῃς δὲ ὅτι εἶναι δυνατόν, ἐάν θέλωμεν, νὰ συμφιλιωθῶμεν με κάθε ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος εἶναι διαθεσμένος ἐκδημῶς ἐναντίον μας, **Β** τί εἶναι ἀγριώτερον ἀπὸ τὸν λέοντα; Καὶ ὅμως τὸν ἐξημερώνουν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἡ ἐπιτηδεύειν νικᾷ τὴν φύσιν. Καὶ γίνεται πῶς ἡμερος ἀπὸ τὸ πρόβατον αὐτὸς ποῦ εἶναι πῶς ἅγιος καὶ πῶς μεγαλοσυνεπῆς ἀπὸ ὅλα τὰ θηρία, καὶ περὶ μέσα ἀπὸ τὴν ἀγορὰν χωρὶς νὰ τρομάξῃ κανένα. Ποῖαν λοιπὸν ἀπολογίαν θὰ εὑρωμεν καὶ ποῖαν συγκώρησιν, ὅταν τὰ θηρία μὲν τὰ ἡμερώνωμεν, τοὺς ἀνθρώπους δὲ λέγομεν ὅτι δὲν ἤμποροῦμεν νὰ τοὺς καταπραΰνωμεν ὅτε νὰ τοὺς κάμωμεν νὰ μᾶς φέρονται με καλωσύνην; Καὶ ὅμως εἰς μὲν τὸ θηρίον ἡ ἡμερότης εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν φύσιν, εἰς δὲ τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἀφύσικος ἡ ἀγριότης. Ὅταν λοιπὸν **С** κατορθώωμεν νὰ νικῶμεν τὴν φύσιν, ποῖαν ἀπολογίαν θὰ εὑρωμεν, ὅταν λέγομεν ὅτι δὲν ἤμποροῦμεν νὰ διορθώσωμεν τὴν προαίρεσιν; Ἄν δὲ διακρινθῆς ἀκόμη, θὰ σοῦ εἴπω τὰ εἴδη: Καὶ ἂν ἀκόμη ἡ ἀσθενεία τοῦ εἶναι ὄντως, ὅσον περισσότερος εἶναι ὁ κόπος σου, τόσον μεγαλυτέρα θὰ εἶναι καὶ ἡ ἀμοιβή σου, ὅταν ἐπιμείνῃς εἰς τὴν θεραπεῖαν τοῦ ὀνιάτου ἀσθενούς.

Ἐνα πρῶγμα λοιπὸν ἄς ἐπιδικώσωμεν μόνον. Ὅχι νὰ μὴ πάθωμεν κανένα κακὸν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ πῶς ἐμεῖς δὲν θὰ τοὺς κάμωμεν κανένα κακόν. Καὶ δὲν θὰ πάθωμεν κανένα κακόν, ἔστω καὶ ἂν ὑποφέρωμεν μύρια κακά, ὅπως καὶ ὁ Δαυὶδ, ἐνῶ κατεδιώκετο καὶ ἐκινδύνευεν ἡ ψυχή ἡ ζωὴ του, δὲν ἔπαθε κανένα κακόν, ἀλλὰ **Д** καὶ ἐνδοξότερος καὶ σεμνότερος καὶ πῶς ἀγαπητός ἀπὸ ἐαυτοῦ ἦτο εἰς ὅλους. Ὅχι δὲ μόνον εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἴδιον τὸν Θεόν. Διότι κατὰ τὴν ἐξηγησὴν ὁ ἅγιος ἐκεῖνος με τὸ νὰ πάθῃ τόσα πολλὰ ἀπὸ τὸν Σαούλ; Δὲν ἐγκωμιάζεται μέχρι σήμερον καὶ δὲν εἶναι ἐνδοξὸς εἰς τὴν γῆν καὶ ἀκόμη πῶς ἐνδοξὸς εἰς τὸν οὐρανόν; Δὲν ἔχει κερδίσει τὰ ἄριστα ἀγαθὰ καὶ τὴν βα-

σιλείαν τῶν οὐρανῶν; Τί δὲ ὠφελήθη ὁ ἄθλιος ἐκεῖνος με τὸ νὰ τὸν ἐπιβουλεύεται τόσο; Δὲν ἔκασε καὶ τὴν βασίλειαν του, δὲν ὑπέστη φρικτὸν θάνατον μαζί με τὸν υἱόν του, δὲν κατηγορεῖται ἀπὸ ὅλους, καὶ **Ε** τὸ χειρότερον ἀπὸ ὅλα, δὲν τιμωρεῖται τώρα με αἰώνιον τιμωρίαν;

Τί εἶναι δὲ, τέλος πάντων, ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον κατηγορεῖς τὸν ἐκθρόν σου καὶ δὲν θέλεις νὰ συμφιλιωθῆς μαζί του; Σοῦ ἔχει ἀφαιρέσει χρήματα; Ἄν ὑπομείνῃς με γενναϊότητα τὴν κλοπὴν, θὰ λάβῃς τόσην ἀμοιβήν, ὅσην ἐάν τὰ εἶκας δώσει ἐλεημοσύνην εἰς τοὺς πτωχοὺς. Διότι καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει δώσει στοὺς πτωχοὺς, καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος οὐτε ἀπαίδεικα νὰ ἐκδικηθῆ ὅτε καταρῆται τὸν κλέπτην, ἀκολουθεῖ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἐργάζεται δι' αὐτόν. Ὅταν λοιπὸν ἐργάζονται καὶ δαπανοῦν καὶ οἱ δύο διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν, ⁷⁷⁴ **Α** εἶναι φανερόν ὅτι καὶ ὁ στέφανος τῆς νίκης θὰ εἶναι ὁ αὐτός. Ἄλλὰ μήπως ὁ ἐκθρός ἔχει ἐπιβουλεύθῃ τὴν ζωὴν σου καὶ ἐπεκείρησε νὰ σὲ φονεύσῃ; Τὸ πρῶγμα ἀποτελεῖ καλὴν μαρτυρίαν δι' ἐσέ, ὅταν αὐτὸν ποῦ σὲ ἐπιβουλεύθῃ, καὶ ὁ ὁποῖος βρωλεῖν εἰς τέτοιον σημεῖον τὴν ἐκθρόν, τὸν συγκυλιώμεν μετὰ τῶν ἐβεργέτων σου καὶ προσεύχεσθαι δι' αὐτόν καὶ παρακαλῆς τὸν Θεόν νὰ τὸν εὐσπλαγχνισθῆ.

4. Ἄς μὴ ἴδωμεν λοιπὸν τοῦτο, τὸ ὅτι δηλαδὴ ὁ Θεὸς ἠμύδισε νὰ φονεύθῃ ὁ Δαυὶδ, ἀλλὰ ἄς ἐξετάσωμεν τὸ ὅτι γίρει καὶ τέσσαρας στεφάνους μαρτυρίου ἔλασεν ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιβουλῆς τοῦ Σαούλ. Διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος διὰ τὸν Θεόν **В** οὐκ εἶχε τὸν ἐκθρόν του, ὁ ὁποῖος καὶ μίαν καὶ δύο καὶ πολλὰς φορές εἶχε ρίψει τὸ δόρυ ἐναντίον του, καὶ ἐνῶ ἤμποροσε νὰ τὸν φονεύσῃ τοῦ ἐκάρισε τὴν ζωὴν, μολονότι ἐγκωμιώριζε ὅτι καὶ μετὰ ὅτι αὐτὸ θὰ τοῦ ἐπιτίθετο πάλιν, εἶναι φανερόν ὅτι μυρίας φορές ἐθυσίασθη κατὰ τὴν διάνοιαν. Ἀφοῦ δὲ ἐθυσίασθη μυρίας φορές διὰ τὸν Θεόν, ἔχει καὶ μυρίας στεφάνους τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔλεγεν ὁ Παῦλος, ὅτι «καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀπαθνήσκω διὰ τὸν Θεόν» (Ρωμ. 8, 36), τὸ ἴδιον ἔπαυσε καὶ αὐτὸς διὰ τὸν Θεόν. Διότι ἐνῶ ἤμποροσε νὰ φονεύσῃ αὐτόν ποῦ τὸν ἐπιβουλεύετο, δὲν τὸ ἔπραξε χάριν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἐπροτίμησε **С** νὰ κινδυνεύῃ κάθε ἡμέραν παρὰ νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τόσοις θανάτοις, με τὸ νὰ διαπράξῃ ἕνα τέτοιον φόνον. Ἐάν δὲ δὲν πρέπει νὰ ἐκδικώμεθα καὶ νὰ μισοῦμεν ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐπιβουλεύεται καὶ τὴν ἴδιαν τὴν ζωὴν μας, πολὺ περισσότερον δὲν πρέπει νὰ τὸ πρότιμωμεν αὐτό ὅταν μᾶς ἐλάτουν εἰς ὀπίσθησιν ἕλας.

Πολλοὶ νομίζουν ὅτι τὸ νὰ κοκολογοῦνται καὶ νὰ σπλάσνεται ἡ ὑπόληψις τῶν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς εἶναι πῶς ἀφόρητον

και από το χειρότερο είδος θανάτου. "Ας το εξετάσουμε λοιπόν και αυτό. Σε εκακαλόγησε κανείς και σε είπε μακρόν και πρόνον; 'Εάν μὲν λέγη την ἀλήθειαν, να διαρθωθεί. 'Εάν δὲ λέγη ψέμματα, να γέλασεν διά την κατηγορίαν. 'Εάν θεωρήσῃ την συνείδησίν σου ἔνοχον δι' αὐτά τα οποία εἶπεν φρόντισε να συμμορφωθῇ. **Δ** 'Εάν πάλιν δὲν σε τύπη ἡ συνείδησίς σου, περιφρόνησε την κατηγορίαν. Μάλλον οὐκ μόνον να γέλασῃ και να περιφρόνησῃ την κατηγορίαν, ἀλλά και να καίρῃ και να ἀγάλλῃσαι συμπράνως πρὸς τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος μᾶς προτρέπει να πράττωμεν ἔτσι. Διότι λέγει: "ὅταν ἀνειδύσῃσαι ὑμᾶς και εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι, καίρειτε και ἀγαλλισθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολλὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς" (Ματθ. 5, 11-12). Καὶ ἄλλοῦ πάλιν «καίρειτε και σκαρᾶτε, ἵσαν ἐσθάλοισι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν ψευδόμενοι» (Λουκ. 8, 22-23). "Ὅταν δὲ, και ὅταν ἀκόμη λέγη την ἀλήθειαν, ἀνεκδήσῃ με μεγαλοφυκίαν τοὺς λόγους του και δὲν τοῦ ἀπαντήσῃ ὑβριστικά, οὕτε τὸν κακολογήσῃ, ἀλλὰ ἀναστενάξῃ με πικρίαν **Ε** και καταδικάσῃ τὰ παραπτώματά σου, δὲν θὰ λάβῃς μικρότερον μισθὸν ἀπὸ τὸν προηγούμενον. Καὶ αὐτὸ θὰ προσπαθῆσαι να σὲς τὸ δεῖξω ἀπὸ την Γραφήν, διὰ να μάθετε ὅτι ἵσον δὲν ἀφελούν οἱ φίλοι ὅταν ἐπιαισύν και κολακεύουν, οὐς ἀφελούν οἱ ἐχθροὶ ὅταν οὐς κακολογοῦν, ἀκόμη και ὅταν λέγουν την ἀλήθειαν. 'Αρκεῖ μόνον να θελήσωμεν ἡμεῖς να χρησιμοποιοῦμεν τὰς κατηγορίας κατὰ τὸν πρέποντα τρόπον. Διότι οἱ μὲν φίλοι μᾶς κολακεύουν πολλὰς φορές χωρὶς να τὸ ἀέζωμεν, ἐνῷ οἱ ἐχθροὶ παρουσιάζουν μόνον τὰ παραπτώματα. "Ὅταν δὲ ἡμεῖς ἀπὸ ἐγχείρισμόν δὲν βλέπομεν τὰ παραπτώματά μας, ἐκείνοι λόγω τῆς ἐχθραίας των τὰ βλέπουν με περισσότεραν σαφήνειαν και με τὰς κατηγορίας των **775 Α** μᾶς ἐξαναγκάζουν να τὰ διορθώσωμεν και ἔτσι ἡ ἐχθρα γίνεται αἰτία μεγάλης ἀφελείας, οὐκ μόνον διότι διὰ τῆς ὑπονήθειάς των ἀντιλαμβάνομεθα τὰ παραπτώματα, ἀλλὰ διότι τὰ ἀποβάλλομεν. Διότι διαν οὐ κατηγορήσῃ ὁ ἐχθρὸς σου δι' ἕνα παράπτωμα, τὸ ὅποιον ἀναγνωρίζεις και σὺ, και δὲν τὸν ὑβρίσῃς διαν τὸν ἀκούσῃς, ἀναστενάξῃς δὲ πικρῶς και παρακαλέσῃς τὸν Θεόν, ἕκαστος ἀπαλλαγῇ ἀπὸ κάθε ἁμαρτίας. "Αρα λοιπὸν τί θὰ ἤμπορούσε να εἶναι πρὸ εὐχάριστο ἀπ' αὐτό; Τί δὲ εὐκολώτερον διὰ την ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα;

'Αλλὰ διὰ να μὴ νομίσῃς ὅτι ἐγὼ ἀπλῶς σὲ **Β** ἐξαισῶ, θὰ σοῦ φέρω την μαρτυρίαν τῆς Γραφῆς δι' αὐτά, διὰ να μὴ ἀκραβύλλῃς πλέον. Ἦτο κάποιος Φαρισαῖος και κάποιος τελώνης. Καὶ ὁ μὲν τελώνης εἶχε φθάσει στὸ ἑκατὸν ὄριον τῆς

κακίας, ὁ δὲ Φαρισαῖος ἦτο κατὰ πάντα δίκαιος, διότι και τὰ ὑπάρχοντά του ἐδίδεν ὡς ἐλεημοσύνην και ἐνήσενε και ἦτο ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν. Ἐκεῖνος ἀντιθέτως εἶχεν ἐξοδεύσει ὅλην την ζωὴν του εἰς ἀρπαγὰς και διακωπυγίας. Καὶ οἱ δύο εἶχαν ἀνέθει διὰ τὰ προσευχηθῆναι εἰς τὸν ναόν. Ὁ μὲν Φαρισαῖος ἐστέκετο και ἔλεγεν: «εὐχαριστῶ σοι, Κύριε, ὅτι οὐκ εἰμι ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, δροπαγεῖς, πλεονέκται, οὐδ' ὡς οὗτος ὁ τελώνης» (Λουκ. 18, 11). **Γ** Ὁ δὲ τελώνης, ὁ ὁποῖος ἐστέκετο πρὸ μακριὰ δὲν τοῦ ἀνταπέδωσε την ὄβριον δὲν τὸν ἐκακολόγησεν, οὕτε εἶπεν αὐτὰ ποῦ θὰ ἔλεγον πολλοί: Σὺ τολμᾷς να μοῦ ὑπενθυμήσῃς την ζωὴν μου και να κρίνῃς τὰς πράξεις μου; Δὲν εἰμαι καλύτερος ἀπὸ σένα; Θὰ ἀναφέρω τὰ ἁμαρτήματά σου και θὰ σε κάνω να μὴ διαβῇς ποτὲ πλέον την ἱερὰν αὐτὴν πόλιν. Δὲν εἶπεν ὁμοῦ κανένα ἀπὸ τοὺς ψυχοφῶδες ἐκείνους λόγους με τοὺς ὁποῖους καθημερινῶς λούζει ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ἀλλὰ ἐστέναξε με πικρίαν και ἀφοῦ ἐκτόπισε τὸ στήθος του εἶπε μόνον τὸ εὐλασθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ και ἐπέστρεψε λυτρωμένος.

Εἶδες ταχεῖαν κίνησιν. Ἐδέσθη την **Δ** προσβολὴν και ἀπηλλάγη ἀπὸ την κατηγορίαν. Ἀνεγνώρισε τὰ ἁμαρτήματά του και ἀπηλλάγη ἀπὸ αὐτά. Ἡ κατηγορία τῆς ἁμαρτίας ἐγένετο αἰτία να τοῦ συγχωρηθῇ ἡ ἁμαρτία και ὁ ἐχθρὸς ἐγένετο παρὰ την θέλησίν του εὐεργέτης. Διότι πόσον θὰ ἐπρεπε να κοπήσῃ ὁ τελώνης νηστεύων, κοιμώμενος κάτω, ἀγρυπνῶν, μοιρῶων τὸ ὑπάρχοντά του εἰς τοὺς πτωχοὺς, καθήμενος με σάικον και στάκτην πολλὸν χρόνον, διὰ να ἤμπορῆσῃ να ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα ἐκεῖνα; Καὶ ὡρα χωρὶς να κάμνῃ τίποτε ἀπ' αὐτά, με ἕνα ἀπλὸν λόγον ἐδικαίωσεν ὅλην την κακίαν. Καὶ οἱ κατηγορία και οἱ ὕβρεις ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος ἐνόμισεν ὅτι τὸν ὑβρίζει, τοῦ ἔδωσαν στήθεσαν δικαιοσύνης, χωρὶς ἰδρῶτα και κόπον και πολλὸν χρόνον. Βλέπεις ὅτι και ἂν μᾶς κατηγορῇ κανεὶς δίκαιως **Ε** και ἂν ἡμεῖς τὰ ἀναγνωρίζωμεν, και δὲν ὑβρίζωμεν αὐτὸν ποῦ τὸ λέγει, ἀλλὰ στενάζωμεν με πικρίαν και παρακαλοῦμεν τὸν Θεόν διὰ τὰ ἁμαρτήματά μας θὰ ἤμπορούσαμεν να ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ ὅλα τὰ ἁμαρτήματα; "Ἐτσι λοιπὸν ἐδικαίωθη και αὐτός. Ἐπειδὴ δὲν ἀνταπέδωσε την ὄβριον ἀλλ' ἐστέναξε διὰ τὰ ἁμαρτήματά του, κατήλθε δικαιοφάνης αὐτός και οὐκ ἐκεῖνος.

5. Βλέπεις πόσον κέρδος φέρει ἡ ὄβρις τῶν ἐχθρῶν, διαν την ὑπομείνωμεν με μεγαλοφυκίαν; Ἐφ' ὅσον λοιπὸν

5. Οἱ πνευθόντες ἐφόρουν σάικους και ἤλειπον τὸ σῶμα των με στάκτην.

μᾶς προξενούν ἀφέλειαν μερικοί και όταν λέγουν τὴν ἀλήθειαν και όταν ψεύδονται, **776 A** διὰ τὴν στενωκορουμένην; Διὰ τὴν νὰ ἐρεθίζώμεθα; Ἄν δὲν ἐλάφησιν σὺ ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸν σου, ὡς ἄνθρωπος, οὔτε φίλος, οὔτε ἐχθρός, οὔτε ὁ ἴδιος ὁ διάβολος θὰ ἠμπορέσῃ νὰ σὲ θλάψῃ. Διὰ τὴν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι μᾶς ὑβρίζουν, μᾶς δημεύουν τὴν περιουσίαν και ἐπιβουλεύονται τὴν ἰδίαν τὴν ζωὴν μας, μᾶς ἀφελούσιν, και οἱ μὲν μᾶς πλέκουν στέφανον μαρτυρίου ὅπως ἔχαμεν ἀποδείξει, οἱ δὲ ἄλλοι μᾶς ἀπαλλάσσουν ἀπὸ τὰ ἀμαρτήματα και μᾶς κἀνουν δικαίους, ὅπως συνέβη με τὸν τελάνην, διὰ ποῖον λόγον νὰ ἐξαγριωνώμεθα θανάσιον του; Ἄς μὴ λέγωμεν λοιπὸν ὁ δεῖνα με ἐξάρτισον και ὁ δεῖνα **B** με παρεκίνησε νὰ εἴπω ἀσκήρα λόγια. Ἡμεῖς εἴμεθα αἱρεῖ δι' ἅλα αὐτά. Διὰ τὴν ἂν θέλωμεν νὰ δεῖξωμεν μεγαλοφυσίαν, οἷτε ὁ διάβολος δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ μᾶς παρακινήσῃ πρὸς τὴν ὀργὴν. Και αὐτὸ εἶναι φανερόν και ἀπὸ πολλὰ ἄλλα και ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν ἱστορίαν τοῦ Δαυὶδ, τὴν ὁποῖαν ἔχομεν ἡμερὸς μας και τὴν ὁποῖαν ἀξίζει νὰ ἐξετάσωμεν και σήμερον, ἀφοῦ ὑπενθυμίσωμεν εἰς τὴν ἀγάπῃν ὡς ποῦ εἴχαμεν σταματήσει.

Ποῦ εἴχαμεν σταματήσει λοιπὸν; Εἰς τὴν ἀπολογίαν τοῦ Δαυὶδ. Λοιπὸν εἶναι ἀνάγκη και σήμερον νὰ ἀναφέρωμεν τοὺς λόγους τοῦ Σαοὺλ και νὰ ἴδωμεν τί ἀπεκρίθη αὐτός εἰς τὴν ἀπολογίαν τοῦ Δαυὶδ. Διὰ τὴν ὄρετὴν τοῦ Δαυὶδ δὲν θὰ τὴν παρουσιάσωμεν **C** μόνον ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶπεν ὁ Δαυὶδ, ἀλλὰ και ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὁποῖα εἶπεν ὁ Σαοὺλ. Ἄν φανῇ ὅτι αὐτὸς λέγει κάτι πρῶτον και ἤμερον, θὰ ἀποδώσωμεν τὴν αἰτίαν τούτου εἰς τὸν Δαυὶδ, ὁ ὁποῖος μετέβαλε τὸν ἄνθρωπον, τὸν ἐπαιδαγωγῆσε και διώρθωσε τὴν ψυχὴν του. Τί λέγει λοιπὸν ὁ Σαοὺλ; Ἀφοῦ ἤκουσε τὸν Δαυὶδ νὰ λέγῃ εἶδος τὸ πνεύμα τῆς διπλοῦδος ἐν τῇ χειρὶ μου» (Α' Βασ. 24, 12) και ἅλα τὰ ἄλλα τὰ ὁποῖα εἶπεν Δαυὶδ;» (Αὐτόθι 24, 17). Ὡς πῶς μεταβολὴ συνετελέσθη αὐτομάτως! Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν ἠνείχετο προηγουμένως νὰ τὸν φωνάζῃ οἷτε με τὸ ὄνομα του, ἀλλὰ ἐμυστοσε ὀκνητὸν και **D** τὸ ὄνομα, τὸν ἔκαμε και οἰκεῖον του με τὸ νὰ τὸν ἀποκαλέσῃ υἱὸν του. Ποιὸς εἶναι τὸ εὐτυχὲς ἀπὸ τὸν Δαυὶδ, ὁ ὁποῖος ἔκανε πατέρα τὸν φωνεῖ, πρόστατον τὸν λόκον, ἐνέμησε τὴν κἀμνον τῆς ὀργῆς με δρόσον, ἠρέμησε τὴν τρικυμίαν και ἐξηφάνισεν ὅλον τὸ φασόκιμα τοῦ θυμοῦ; Διὰ τὴν ἐκεῖνοι οἱ λόγοι τοῦ Δαυὶδ εἰσῆλθον εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ Σαοὺλ ὁ ὁποῖος εἶπεν ἀποθηριασθῆ και ἔκαμαν ἄλλην αὐτὴν τὴν ἀλλαγὴν, ποῦ ἠμποροῦμεν νὰ ἴδωμεν ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτούς. **E** Διὰ τὴν δὲν εἶπεν εἶναι λόγοι ἰδι-

κοῖ σου αὐτοῖ, τέκνον Δαυὶδ; Ἀλλὰ τί εἶπεν; «Ἡ φωνὴ σου αὐτὴ, τέκνον Δαυὶδ;». Και ἀπὸ τοὺς ἴδιους λοιπὸν τοὺς λόγους εἶχε συγκινήσῃ. Και ὅπως ὁ πατήρ, ὅταν ἕστερα ἀπὸ χρόνια ἀκούσῃ τὴν φωνὴν τοῦ παιδιοῦ του, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐπιστρέφει ἀπὸ κάπου, συγκινεῖται ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν μορφήν ἀλλὰ και ἀπὸ τὴν φωνήν, εἶται και ὁ Σαοὺλ, ἀφοῦ εἰσῆλθον ἐντός του οἱ λόγοι τοῦ Δαυὶδ και ἔδωκε τὴν ἔκθραν, ἀνεγνώρισε τὸν ἄγιον και ἀφοῦ ἔδωκε ἕνα πάθος, ἐδέχθη ἄλλο. Διὰ τὴν ἀφοῦ ἔδωκε τὸν θυμὸν ἐδέχθη χαρὰν και συμπάθειαν. Και ὅπως κατὰ τὴν νύκτα πολλὰς φορὰς δὲν **777 A** ἀναγνωρίζομεν τὸν φίλον ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται κοντὰ, ἐνῶ κατὰ τὴν ἡμέραν ἀκόμη και ἂν τὸν ἴδωμεν ἀπὸ μακριὰ τὸν ἀναγνωρίζομεν, εἶται συμπαντικὸν συνήθος και με τὴν ἔκθραν. Ὅσον χρόνον τὴν διατηροῦμεν ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον, ἡ φωνὴ τοῦ ἐκθροῦ ἔχει διαφορετικὰ εἰς τὸ αὐτὸ μας και δὲν ἀλέπομεν καθαρὰ οὔτε τὸ πρόσκοπον. Ὅταν ὁμοῦ κινῶμεν τὴν ὀργὴν, ἡ φωνὴ, ἡ ὁποῖα προηγουμένως ἦτο ἀντίπαλος και ἐχθρική, μᾶς φαίνεται ἡμία και παλὺ γλυκεῖα, και ἡ ἐχθρική και μισητὴ ὅπως παθητὴ και κοριτωμένη.

B. Τὸ ἴδιο συμβαίνει και με τὸν χειμῶνα. Ἡ συγκέντρωσις τῶν νεφῶν δὲν ἀφήνει τὸ κάλλος τοῦ οὐρανοῦ νὰ φανῇ. Και ἂν ἀκόμη ἡ ὄρασις μας εἶναι πάρα πολὺ ἰσχυρά, πάλιν δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἀντηληφθῶμεν τὴν ἀνω λαμπρότητα. Ὅταν δὲ ἐλθῇ ἡ θερμότης τῆς ἀετίας και **B** διαλύσῃ τὸ νέφος και δεῖξῃ τὸν ἥλιον, φανερωμένηται πᾶσι ἡ λαμπρότης τοῦ οὐρανοῦ. Τὸ ἴδιο γίνεται και σὲ μᾶς ὅταν ὀργιζώμεθα. Ἡ ἔκθρα στέκεται ὡς πυκνὸν νέφος ἔμπρὸς εἰς τὰ μάτια και τὰ αὐτιά μας και κἀννει νὰ μᾶς φαίνονται διαφορετικὰ αἱ φωναὶ και αἱ μορφαί. Ὅταν δὲ μεγαλωψυχῆς κανεῖς και δώξῃ τὴν ἔκθραν και σκίασῃ τὸ νέφος τῆς λύπης, τότε θὰ ἴδῃ με ἀνεπηρέαστον λογισμὸν και θὰ ἀκούσῃ τὰ πάντα, πρῶγμα τὸ ὁποῖον συνέβη και εἰς τὸν Σαοὺλ. Διὰ τὴν ἀφοῦ **C** ἐαχίσθη τὸ νέφος τῆς ἔκθρας, ἀνεγνώρισε τὴν φωνὴν τοῦ Δαυὶδ και λέγει «Ἡ φωνὴ σου αὐτὴ, τέκνον Δαυὶδ;». Ποῖα αὐτὴ; Ἐκείνη ἡ ὁποῖα εἶχε ρίψει κατὰ τὸν Γολιάθ, ποῦ εἶχε ὀσσει τὴν κἀραν ἀπὸ τοὺς κινδύνους και εἶχε ἀνασφάσει εἰς τὴν ἀσφάλειαν και τὴν ἐλευθερίαν ὅλους ἐκεῖνους δι' ὁποῖοι εἶχον διατρέξει θανάσιμον κίνδυνον. Ἡ φωνὴ ἡ ὁποῖα καθρούκαζε τὴν μανίαν του και τοῦ εἶχε προσφέρει πολλὰ κατὰ. Διὰ τὴν φωνὴ αὐτὴ εἶχε ρίψει κατὰ τὸν θάρσσον ἐκεῖνον. Δὲν εἶχε ρίψει ἐναντίον του ἀπλῶς και μόνον τὸν λίθον, ἀλλὰ τὸν κατενέμησαν ἀφοῦ εἶπεν: «σὺ ἔρχῃ πρὸς με ἐν τοῖς **D** θεαῖς σου: ἐγὼ δὲ ἔρχομαι πρὸς σὲ ἐν ὀνόματι Κυρίου Σαθαὼθ, δι-

ἀνείδους ἡμερον» (Α΄ Βασ. 17, 45). Καὶ ἡ φωνὴ αὐτῆ καταδύνησε τὸν λίθον, ἔβαλεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ βαρβάρου τὴν ἀγωνίαν καὶ τοῦ ἀφήρεσε τὸ θρόνος. Καὶ διατὶ ἀπορεῖς ἐάν καταπραῦνη ἡ φωνὴ τοῦ δικαίου τὸν θυμὸν καὶ καταναῶ τὸς ἐκθρόος, ὅταν ἀποδώκῃ ἀκόμη καὶ δαίμονας; Διότι ἀμιλοῦσαν μόνον οἱ ἀπόστολοι καὶ ἔφευγον δρομαίως ἔλαι αἱ ἀντίθετοι δυνάμεις. Ἡ φωνὴ τῶν ἁγίων ἐσταμάτησε πολλὰς φορὰς καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως καὶ μετέβαλε τὰς ἐνεργείας των. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ εἶπε μόνον. «στήτω ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη» (Ἰησ. Ναυῆ 10, 12) καὶ ἐσταμάτησαν. Ἔτσι καὶ ὁ Μωϋσῆς Εἰ σταμάτησε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν διέσκιε. Ἔτσι καὶ οἱ τρεῖς παῖδες ἔσθυσαν τὴν δύναμιν τοῦ πυρός με τοὺς ὕμνους ἐκεῖνους καὶ τὴν φωνὴν των. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σαούλ, συγκινημένος ἀπὸ τὴν φωνὴν αὐτῆν, ἔλεγεν «ἡ φωνὴ σου αὐτῆ, τέκνον Δαυὶδ;». Τί εἶκεν εἶπει λοιπὸν ὁ Δαυὶδ; «Δουλός σου, Κύριέ μου βασιλεῦ». Γίνεται λοιπὸν ἐμίλλα καὶ φιλονικία ποῖος θὰ τιμῆση περισσότερο τὸν ἄλλον. Ἐκεῖνος τὸν ἔκαμεν οἰκείον του καὶ αὐτὸς τὸν ἀπεκάλεσε κήριόν του. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὅποιον λέγει εἶναι τοῦτο: Ἔνα πρῶγμα ζητῶ μόνον, λέγει, τὴν σωτηρίαν σου καὶ τὴν ἐπίδοσιν εἰς τὴν ἀρετῆν. Μὲ ὠνόμασε τέκνον. Ἐγὼ δὲ σὲ ἀγαπῶ καὶ φροντίζω δι' ἐσέ, 77⁸ Α μόνον νὰ μὲ ἔχῃς δοῦλον σου, νὰ διώξῃς τὴν ἀργίην, νὰ παύσῃς νὰ σκέπτεσαι πονηρὰ ἐναντίον μου καὶ νὰ παύσῃς νὰ νομίζῃς ὅτι σὲ ἐπιβουλεύονται καὶ εἰμαι ἐκθρόος σου. Διότι ἐφήρμοξε τὴν ἀποστολικὴν ἐκένην ἐντολήν, ἡ ὅποια προστάζει νὰ παρακαρῆ ὁ ἕνας τὰ πρωτεῖα τῆς τιμῆς εἰς τὸν ἄλλον (πρβλ. Ρωμ. 10, 12) καὶ ὑπερβάλλων τὸν ἑαυτὸν του δὲν ἔκαμεν αὐτὸ ποῦ κάρηνον πολλοί, συμπεριφερόμενοι χειρότερα ἀπὸ τὰ ζῶα, νὰ μὴ ἀνέκωνται δηλαδὴ ὅτε νὰ ἀμιλήσουν εἰς τὸν πλησίον των πρῶτοι, ἐπειδὴ νομίζουν ὅτι προσβάλλονται καὶ ὑποτιμῶνται ἂν προσφωνήσουν κάποιον ἀπῶς καὶ μόνον μετὰ τὸ ὄνομά του.

Τί πῶ γελοῖον θὰ ἠμποροῦσε νὰ παρουσιασθῆ ἀπὸ τὴν τὴν ἀνασθίαν αὐτῆν; Τί αἰσχρότερον ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ τὴν ἀνασθίαν αὐτῆν; Β Διότι τότε ἔκεις ὑποτιμῆσει τὸν ἑαυτὸν σου, ὡ ἀνέρωσε, τότε ἔκεις ἀπασθῆ, ὅταν ἀναμείνῃς νὰ σὲ προσφωνήσῃς πρῶτος ὁ πλησίον. Διότι τί εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὴν ἀνασθίαν; Τί δὲ πῶ γελοῖον ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ τὴν κενοδοξίαν; Ἄν προσφωνήσῃς πρῶτος, θὰ σὲ ἐπαινήσῃ καὶ ὁ Θεός, πρῶγμα τὸ ὅποιον εἶναι σημαντικώτερον ἀπὸ ἅλα τὰ ἄλλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι θὰ ἐγερῶν τὴν συμπεριφορὰν σου καὶ θὰ λάθῃς ἀλόκληρον τὸν μισθὸν διὰ τὴν προσφώνησίν σου. Ἄν ὅμως περιμένης νὰ σὲ τι-

μήσουσαν πρῶτον διὰ νὰ ἀναποδώκῃς τὴν τιμὴν, δὲν ἔκεις πράξει τίποτε τὸ σημαντικόν. Διότι ἐκεῖνος ὁ ὅποιος ἀπέδωσε πρῶτος τὴν τιμὴν θὰ λάθῃ C καὶ ἀλόκληρον τὴν ἀναμείνῃ διὰ τὴν εἰνοιαν τὴν ὅποιαν ἔδειξεν. Ἄς μὴ ἀναμείνωμεν λοιπὸν νὰ τιμῶμεθα ἀπὸ ἄλλους πρῶτοι, ἀλλὰ ἔς σπεύδωμεν νὰ ἀποδώσωμεν τιμὴν πρὸς τὸν πλησίον καὶ ἔς τὸν προσφωνοῦμεν πάντοτε πρῶτοι, καὶ ἔς μὴ νομίζωμεν ὅτι τὸ κατόρθωμα αὐτὸ εἶναι κἀτι κοινὸν καὶ κυρίως ἄξιον, τὸ νὰ γίνῃ δηλαδὴ κανεὶς φιλόφρων καὶ προσηγός. Πολλοὶ φίλια διεκόπησαν ὅταν ἔλειπε τοῦτο καὶ ἐδημιουργήθησαν πολλοὶ ἐκθροὶ, ὅπως καὶ ὅταν ἐτηρήθῃ, ἐσταμάτησε μακροχρονίους πολέμους καὶ συνέκρινε φιλίας, αἱ ὅποια ὑπῆρχον ἤδη, ἀκόμη περισσότερον.

Μὴ παραμελῆς λοιπὸν, ἀγαπητέ, νὰ φροντίζῃς δι' αὐτά. Ἄλλὰ ἂν εἶναι δυνατόν ἔς δείκνωμεν μετὰ τὰς προσφωνήσεις καὶ μετὰ κάθε ἄλλον τρόπον τὴν ἀγάπην μας πρὸς ἐκεῖνους τοὺς ὅποιους συναντῶμεν, ὅποιοι καὶ ἂν εἶναι. D Ἄν σὲ πρὸλαβῇ ὁ ἄλλος, καὶ πάλιν νὰ τοῦ προσφέρῃς περισσότεραν τιμὴν. Διότι αὐτὸ συνεβοῦλευσε καὶ ὁ Παῦλος ὅταν εἶπεν «ἀλλήλους, ἡγεισθε ὑπερέκοντας ἑαυτῶν» (Φιλιπ. 2, 3). Ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ Δαυὶδ καὶ ἀπέδωσε πρῶτος τὴν τιμὴν. Καὶ ὅταν πάλιν ἐτηρήθῃ, ἀπέδωσε μεγαλυτέραν τιμὴν μετὰ τὸ νὰ εἶπῃ «δουλός σου, κήριέ μου, βασιλεῦ». Καὶ πρόσθε ποῖον κέρδος ἀπεκόμισεν. Διότι ἀκούε εἶπε τοῦτο ὁ Δαυὶδ, ὁ Σαούλ δὲν ἄνιεξε περισσότερον νὰ ἀκούῃ τὴν φωνὴν αὐτῆν χωρὶς νὰ δακρύσῃ, ἀλλὰ ἐθρήνησε πακοῦς καὶ ἔβειξε μετὰ τὰ δάκρυα τὴν ψυχικὴν ὑγείαν καὶ τὸ ἄγνόν φρόνημα τὸ ὅποιον εἶκεν ἠμφυσησθε εἰς αὐτὸν ὁ Δαυὶδ.

7. E Τί θὰ ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ περισσότερον μακάριον ἀπὸ τὸν προφήτην, ὁ ὅποιος ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος, ἤλλαξε τόσον πολὺ τὸν ἐκθρόον του καὶ ἐνῶ παρέλαβε ψυχὴν ἡ ὅποια ἐδιώκουσε δι' αἷμα καὶ σφαγῆν, τὴν ἔκαμε νὰ ἐσπῆσῃ εἰς θρήνους καὶ κοπετοῦς; Δὲν θαυμάζω τόσον τὸν Μωϋσῆ διὰ τὸ ὅτι ἔκαμε νὰ τρέξουν πηγαὶ ἀπὸ ἔρησον θρόνον, ὅσον θαυμάζω τὸν Δαυὶδ διὰ τὸ ὅτι ἀπὸ ὄφθαλμοῦς, οἱ ὅποιοι ἦσαν σκληροὶ ὡς πέτρα, ἔκαμε νὰ τρέξουν πηγαὶ δακρύων. Διότι ἐκεῖνος μὲν ἐνίκησε τὴν φύσιν, ἐνῶ αὐτὸς ὑπερίσχυσε τῆς θελήσεως. 77⁹ Α Ἐκεῖνος ἐκτύπησε μετὰ τὴν ῥάβδον τὸν βοάκον, ἐνῶ αὐτὸς ἐκτύπησε μετὰ τὸν λόγον τὴν καρδίαν, ὅχι διὰ νὰ τὴν λυπήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ τὴν κῆρη καταρῶν καὶ ἠπῆαν, πράγμα τὸ ὅποιον καὶ κατόρθωσε. Καὶ ἡ εὐεργεσία του αὐτῆ ἦτο μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν πρώτην. Διότι εἶναι μὲν ἀξιώτατον καὶ ἀξιοθαύμαστον τὸ νὰ μὴ βιβῆσῃ τὸ

ἔκρος καὶ τὸ νὰ μὴ ἀποκόμῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐκθροῦ, ἀλλὰ ἀέξει πολλὸ περισσότερον στεφάνου τοῦ νὰ μεταβάλῃ καὶ τὸ ἴδιον τὸ φρόνημα τοῦ ἐκθροῦ, νὰ τὸ κάμῃ καλύτερον καὶ νὰ τὸ μετατρέψῃ, ὥστε νὰ γίνῃ μεγαλύτερον ἀπέναντί του. Αὐτὴ ἡ εὐεργασία εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ ἐκείνην. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ χαρίσῃ τὴν ζωὴν **B** καὶ νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὸ ὀρθὸν φρόνημα. Δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ θυμὸν ὁ ὁποῖος ἀπακτεῖ ὄθικον φόνον, νὰ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ σφαγὴν καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ μανίαν ἢ ὁποῖα βαδίζει πρὸς ἕν τῶσον μέγα κακόν. Διότι μὲ τὸ νὰ ἐμποδίσῃ τοῦς στρατώτας του νὰ τὸν φονεύσουν, τοῦ παρέσχεν ὠφέλειαν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἐνῷ μὲ τὸ νὰ ἐκδιώξῃ τὴν κακίαν τῆς ψυχῆς του μὲ τοὺς λόγους τῆς μεγαλοψυχίας του τοῦ ἐχάρσε τὴν μέλουσαν ζωὴν καὶ τὰ αἰῶνα ἀγαθὰ, ὅσον ἤμποροῦσε, φυσικὰ, νὰ τὸ πράξῃ. "Ὅταν λοιπὸν τὸν ἐπαινέσῃς διὰ τὴν ἰδικὴν του πραότητα, νὰ τὸν θαυμάσῃς περισσότερον διὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ Σασούλ, ἐπειδὴ εἶναι πολλὸ σημαντικώτερον ἀπὸ τὸ νὰ συγκρατήσῃς τὰ ἴδικά σου πάθη, **C** τὸ νὰ κατανικήσῃς τὴν μανίαν τῶν ἄλλων, νὰ καθουχάσῃς φλογισμένην καρδίαν, νὰ δημιουργήσῃς τόσην γαλήνην ἀπὸ τόσην παραζάλην καὶ νὰ γεμίσῃς μὲ θερμὰ δάκρυα ὀφθαλμοῦς οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἐντὸς τῶν ζωγραφισμένων τῶν φόνον. Αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προκαλεῖ μεγάλην ἔκπληξιν καὶ εἶναι πραγματικὰ θαυμαστόν. Διότι ἐὰν ὁ Σασούλ ἦτο ἕνας ἥπιος καὶ λογικὸς ἄνθρωπος δὲν θὰ ἦτο πολὺ σημαντικόν νὰ τὸν ἐπιναφέρῃ εἰς τὴν ἐνάρετον κατάστασιν. Τὸ νὰ εξαφανίσῃς ὀσμικὸν ἐντὸς μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος ἄλλην τὴν κακίαν ἀπὸ αὐτὸν ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀποθηρευθῆ καὶ εἶχε γλυστρήσει εἰς τὸ ἔσχατον ὄριον τῆς κακίας καὶ ἐπεδίωκε μὲ πάθος τὸν φόνον, ποῖον ἀπὸ ἐκείνου; οἱ ὁποῖοι ἔχουν γίνεαι ἀπὸ ἀνέκασθεν ἑακουστοὶ διὰ τὴν φιλοσοφίαν τῶν δὲν θὰ ἐπισκιάζεν;

Καὶ σὺ λοιπὸν **D** ἔσταν συλλάβῃς τὸν ἐκθρόν σου, μὴ ἐπιδιώκῃς νὰ τὸν διώξῃς ἀφοῦ θὰ τὸν ἔχῃς ἀνικητούσι καὶ θὰ τὸν ἔχῃς περιλόσοι μὲ πῦρ καὶ κατηγορίας, ἀλλὰ νὰ τοῦ φερθῆς μὲ ἀγάπην καὶ νὰ τὸν ἐπιναφέρῃς εἰς τὴν μεγαλοψυχίαν. Καὶ νὰ μὴ παύσῃς νὰ κάμῃς καὶ νὰ λέγῃς τὸ κάθε τί πρὸ τοῦ κατανικήσῃς μὲ τὴν πραότητά σου τὴν ἀγριότητα ἐκείνου. Διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε ἰσχυρότερον ἀπὸ τὴν μεγαλοψυχίαν. Διὰ τὴν φανερώσῃς τοῦτο ἔλεγε κάποιος ὅτι εὐδύως ἀπαλὸς συγκλάσει ὄσατα (Παροιμ. 25, 15). Καὶ τί εἶναι σκληρότερον ἀπὸ τὰ ὄσατα; "Ὅπως καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι κανεῖς τόσον σκληρὸς καὶ ἀλόγιστος, **E** εὐκόλα θὰ ἠμπορέσῃς νὰ τὸν νικήσῃς αὐτὸς ποῦ θὰ τὸν μεταχειρισθῇ μὲ μεγαλο-

ψυχίαν. Ἄλλοῦ πάλιν λέγει: «ἀπόκρισις ὑποπίπτουσα ἀποστρέφει ὄργαν» (Παροιμ. 15, 1). Ἐπισημένως εἶναι φανερόν ὅτι τὸ νὰ ἀλλάξῃ στάσιν ὁ ἐκθρὸς καὶ νὰ συμπιλευθῆ, ἐξαρτᾶται περισσότερον ἀπὸ ἐσὲ παρὰ ἀπὸ ἐκείνον. Διότι εἰς ἡμᾶς καὶ ὅχι εἰς αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἔχουν ὀργισθῆ ἐναπόκειται: τὸ ἂν θὰ σβεσθῇ ἢ ἂν θὰ βγάλῃ μεγαλύτεραν φλόγα ὁ θυμὸς των. Τοῦτο ἀκριβῶς τὸ ἐφανέρωσεν αὐτὸς ὁ ὁποῖος εἶπε καὶ τὰ προηγουμένα μὲ ἕνα κοινὸν παράδειγμα. "Ὅπως, λέγει, εἰς σίβαν φωτιᾶς ἂν μὲν φυσήσῃς θὰ ἀνύψῃς **780 A** φλόγα, ἐὰν δὲ πύσης θὰ τὴν σβύσῃς [καὶ τὰ δύο δὲ αὐτὰ δύνανται νὰ τὰ πράξῃς, διότι λέγει: «ἀμφοτέρα ἐκ τοῦ στόματός σου παρεύεται» (Ἐκκλ. 28, 14)], τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὴν ἐκθραν τοῦ πλησίον. Ἄν μὲν πασφῆρῃς λόγους ὑπερηφάνους καὶ ἀλαζονικούς, τοῦ ἀνάθεσις τὴν φωτιάν καὶ φουρνιάνεις περισσότερον τὰ κάρθουνα. Ἄν δὲ φιλόφρονος καὶ ταπεινόφρονος λόγους προτοῦ δυναμώσῃ ἢ φρυγιά, τοῦ ἐσβύσῃς ἄλλην τὴν ὄργην. Μὴ λέγῃς λοιπὸν ὅτι ἔπαθα αὐτὰ καὶ αὐτὰ καὶ ἤκουσα αὐτὰ καὶ αὐτὰ, διότι ἀπὸ σὲ ἐξαρτῶνται ὅλα αὐτὰ.

"Ὅπως: ἐπίσης ἐξαρτᾶται ἀπὸ σὲ τὸ νὰ σβύσῃς καὶ νὰ ἀνάψῃς τὴν σίβαν, εἶσι καὶ τὸ νὰ δυναμώσῃς ἢ νὰ σβύσῃς τὸν θυμὸν πάλιν ἀπὸ σὲ ἐξαρτᾶται. "Ὅταν ἴδῃς ἐκθρόν ἢ ἔλθουν εἰς τὸν νοῦ σου ὅσα κακὰ ἤκουσας **B** καὶ ἔπαθες, ἅς τὰ ἔκνωξας ὅλα. Ἐὰν δὲ τὰ ἐνθυμηθῆς νὰ θεωρῆς ὅτι σοῦ τὰ ἔκαμεν ὁ διέσθλος. Νὰ μαζεύῃς δὲ ὅτι καλὸν σοῦ ἔχει εἶπει ἢ σοῦ ἔχει κάμει ποτέ. Καὶ ἂν τὰ ἐνθυμησῃς διαρκῶς αὐτὰ, γρήγορα θὰ κατανικήσῃς τὴν ἐκθραν. Καὶ ἂν πρόκειται νὰ τὸν κατηγορήσῃς ἢ νὰ συνομιλήσῃς μαζί του, νὰ τοῦ ζητήσῃς εὐθύναν καὶ νὰ τὸν ἐλέγξῃς, μόνον ἀφοῦ διώξῃς πρῶτα τὸ πάθος καὶ σβύσῃς τὸν θυμὸν. "Εἶσι θὰ ἠμπορέσῃς νὰ ἐπιεπιστάσῃς μὲ εὐκολίαν. Διότι ὅταν ἐμμεθα θυμωμένοι δὲν θὰ ἠμπορέσῃμεν οὔτε νὰ εἰπωμεν οὔτε νὰ ἀκούσωμεν κάτι σωστό. "Ὅταν ὅμως ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὸ πάθος, οὔτε οἱ ἴδιοι θὰ εἰπωμεν ποτέ θερῶν λόγων, **C** οὔτε θὰ θεωρήσωμεν αὐτὰ ποῦ θὰ σᾶς εἰποῦν οἱ ἄλλοι ὡς τέτοια. Διότι συνήθως δὲν μᾶς ἐξαγριώνουν αὐτὰ ποῦ λέγονται, ἀλλὰ ἡ προκατάληψις ποῦ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐκθραν. Πολλὰς φορές ἐνθὺ ἄκούωμεν τὰς ἰδίας κατηγορίας ἀπὸ φίλους, οἱ ὁποῖοι μᾶς περιφροῦν ἢ ἀσεύχονται, ἢ ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ, ὅχι μόνον δὲν παθαίνομεν τίποτε τὸ δυσάρεστον οὔτε ἐξαγριωνόμεθα, ἀλλὰ καὶ γελῶμεν καὶ διασκεδάζομεν, διότι δὲν τὰ ἀκούωμεν μὲ διεστραμμένην γνώμην, οὔτε μὲ ψυχὴν προκαταληπμένην ἀπὸ τὸν θυμὸν. "Ὡστε καὶ μὲ τοὺς ἐκθρούς, ἂν σβύσῃς τὸν θυμὸν καὶ ἐκδιώξῃς τὴν ἐκθραν, δὲν θὰ ἠμπορέσῃς νὰ σὲ λι-

νήση τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποῦ θὰ σοῦ εἰπουν.

8. D Καὶ διατί νὰ ὀμνῶ διὰ τὰ λόγια; Οὔτε κανένα ἀπὸ τὰ γεγονότα θὰ σὲ λυπήσῃ, ὅπως συνέβη μὲ τὸν μακάριον αὐτόν, ὁ ὁποῖος θάλασσαν τὸν ἐκθρόνισεν καὶ ἐπεβουλεύεται τὴν ζωὴν του καὶ νὰ κινή τὰ πάντα πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν, οὐ μόνον δὲν ἐξηγριώμετο, ἀλλὰ καὶ τὸν συμπάθουσε περισσότερο. Ὅσον περισσότερο τὸν ἐπεβουλεύετο, τόσον περισσότερο ἐδάκρυζε δι' αὐτόν. Ἐπειδὴ ἐγνώριζε — καὶ ἐγνώριζε καλῶς — ὅτι οὐκ ὀδύνη δὲν ἔχει ἀλλὰ ὁ δάκρυον εἶναι ἄξιον δακρύων καὶ θρήνων, διὸ ἐλάττει τὸν ἑαυτὸν του. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τοῦ ἀπρόθυμου μακρὸν **E** ἀπολογίαν καὶ δὲν ἐσταμάτησε μέχρις οὗ τὸν ἔκαμε καὶ αὐτὸν νὰ ἀπολογηθῆ με δάκρυα καὶ θρήνους. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐθρήνησε καὶ ἐκλαυσε παρῶς, καὶ ἐξέβαλε γοερὰς κρουγὰς, ἄκουσε τί λέγει: «Δίκαιος οὐ ὑπέμεινέ με, ὅτι οὐκ ἀνταπέδωκάς μοι ἀγαθὰ, ἐγὼ δ' ἀνταπέδωκά σοι κακά» (Α' Βασ. 24, 18). Βλέψεις πῶς κατηγορεῖ τὴν κακίαν του καὶ ἐξυμνεῖ τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου καὶ ἀπολογεῖται ἐνῶ δὲν τὸν ἐξαναγκάζει κανεὶς;

Ἔτσι νὰ κἀμνησ καὶ σὺ. Ὅταν πύσης τὸν ἐκθρόνισον σου μὴ τὸν κατηγορήσῃς, **781** **A** ἀλλὰ ἀπολογησοῦ διὰ τὰ τὸν κἀμνησ νὰ κατηγορήσῃ ὁ ἕξις τὸν ἑαυτὸν του. Διὸτι ἂν μὲν τὸν κατηγοροῦμεν ἡμεῖς, λογίζεται. Ἄν ὅμως ἀπολογηθῶμεν, ἐπειδὴ θὰ ἐντραπῆ ἀπὸ τὴν μεγαλοφυκίαν μας, θὰ κατηγορήσῃ ὁ ἕξις τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ ἔτσι καὶ ὁ ἔλεγχος γίνεται χωρὶς νὰ τὸν ὑπομνήσῃ καὶ ἐκεῖνος ἀπαλλάσσεται ἀπὸ ἄλλην τὴν πονηρίαν του. Τοῦτο συνέβη καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν. Αὐτὸς ὁ ὁποῖος εἶχε ἀδικήσας, ἐκατηγόρησε μὲ πολλὴν σφοδρότητα, ἐνῶ αὐτὸς ὁ ὁποῖος εἶχε ἀδικηθῆ ἑσώπια. Διὸτι δὲν εἶπεν ἄπλως: μὲ ἔχεις εὐεργετήσας, ἀλλὰ «ἀνταπέδωκάς μοι ἀγαθὰ», δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἐπιβουλήν, διὰ τὴν φρονικὴν μονίαν καὶ διὰ τὰ ἄλλα μύρια κακά, μὲ ἔχεις προσφέρει μεγάλας εὐεργεσίας. Ἐγὼ, ὅμως δὲν ἔγινα **B** καλύτερος ὅστε μ' αὐτὰ, ἀλλὰ ἐπέμεινα εἰς τὴν κακίαν μου καὶ μετὰ ἀπὸ τὰς εὐεργεσίας αὐτὰς. Ἐνῶ οὐ δὲν ἄλλαξες παρ' ἄλλα αὐτὰ, ἀλλὰ ἀπεκλονόησας νὰ φέρεσαι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ νὰ εὐεργετῆς πάλιν ἐμὲ, ὁ ὁποῖος σὲ ἐπεβουλεύει.

Πόσους δὲ στεφάνους δὲν ἤξιζε νὰ λάβῃ διὰ καθένα ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ Δαυὶδ; Διὸτι ἂν καὶ αὐτὰ τὰ ἔλεγε τὸ στόμα τοῦ Σαούλ, ἢ σφαιρα καὶ ἡ ἐπιβεβήσας τοῦ Δαυὶδ ἦσαν ἐκεῖνοι αἱ ὁποῖαι εἶχαν βάλει τοὺς λόγους αὐτοὺς εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Σαούλ. «Καὶ ἀπήγγειλάς μοι σήμερον, λέγει, ἢ ἐπιόχας μοι ἀγαθὰ, ὡς ἀπέδειξας με Κύριος σήμερον εἰς

τὰς κείρας σου καὶ οὐκ ἀπέκτεινάς με» (Α' Βασ. 24, 19). **C** Ἀναφέρει ἐπίσης καὶ μίαν ἄλλην τοῦ ἀρετῆν, τὸ ὅτι δηλαδὴ, ἀφοῦ τὸν εὐεργετήσας, δὲν ἐπαύτησεν ὅστε τὸν περιεφρόνησεν, ἀλλὰ ἤθελε καὶ τοῦ τὸ εἶπεν, οὐκ ἐπὶ τὸ ἐπαυεῖσθαι, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοῦ δεῖξῃ καὶ νὰ τοῦ ἀποδείξῃ μὲ τὰς πράξεις του αὐτὰς, ὅτι αὐτὰ τὰ κἀμνησ ἐκεῖνο ποῦ ἐνδιαφέρονται διὰ κάποιον καὶ τὸν ἀγαποῦν καὶ οὐκ ἐκεῖνο ποῦ ἐπεβουλεύονται καὶ ἔχουν κακοὺς σκοποὺς. Διὸτι ἐμπρέπεται νὰ λέγῃ κανεὶς τὰς εὐεργεσίας του, ὅταν προκύπτῃ ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ μεγάλη ὑφέλεσις, ἐνῶ ὅταν δὲν ὑπάρχῃ κανεὶς λόγος δι' αὐτὸ καὶ τὰς παρουσιάσῃ καὶ τὰς διακηρύξῃ, δὲν φέρεται καλύτερα ἀπὸ ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι κατηγοροῦν. Ὅταν ὅμως **D** πράττῃ τοῦτο ἐπειδὴ θέλει νὰ πείσῃ αὐτὸν ποῦ εἶναι διεφθαρμένος καὶ ἔχει πονηρὰς διαθέσεις ἐναντίον του, ἀποδεικνύεται στοργικὸς καὶ εὐεργετὴς του. Τοῦτο λοιπὸν ἐπραξε καὶ ὁ Δαυὶδ, οὐκ ἐπειδὴ τυκὸν ἤθελε νὰ δοξασθῆ ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἐρκύωσῃ τὸν θυμὸν, ὁ ὁποῖος εἶχε ριζώσει εἰς τὴν ψυχὴν του. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸν ἐπήνεσεν ὁ Σαούλ, καὶ ἐπειδὴ τὸν εὐεργετήσας καὶ ἐπειδὴ τοῦ ἀνέφερε τὴν εὐεργεσίαν.

Ἐπειτα, προσπαθῶν νὰ τοῦ ἀνταποδώσῃ τὴν εὐνοίαν καὶ μὴ εὐδοκῶν καμμίαν ἀμοιβὴν ἀνταξίαν τὴν εὐεργεσίαν του, ἀναθέτει τὴν ἀπειλήν του αὐτῆν εἰς τὸν Θεὸν λέγων τὰ ἔξῃ: «Ὅτι εἰ εἶσοι πρὸς τὸν ἐκθρόνισον αὐτοῦ ἐν θλίψει καὶ ἐκπέμψῃ αὐτὸν ἐν ὄσῳ ἀγαθῆ, καὶ Κύριος ἀνταποδῶ αἰκῶ ἀγαθὰ, καθὼς πεποίηκας σὺ σήμερον» (Α' Βασ. 24, 20). Διὸτι τί θὰ ἤμποροῦσε νὰ τοῦ δώσῃ ἀντάξιον, πρὸς τὰς εὐεργεσίας του, ἔξωσιν καὶ ἂν τοῦ ἐβίβη τὴν βασιλείαν του καὶ ἔλας τὰς πόλεις; Ὁ Δαυὶδ εἶχε κληρονομήσας εἰς αὐτὸν οὐ μόνον τὰς πόλεις καὶ τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδίαν τὴν ζωὴν του. Αὐτὸς δὲ δὲν ἤμποροῦσε νὰ τοῦ δώσῃ ἄλλην ζωὴν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὸν παραπέμπει εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἀνταμετρεῖ μὲ τὰς οὐρανίας ἀμοιβὰς. ἐπιμνήσας αὐτὸν καὶ διδάσκων ἄλλους ἡμᾶς, ὅτι τότε θὰ λάβωμεν μεγαλυτέρας ἀνταμοιβὰς ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅταν ἐνῶ ἔκαμην καὶ εἰς ὑμᾶς καλὰ εἰς τοὺς ἐκθροὺς, λάβωμεν ἀπὸ αὐτοῦ κακά. Ἐπειτα λέγει ὅτι εἶδοι ἐνῶ νινώσκω ὅτι βασιλεύων βασιλεύσεις καὶ στήσεται ἡ βασιλεία Ἰσραὴλ ἐν κείῳ σοι. Καὶ νῦν ὅσοσον σοι **782** **A** κατὰ τοῦ Κινούου. Ἴνα μὴ ἐξολοθρευθῆς τὸ σπῆμα μου ὅσῳ μοι, καὶ ἢ ὁσπῆσῃς τὸ ὄνομά μου ἐκ τοῦ ὄσῳ τοῦ πατοῦς μου» (Α' Βασ. 21, 22). Καὶ — πρὸς μου — πρὸς τὸ νυνὸς τοῦτο: Σὺ ἔχεις τὴν στοατὸν, οὐ τὰ κοίματα, οὐ τὰ ὄπλα, τὰς πόλεις, τοὺς στρατοὺς καὶ ἄλλην τὴν δύναμιν τῆς

θασλικής προετοιμασίας. Αυτός δὲ εἶναι ἔρημος καὶ γυμνός, χωρὶς πατρίδα καὶ χωρὶς ἐστία, χωρὶς οἰκγένειαν. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν τὰ λέγεις αὐτά; Πές μου. Κατὰ τὸν ἀκόλουθον συλλογισμόν: Δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἐκὼν ὑπεριακούσει, ἐνῶ ἦτο γυμνός καὶ ἄοπλος, ἐροῦ ὁ ὁποῖος ἦμην ὑπλισμένος καὶ εἶκον τόσην δύναμιν, ἐὰν **B** δὲν εἶχε τὸν Θεὸν μαζί του. Ἐκείνος δὲ ὁ ὁποῖος εἶχε τὸν Θεὸν μαζί του εἶναι ἰσχυρότερος ἀπὸ ἄλλους. Εἶδες πῶς σκέπτεται μετὰ τὴν ἐπιθυμίαν του ὁ Σαούλ; Εἶδες πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποβάλῃ κανεὶς ἄλλην τὴν κακίαν του καὶ νὰ μεταβληθῇ καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸ καλύτερον;

9. Ἄς μὴ κόνωμεν λοιπὸν ἐξ αἰτίας τῆς ἀπροθυμίας μας τὴν σωτηρίαν. Διότι καὶ ἐν ἀκόμῃ κατέβημεν εἰς τὰ ἔσχατα ἔρια τῆς κακίας, εἶναι δυνατὸν νὰ εὐρωμεν πάλιν τοὺς ἑαυτοὺς μας, νὰ γίνωμεν καλύτεροι καὶ νὰ ἐκδιώξωμεν ἄλλην τὴν κακίαν.

Κατόπιν τί λέγει; *Ὁμοσὸν μοι κατὰ τοῦ Κυρίου, ἵνα μὴ ἐξολοθρευθῆς τὸ σπέρμα μου ὀπίσω μου, καὶ μὴ ἀφανίσῃς τὸ ὄνομά μου ἐκ τοῦ ὄγκου τοῦ πατρὸς μου. **C** Ὁ βασίλευς παρακαλεῖ τὸν ἄπλὸν ὑπήκοον! Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος φορεῖ τὸ διάδημα παρακαλεῖ τὸν δραπετήν διὰ τὰ παιδιὰ του! Καὶ αὐτὸ ἀκόμῃ ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν τῆς ἀρετῆς τοῦ Δαυὶδ, τὸ ὅτι παίρνει τέτοιο θάρρος ὁ ἐχθρός. Ἐὰν δὲ ζῆτῇ ὄρκον τὸ πρῶτον διὰ διότι δὲν εἶκεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν Δαυὶδ, ἀλλὰ ὑπονοῖν ὅσα κακὰ τοῦ εἶχε κάμει. *Ὁμοσὸν μοι μὴ ἀφανίσαι τὸ σπέρμα μου ὀπίσω μου. Κάνει τὸν ἐχθρὸν ἐπίτροπον τῶν παιδιῶν του καὶ θέτει εἰς τὰς χεῖρας του τοὺς ἀπογόνους του. Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς εἶναι ὡσάν νὰ τὰ παίρνῃ μετὰ τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ νὰ τοῦ τὰ παραδίδῃ, **D** βάζων ὡς μεστῆν εἰς αὐτὸ τὸν Θεόν.

Τί ἔκαμε λοιπὸν ὁ Δαυὶδ; Μήπως τὸν εἰρωνεύθη δι' αὐτὸ; Καθόλου. Ἀπεναντίας ἀδέχθη ἁμέσως καὶ ἔδωκε τὴν ὑπόσχεσιν. Καὶ ὅταν ἀπέθανεν ὁ Σαούλ, ὅχι μόνον δὲν ἐρόνευσε τοὺς ἀπογόνους του, ἀλλὰ ἔκαμε καὶ περισσότερα ἀπὸ ὅσα εἶκεν ὑποσχεθῆ. Διότι τὸν ἀπογόνόν του, ὁ ὁποῖος ἦτο κουτσός καὶ ἀνάπηρος κατὰ τὸ ἓνα πόδι, τὸν πῆρε εἰς τὴν οἰκίαν του, τὸν ἔβαλε νὰ καθίσῃ εἰς τὸ ἕθρονον τραπεζί μαζί του καὶ τοῦ ἐκορήγησε τὴν μεγαλυτέραν τιμὴν. Καὶ δὲν ἐκοκκίνιζεν ὅτε ἐντρέπεται, ὅτε ἐνόμιζεν ὅτι ἐντοσιμάζετο ἢ θασλικὴν τράπεζαν ἀπὸ τὴν ἀναπηρίαν τοῦ παιδιοῦ, ἀλλὰ ἐκαυχᾶτο καὶ ὑπερηφανεύετο περισσότερο, **E** διότι καθένας ἀπὸ τοὺς συνδαιτημονάς του ἔκρευεν ἄφου εἶχε πάει ἓνα ὄραϊον μῶθημα πραγματικῆς μεγαλοψυχίας. Διότι βλέπων

τὸν ἀπόγονον τοῦ Σαούλ, ὁ ὁποῖος εἶχε κάμει τόσα κακὰ εἰς τὸν Δαυὶδ, νὰ ἀπολαμβάνῃ τόσην τιμὴν ἀπὸ αὐτόν, καὶ ἐν ἀκόμῃ ἦτο ἀγριώτερος ὅπῃ ὅλα τὰ θηρία, συνεφιλιώμετο μετὰ τοὺς ἐχθρούς του κόκκινος ἀπὸ ἐντροπῆν. Καὶ ἐν ἀκόμῃ εἶχε δώσει ἐντολήν νὰ τρέφεται κάπου ἄλλου καὶ τοῦ ἔριζεν ἀρκετὸν σιτηρέσιον, θὰ ἦτο καὶ τοῦτο σημαντικόν. Τὸ ὅτι δὲ τὸν ἀδήγησεν εἰς τὸ ἴδιον τὸ τραπέζι του δείκνει ὑψηλὸν θαυμὸν ἐμφιλοσόφου φρονήματος. Διότι γνωρίζετε βεβαίως ὅτι δὲν εἶναι πολὺ εὐκόλῳ νὰ ἀγαπᾷ κανεὶς τὰ παιδιὰ τῶν ἐχθρῶν. Τί λέγω νὰ ἀγαπᾷ; **783 A** Νὰ μὴ μισῇ καὶ νὰ μὴ καταδιώκῃ. Πολλοί, ἄφου ἀπέθανον οἱ ἐχθροὶ των, ἄφρονες νὰ ζεσπᾶσῃ ἢ ὀργῇ των εἰς τὰ παιδιὰ των. Ὁ γενναῖος ὅμως αὐτὸς δὲν ἔκοιμε κάτι τέτοιο, ἀλλὰ καὶ ἔφρασε ζωντανὸν τὸν ἐχθρὸν του, καὶ ὅταν ἀπέθανεν εἶδε τὴν στοργὴν ποῦ εἶχε δεῖξει πρὸς αὐτόν καὶ πρὸς τὰ παιδιὰ του. Τί θὰ ἤμπορούσε νὰ ὑπάρξῃ ἀγαπότερον ἀπὸ τὸ τραπέζι ἐκείνου, τὸ ὁποῖον περιεκύκλωναν παιδιὰ ἐχθροῦ, καὶ μάλιστα ἐχθροῦ μετὰ φρονικὰς προθέσεις; Τί θὰ ἤμπορούσε νὰ εἶναι πνευματικώτερον ἀπὸ τὴν εὐωκίαν αὐτήν, εἰς τὴν ὅποσον ὑψῆρχον τόσαι εὐλογίαι; Αὐτὸ ἦτο τραπέζι ἀγγέλων μᾶλλον καὶ ὅχι ἀνθρώπων. Διότι τὸ νὰ ὑποδέχεται μετὰ φιλοφροσύνην καὶ νὰ ἀγαπᾷ τὰ παιδιὰ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος πολλὰς φορὰς **B** εἶκεν ἐπιχειρήσει νὰ τὸν φονεύσῃ καὶ ὁ ὁποῖος εἶκεν ἀποθάνει μετὰ τὴν πρόθεσιν αὐτήν, τὸν τοποθετεῖ εἰς τὰς τάξεις τῶν ἀγγέλων.

Αὐτὸ νὰ πρόξῃς καὶ σὺ, ἀγαπητέ, καὶ νὰ ἀγαπᾷς τὰ παιδιὰ τῶν ἐχθρῶν σου καὶ ἐν ὅσῳ ζῶν αὐτοὶ καὶ ἄφου ἀποθάνουν. Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν ζῶν, θὰ νὰ συμφιλιωθῆς μετὰ τὸν τρόπον αὐτῶν μετὰ τοὺς ἰδίους. Ἄφου ἀποθάνουν δὲ αὐτοὶ νὰ ἀγαπᾷς τὰ παιδιὰ των διὰ νὰ κερδίσῃς ἰλουσίαν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, νὰ στεφανωθῆς μετὰ μυσίους στεφάνους καὶ νὰ δεχθῆς ἀπὸ ἄλλους μυσίους εὐχάς, ὅχι μόνον ἀπὸ δεικνούς ποῦ εὐεργετοῦνται, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αἰσῶς ποῦ βλέπουν. **C** Αὐτὸ θὰ παρουσιασθῇ ὑμῖν σὺ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. οἱ ἐχθροὶ τοὺς ὁποῖους θὰ ἔκῃς εὐεργετήσῃ, θὰ εἶναι οἱ μέγιστοι ὑπερασπισταὶ σου κατὰ τὴν στιγμήν τῆς κρίσεως καὶ θὰ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ πολλὰς σου ἁμαρτίας καὶ θὰ ζήτησῃς ἀνταμοσῆν δι' αὐτὸ. Καὶ ἐν ἀκόμῃ ἔκῃς κάμει μυσία ἁμαρτήματα, ὅταν ἀναφέρῃς τὴν προσευχὴν ἐκείνην ἢ ὅποια λέγει: «ἄφετε τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν καὶ ὁ Πατὴρ ἡμῶν ἀφήσει ὑμῖν τὰ παραπτώματα ἡμῶν», μετὰ πολὺ θάρρος θὰ λάβῃς συγχώρησιν ὅλων τῶν ἁμαρτιῶν σου καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν θὰ ζήσῃς μετὰ τὴν καλὴν ἐλπίδα τῆς ἁμαρτίας καὶ **D** ὅλοι θὰ τρέφουν καλὰς διαθέσεις διὰ σέ. Διότι ἐκείνος οἱ ὁποῖοι βλέ-

πουν ὅτι ἀγαπῆς τοὺς ἐχθρούς καὶ τὰ τέκνα των, πῶς δὲν θὰ θελήσουν νὰ γίνουν φίλοι σου καὶ νὰ πάθουν τὰ πάντα πρὸς χάριν σου; Ὅταν λοιπὸν ἀπολαύσης τέτοιαν εὐνοίαν ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ ἴλοι σοῦ εὐκωνταί διὰ τὰ ἀγαθὰ, τί θὰ ἠμωρέση νὰ σὲ λυτῆσῃ καὶ πῶς δὲν θὰ εἶναι εὐτυχεστέρα ἡ ζωὴ σου;

Αὐτὰ ἂς μὴ τὰ θαυμάζωμεν μόνον ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐξέλθωμεν ἀπ' ἐδῶ, ἂς τὰ τηροῦμεν. Ἐ Καὶ ἄφοῦ ἀναζητήσωμεν καὶ ἀνακαλύψωμεν ὁ καθένας τοὺς ἐχθρούς του, ἂς συμπληρωθῶμεν μὲ αὐτοὺς καὶ ἂς τοὺς κάμωμεν εὐκρινεῖς μας φίλους. Καὶ ἂν πρέπει νὰ ἀπολογηθῶμεν καὶ νὰ τοὺς ζητήσωμεν συγγνώμην, ἂς μὴ ἐγκαταλείψωμεν τὴν προσπάθειαν. Ἔστω καὶ ἂν ἡμεῖς εἴμεθα οἱ ἀδικημένοι. Ἐπει ἡ ἀνταμοιβὴ μας θὰ εἶναι μεγαλυτέρα καὶ μεγαλύτερον τὸ θάρρος μας νὰ παρουσιασθῶμεν εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἔτσι θὰ κερδίσωμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον μαζί μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, ἡ δύναμις καὶ ἡ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας. Ἀμήν.

328 Α ΕΙΣ ΤΟΝ ΗΛΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΧΗΡΑΝ
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ

1. Κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς κοινῆς νηστείας, ἐνῶ πολλάς φορές εἶπον τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ὁμιλήσω περὶ ἐλεημοσύνης, δὲν τὸ ἐπαρτίον ἐπειδὴ ἤρκετο ἡ ἐσπέρα καὶ μὲς διέκοπτε τὴν πορείαν τοῦ λόγου. Τοῦτο δὲ συνέβαιεν ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἐκινόνειε τὰ πράγματα συμφένας πρὸς τὸ συμφέρον μας, διὰ νὰ μεταθέσῃ τὸν περὶ ἐλεημοσύνης λόγον εἰς τὴν σημερινὴν συνάθροισιν. Διὰ νὰ παρατεθῆ εἰς ἴλους σας σήμερα ἡ τράπεζα τῆς ἐλεημοσύνης. Ἐ τώρα ποῦ δὲν εἶσθε χωρικημένοι εἰς τοὺς διαφόρους ναοίς; Ὅχι ἐπειδὴ τυχὸν ἐγὼ ἔχω νὰ σὰς εἴπω κάτι μέγαν καὶ φοβερόν σήμερον, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ δύναμις τῆς ἐλεημοσύνης εἶναι μεγάλη καὶ φοβερά καὶ ἐπειδὴ ἡ παρησία τῆς εἶναι πολὺ μεγάλη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅπως μία βασίλισσα τῆς γῆς, ἔτσι συνηθίζει καὶ αὐτὴ νὰ εἰσέρχεται μὲ πολλὴν ἀφοβίαν εἰς τὰς ἀμίδας τοῦ οὐρανοῦ. Αἱ δυνάμεις δὲ αἱ ὁποῖαι φυλάσσουν τὰς πόλεις τῶν οὐρανῶν, ἂν μὲν ἴδουν τὰς ἄλλας ἀρετὰς νὰ ἔρχωνται μαζί μὲ τὴν ἐλεημοσύνην, ἀνοίγουν μὲ πολλὴν τῆρην τὰς θύρας καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἀρετὰς πρὸς χάριν τῆς ἐλεημοσύνης. Ἐν ὅμας τὰς ἴδουν C νὰ ἔρχωνται χωρὶς τὴν ἐλεημοσύνην, κλείουσι πρὸ αὐτῶν τὰς θύρας. Αὐτὸ δὲ γίνεται περισσότερο κατανοητὸν ἀπὸ τὸ ἐπεισόδιον τῶν παρθένων ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ἀπεκλείσθησαν ἀπὸ τὸν ἱερὸν γάμον, ἐπειδὴ δὲν συνετήρουν διαρκῶς μὲ ἔλαιον τὰς λαμπάδας των. Παρατήρησε, παρακαλῶ τὴν διαφορὰν. Ἡ ἐλεημοσύνη μὲν χωρὶς τὴν παρθεσίαν εἰσῆγαγεν εἰς τὸν οὐρανὸν αὐτοὺς πρὸς τὴν ἀκαλουθούσαν, ἐνῶ ἡ παρθεσία χωρὶς τὴν ἐλεημοσύνην δὲν τὸ κατώρθωσεν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ δύναμις τῆς ἐλεημοσύνης εἶναι τόσο μεγάλη, ἂς δεαίμεθα μὲ πολλὴν προθυμίαν αὐτὰ πρὸς λέγονται δι' αὐτὴν. Ἡ διδασκαλία δὲ περὶ ἐλεημοσύνης θὰ ἐγένετο καὶ σύντομος καὶ ὀρίστη. D ἂν ἔφερα μπροστὰ σας τὸ παράδειγμα τῆς χήρας τῶν Σαραφθῶν τῆς Σιδῶνος.⁷ Διότι εἶναι πρὸ φερόμετοι οἱ διδασκαλοὶ ποῦ

7. Σάραφα ἢ Σάραφα. Ἀρχαία πόλις τῆς Φοινίκης ἐπισκοπούμενη 15 χλμ. νοτίως τῆς Σιδῶνος. Παρήμεριν ὄνομασθ' ἐξ αἰτίας τῆς χήρας αὐ-

παιδαγωγούν με έργα από εκείνους που συμβουλευθούν με λόγους. Διὰ τούτου και ἡ κήρα θὰ γίνῃ δι' ἡμέρας ὁ καλύτερος διδάσκαλος τοῦ πράγματος τούτου. Διότι ἡμεῖς μὲν συμβουλευόμεν με τὸν λόγον, ἐκεῖνη δὲ θὰ ἠμπορέσῃ νὰ μᾶς παιδαγωγῆσῃ με τὰ ἔργα, ἔκαστα ὡς συμπαροσάτην τὴν ὁμοίαν τῆς κήραν τῆς Καινῆς Διαθήκης. Διότι δύο εἶναι αὐταὶ αἱ κήραι. Μία εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, ἐκεῖνη ἢ ὁποία ἔδωκε τὰ δύο λεπτά και μία εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην, ἐκεῖνη ἢ ὁποία ἔγινεν ὀξία τῆς τριῆς νὰ υποδεχθῆ τὸν προφήτην. Καὶ αἱ δύο ³²⁹ ἄεθρασαν εἰς τὴν ἰδίαν ἀρετὴν τῆς ἀληθινῆς φιλοσοφίας και ἐπέδειξαν τὴν ἰδίαν φιλοφροσύνην, δεικνύουσαι εἰς ἡμᾶς με τὴν ὁμοίτητα τῶν κατορθωμάτων τὴν συγγένειαν τῶν Διαθηκῶν. Διότι ὅπως οἱ ὑψηλοὶ σκέπτοι που περιβάλλουν τὰ λιμάνια, και τοὺς ὁποίους συνήθισον νὰ ὀνομάζουσι φάρους, διατηροῦν καθ' ἑλπὴν τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς ἄσπεστον πῦρ και με τὴν λάμψαν των ὀδηγοῦν τοὺς καμένους εἰς τὸ πέλαγος εἰς τὴν ἀσφάλειαν τοῦ λιμανιοῦ, εἶσι και αὐταί, σὺν νὰ εἶναι λιμάνια ἐνδοξομένηναι με τὴν φιλοφροσύνην, με τὸ φῶς τῆς μεγαλοφυκίας των καλοῦν πρὸς τὴν ἀσφάλειαν των ἐκείνους που πλανῶνται εἰς τὸ πέλαγος τῆς φιλαργυρίας μέσα εἰς τὴν πῦρ βαθεῖαν νύκτα — Β διότι ἡ ζωὴ μας δὲν εἶναι καλύτερα ἀπὸ νύκτα, ὅπως λέγει και ὁ Παῦλος, ὅτι «ἡ νύξ προσέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικε» (Ρωμ. 13, 12) — και πρόκειται νὰ καταποντισθῶν, διότι αὐταὶ διατηροῦν ἄσπεστον τὴν φλόγαν τῆς φιλονθρωπίας και διασώζουσι τὸ αἰώνιον φῶς τῆς ἐλεηροσύνης.

2. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς κήρας τῆς Καινῆς Διαθήκης θὰ ὀμιλήσωμεν εἰς ἄλλην περίστασιν. Σήμερον δὲ θὰ σὲς ὀμιλήσωμεν δι' ἐκείνην τῆς Παλαιᾶς. Πάντως και καθ' ἕνα χρόνον ἐγκωμιάζεται αὐτή, πλέκονται οἱ στέφανοι τῶν ἐγκωμίων και ἐκείνης, διότι ἐκείνων τῶν ὁποίων εἶναι ὅμοια τὰ κατορθώματα, κοινὰ εἶναι και οἱ λόγοι τῶν ἐγκωμίων.

С Συνέβη λοιπὸν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνης πείνα φοβερά. Δὲν εἶχε τικὸν κουρασθῆ ἡ γῆ και δὲν ἀπέδιδε καρπὸν, ἀλλὰ τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων εἶσαν ἀπομακρόναι τὴν ὠφελεῖν τοῦ Θεοῦ. Συνέβη λοιπὸν φοβερὰ πείνα, πείνα φοβερωτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς ἑλλάς. Καὶ τὴν πείναν αὐτὴν τὴν εἶχε προκαλέσει ὁ Ἥλιος, ὁ ὁποῖος τὴν ἐκρησιμοποίησε σὺν κῆποιον φοβερὸν ὑπέρτην, διὰ νὰ συνεπίη τοὺς ὀμοδόλους του, οἱ ὁποῖοι ὕβρισαν τὸν Θεόν. Μᾶλλον

της τὴν ὁμοίαν ἐπεκράτησε ὁ Ἥλιος. Τὸ σχετικὸν περιστατικὸν ἀναφέρεται εἰς τὸ Γ' Βασιλειῶν 17, 9-24.

δὲ τὴν πείναν τὴν εἶσαν προκαλέσει τὰ ἁμαρτήματα τῶν Ἰουδαίων και τὴν εἶχε φέρει τὸ στόμα τοῦ προφήτου, ὁ ὁποῖος εἶπε: «Ὁ Κύριος ὁ Θεός, Δ εἶ εἶσαι βέτας, εἰ μὴ διὰ στόματός μου» (Γ' Βασ. 17, 1).

Ἦτο λοιπὸν ἀφόρητον τὸ κακόν. Διότι δὲν εἶχε κάμει μόνον τὴν γῆν ἄκαρπον ἢ φοβερὰ φωνὴ τοῦ προφήτου, ἀλλὰ ἐσταμάτησε και τὸ ρεῦμα τῶν ποταμῶν και ἀπεξηράνησαν ὅλοι οἱ κείμαροι. Καὶ ὅπως ὅταν πῆσῃ εἰς τὸ σῶμα ἀπότομος ὑψηλὸς πυρετός, δὲν ἀποξηραίνει μόνον τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ προχωρεῖ και εἰς τὸ βάθος και ἀποξηραίνει και τὰ ἴδια τὰ ὀστέα, εἶσι και ἡ ξηρασία που ἐπεκράτησε τότε, δὲν κατέκαυσε μόνον τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἀλλὰ εἰσῆλθε και μέχρι τὰ βάθη τῆς γῆς και ἐξηράνισε κάθε ὑγρασίαν. Διότι λοιπὸν λέγει ὁ Θεός πρὸς τὸν προφήτην, Ε εὐνάσθησι και πορεύθητι εἰς Σαρεφθά τῆς Σιδωνος· ἐκεῖ ἐντελεσθήσῃ γυναῖκα κήρα τοῦ διαθρέματι σε» (Γ' Βασ. 17, 9); Τί σημαίνει αὐτό; Ἐγὼ δὲν εἶμαι εὐπρόσδεκτος εἰς τὴν πατρίδα του, τὸν στέλνεις εἰς ξένην κήραν και μάλιστα πρὸς γυναῖκα κήραν; Διότι και ἂν ἀσκήνη ἦτο εὐπορος, ἂν ἦτο πολὺ πλουσία, ἂν ἦτο σὺζυγος βασιλέως, και ἂν εἶσαν ἀποθήκας γεμάτας ἀπὸ καρπῶν, δὲν θὰ τῆς ἠμπούειε πάλιν τὴν καλὴν διάθεσιν ὁ φόβος τῆς πείνης; Διὰ νὰ μὴ τὰ λέγῃ λοιπὸν αὐτὰ ὁ προφήτης οὔτε νὰ τὰ σκέπτεται, τὸν εἶχε θράνηι προηγουμένως με τοὺς κόρακας (Γ' Βασ. 17, 6), σὺν νὰ ἤθελε νὰ εἴπῃ εἰς αὐτὸν ³³⁰ Α με αὐτὰ που ἔγινον ὅτι: ἐάν προητοίμισα τὴν ἄλογον φύσιν νὰ σὲ διαθρέμῃ, πολὺ περισσότερο θὰ πεισθῆ ἡ λογικὴ νὰ πράξῃ τοῦτο.

3. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν μετὰ τοὺς κόρακας ἔρχεται ἡ κήρα. Καὶ ἠμπορούσε νὰ ἴδῃ κανεὶς τὸν προφήτην νὰ ἀναμῆν τὴν κήραν γυνακός τὴν οὐρανομήκη ἐκείνην και θεῖαν ψυχὴν, τὸν γενναῖον και ὑπέροχον Ἥλιον νὰ ἔρχεται σὺν ἑνας περιπλανώμενος ζητιᾶνος εἰς τὴν θύραν τῆς κήρας, και τὸ στόμα που εἶχε κλείσει τὸν οὐρανὸν νὰ λέγῃ αὐτὰ που λέγουσι οἱ ζητιᾶνοι: Δῶσε μου νερό, δῶσε μου ψωμί, διὰ νὰ μᾶθῃς ἐσὺ ὅτι τίποτε δὲν εἶναι τόσον κατάλληλον ὡσον αἰκία γυνακός κήρας Β και σκηνὴ πᾶμπτωκος, που εἶναι ἀππλλαγμένη ἀπὸ τὸν πλοῦτον και τὰ κακὰ του. Διότι ὁ τόπος ἐκεῖνος ἦτο ἀππλλαγμένος ἀπὸ ταρακάς, γεμάτος ἀπὸ κάθε ἀρετὴν και πᾶν ἤμερος ἀπὸ κάθε λιμάνι. Τέτοια δὲ καταλήματα κυρίως ἀναζητοῦν αἱ ψυχὰι τῶν ἁγίων.

Ὁ προφήτης λοιπὸν πῆγαινε πρὸς τὴν κήραν, ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ ἀποτελέσῃ ἐλεγχον και καθήγγρον τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀφιλοξενίας. Πῆγαινε πρὸς τὴν κήραν, διδάσκων τοὺς

πάντας ἔπι τὴν τιμωρίαν τῆς πεινῆς δικασίας τὴν ὑπομένοντες οἱ Ἰουδαῖοι. Διότι ὅταν πρόκειται νὰ τιμωρήσῃ ὁ Θεός, δὲν τιμωρεῖ εἰκῆ καὶ ὡς ἔπαιον, οὔτε ἀρκεῖται μόνον εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς κρίσεώς του, ἀλλὰ μὲ τὰ πράγματα ἀπολογεῖται εἰς τοὺς ἀνθρώπους, C ὡσὺν νὰ κρίνεται εἰς δικαστήριον ἀπὸ τὰς ὑποψίας τῶν πολλῶν. Καὶ ὅπως οἱ δικασταί, ὅταν πρόκειται νὰ καταδικάσουν κάποιον εἰς θάνατον, ἀφοῦ καθίσουν προηγουμένως εἰς ὑψηλὸν θῆμα καὶ δάσουν ἐντολὴν νὰ ἀνοίξουν τὰ παραπέτασμα καὶ ἀφοῦ καλέσουν γύρω τῶν ἄλλων τὸν λαόν, διεξάγουσιν τὴν διαδικασίαν ἐνώπιον ἄλλων, ἐρωτοῦν ἐνώπιον ἄλλων ἀφοῦ δὲ ἀκούσουν τὰς ἀποκρίσεις, δίδουσιν ἐντολὴν νὰ ἀναγνωσθῶσιν πρακτικὰ περὶ τῶν ἐγκλημάτων τῶν κατηγορουμένων, καὶ ἀφοῦ κάμουν τὸν κατηγορούμενον D νὰ κατηγορήσῃ ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτοῦ του διὰ τὰ ἐγκλήματα τὰ, τότε ἐκφέρουσιν τὴν ἀπόφασιν, ἔτσι καὶ ὁ Θεός, ἀφοῦ καθίσῃ προηγουμένως εἰς τὸ ὑψηλὸν θῆμα, τὸ κήρυγμα τῆς Γραφῆς δηλαδὴ, καὶ καλέσῃ γύρω του ἄλλων τὴν οἰκουμένην, ἐξετάζει τὰ ἁμαρτήματα ὑπὸ τὰ βλέμματα καὶ τὰ αὐτὰ ἄλλων, καὶ δὲν δίδει ἐντολὴν νὰ ἀναγνωσθῶσιν ὑπομνήματα ἢ νὰ προσκομισθῶσιν ἄλλα γραπτὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς τοὺς ἰδίους τὰ ἁμαρτήματα τῶν κατὰ δίκην.

4. Ὅταν λαοὶν ἐπρόκειτο νὰ ρῆθῃ ἐναντίον τῶν κατοίκων τῶν Σοδομίων⁸ τοὺς φοβερούς του κεραυνούς καὶ νὰ ἐξασπανάσῃ ἀπὸ τὴν κώραν μὲ τὴν φοβεράν ἐκείνην φλόγαν ἅλα τὰ κωρὰ καὶ τὰς πόλεις, ὅταν ἄφησε E νὰ πῶσῃ εἰς τὴν γῆν ἢ νὰ καὶ παράδοξῃ ἐκείνην θροαχὴ, ἢ ὅποια ἦτο πῶ φοβερά ἀπὸ τὴν πρώτην ἐκείνην βροαχὴν ποὺ τὴν εἶκεν ὡς πρῶτος καὶ μόνος ὁ ἥλιος, προτοῦ ἐπιβάλλῃ τὴν τιμωρίαν αὐτὴν μᾶς εἴδειε τὴν πονηρίαν ἐκείνων ποὺ ἐπρόκειτο νὰ τιμωρηθῶσιν, ὅχι μὲ τὴν ἀνάγκων γραπτῶν στοιχείων ἀλλὰ μὲ τὰ ἴδια τὰ ἁμαρτήματα τῶν ποὺ τὰ παρούσασεν. Διὰ τοῦτο ἔστειλε καὶ τοὺς ἀγγέλους, ὅχι μόνον διὰ νὰ ὀδηγήσουν τὸν Λαὸν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ σοῦ δεξοῦσιν τὴν παρανομίαν ἐκείνων, ὅπως καὶ ἔγινε.

Ἐπειδὴ ὁ Λαὸς εἶχε φιλοξενήσει εἶχαν πολιορκήσει ἄλλοι τὴν οἰκίαν του ἀπὸ ἄλλας τὰς πλευράς. 321 A Ἀὐτὰ δὲ τῆς πολιορκίας αὐτῆς ἦτο παρὰ φύσιν σαρκικὸς ἔρωσ, ἐπιθυμία παρανόμου σαρκικῆς ἐπιφῆς, ἢ ὅποια ἔσπερνοῦσε τὰ ὄρια καὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἡλικίας. Διότι δὲν εἶχαν

8. Βλέπε τὴν σχετικὴν ἀφήγησιν εἰς τὸ 18ον κεφάλαιον τῆς Γενέσεως.

προστρέξει μόνον νεοὶ ἀλλὰ καὶ γέροντες. Καὶ οὔτε αἱ λευκαὶ τρίκες τῆς κεφαλῆς εἶχον καταπαύσει τὴν λύσαν, οὔτε τὸ γῆρας εἶχε σβῆσει τὴν μανίαν, ἀλλὰ ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ ἴδῃ ναυάγιον μέσα εἰς τὸ λιμῆνι, παράνομον ἐπιθυμίαν εἰς τὸ γῆρας. Καὶ δὲν ἐσταμάτησαν οὔτε εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον τῆς παρανομίας, ἀλλὰ, ἐνῶ ὁ Λαὸς ὑπέσχετο νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτοὺς τὰς θυγατέρας του, δὲν ἐσφουγγα ἀλλὰ ἐπέμεναν καὶ ἔλεγαν ὅτι δὲν ἐπρόκειτο νὰ φύγουν προτοῦ πάρουσιν μαζὶ τῶν τοῦ ἀνδρός. Καὶ ἀπειλοῦσαν νὰ προξενήσουν μεγάλα κακά εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ὑπέσχετο νὰ τοὺς δώσῃ τὰς θυγατέρας του διὰ νὰ σώσῃ τὴν τιμὴν τῶν φιλοξενουμένων του. B Εἶδες ὅτι πρῶτα εἴδειεν ἀπὸ ἄλλας τὰς πλευράς τὴν κακίαν τῶν Σοδομιτῶν καὶ μετὰ ἐπέβαλε τὴν τιμωρίαν;

Διὰ νὰ μὴ στενοχωρηθῆς λοιπὸν διὰ τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς, ὅταν τοὺς ἴδῃς νὰ τιμωροῦνται, καὶ διὰ νὰ μὴν κατηγορήσῃ τὸν Θεόν, ἀλλὰ νὰ τοὺς καταδικάζῃς μαζὶ μ' ἐκεῖνον, ἐπρόλαβεν ὁ Θεός μετὰ τὸ νὰ εἴδει τὴν πονηρίαν των καὶ τοὺς ἀνήρεσε κάθε αἰτίαν οἴκτου καὶ μᾶς ἀπεμάκρυνεν ὅσο τὸ νὰ δεῖξωμεν συμπάθειαν πρὸς αὐτούς. Τοῦτο λοιπὸν ἔκαμεν καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ προφήτου. Διὰ νὰ μὴ λυπῶσαι τοὺς Ἰουδαίους ὅταν τοὺς βλέπῃς νὰ ἀποδεκατίζονται ἀπὸ τὴν πείναν, σοῦ δείκνει τὴν ἀπανθρωπιάν, τὴν ἀμόρητᾶ των C καὶ τὴν ἄλλεπιν φιλοξένου διαθέσεως. Διότι ὅχι μόνον δὲν ὑπεδέχθησαν τὸν προφήτην, ἀλλὰ καὶ ἀπειλοῦσαν νὰ τὸν φονεύσων. Τοῦτο δὲ εἶναι φανερὸν ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶπεν ἀνακαίρησόν μόνον ἀλλὰ καὶ ἐκρόθησθε (Γ' Βασ. 17, 3). Δὲν σοῦ ἀρεῖ διὰ νὰ σωθῆς μόνον ἢ φυγῇ, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ κρυθῆς μετὰ πολλὴν φροντίδα, διότι ὁ Ἰουδαῖός λαὸς εἶναι λαὸς ὁ ὁποῖος διαψῆ διὰ τὸ αἷμα τῶν προφητῶν καὶ ἔχει συνήθειαν εἰς τὰς σφαγὰς ἁγίων ἀνθρώπων. Οἱ Ἰουδαῖοι ἔχουν ματώσει πάντοτε τὰς κείρας των μετὰ αἷμα προφητικόν. Ἐποὶ ὅταν μὲν τὸν ἀπέστειλεν ἔξω ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν τοῦ εἶπεν ἄσπελθε καὶ κρόθησθε, ὅταν δὲ τὸν ἔστειλεν πρὸς τὴν χῆραν τοῦ εἶπεν ἐγὼ ἐντελοῦμαι αὐτῇ (Γ' Βασ. 17, 9). D Βλέπεις ὅτι, ὅταν μὲν φεύγῃ ἀπ' ἐκεῖ τὸν διατάζει νὰ τὸ πράξῃ μετὰ πολλὰς προφυλάξεις, ἐνῶ ὅταν καταφεύγῃ εἰς τὴν χῆραν τὸν προστάζει νὰ πορευθῆ μετὰ πολλὴν παρησίαν καὶ θάρρος;

5. Ὅχι δὲ μόνον αὐτὸ ἀλλὰ καὶ κάποι ἄλλο προνοεῖται καὶ παρουσιάζεται ἀπὸ τὴν ἔλευσιν τοῦ προφήτου εἰς τὴν χῆραν. Διὰ νὰ μὴ ἀποροῦν καὶ διερωτῶνται καὶ νομίζουσιν ὅτι εἶναι ἀπίστευτον τὸ πῶγμα, ὅταν βλέπουν τὸν Χριστόν, ὕστερα ἀπὸ τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας ἐσπεργασίας τὰς ὁποίας

ἐκρινεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ὕστερα ἀπὸ τοὺς μυρίους νεκροὺς ποὺ ἀνέστησε, τοὺς τυφλοὺς εἰς τοὺς ὀπίσθους ξαναέδωσε τὸ φῶς, τοὺς λεπροὺς ποὺ ἔθεράπευσε, τοὺς δαίμονας ποὺ ἐξεδίωξε, Ἐ ὕστερα ἀπὸ τὴν ὑπέροχον καὶ αὐστηρὸν διδασκαλίαν, νὰ διώκεται μὲν ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εἶκον ἐβεργετήσοι καὶ νὰ τρώεται ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτραις, οἱ ὅποιοι οὐτε ἐγνώρισαν οὐτε εἶκον ἀκούσει κάτι παρόμοιον προηγουμένως. Μὲ τὸ παράδειγμα τῶν δούλων μᾶς διδάσκει ἀπὸ πολλὰ παλαιότερα τὴν ἀγνοησύνην τῶν Ἰουδαίων καὶ μᾶς προειδοποιεῖ εἰς τὴν φιλοφροσύνην τῶν εἰδωλολατρῶν. Ἔτσι λοιπὸν τὸν Ἰωσήφ, ὁ ὅποιος ἐπρόκειτο νὰ τοὺς διαθρήψῃ ἐπεχείρησαν νὰ τὸν φρονέουσιν. ³²² Α "Ἐνας θάρβαρος δὲ ἀνθρώπος τὸν περιέβαλε μὲ τὴν ὑψίστην τιμὴν. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον οἱ ἐβεργετιπρότεροι Ἰουδαῖοι εἶχαν ἐκδιώξει τὸν Μωϋσῆ, τὸν ὑπεδέχθη δὲ ἕνας θάρβαρος ἀνθρώπος, ὁ Ἰωθάρ, καὶ τοὺ ἐφέρθη μὲ μεγάλην φιλοφροσύνην. Ἔτσι καὶ ὁ Σαουλ ἐξεδίωξε τὸν Δαυὶδ μετὰ τὴν νίκην του κατὰ τοῦ Γολιάθ, μετὰ τοὺς μυρίους κινδύνους ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀπαλλάξει τὴν χάραν. Τὸν ὑπεδέχθη δὲ ὁ Ἀγκούς,⁹ ὁ βασιλεὺς τῶν θαρβάρων καὶ τοῦ προσέφερε πολλὰς τιμὰς. Ἔτσι λοιπὸν καὶ τὸν Ἰησοῦν τὸν ἐξεδίωξαν μὲν οἱ Ἰουδαῖοι, τὸν ὑπεδέχθη δὲ ἡ χάραν.

Ὅταν ἴδῃς ἐπιμένον τὸν Χριστὸν νὰ ἐκδιώκεται μὲν ἀπὸ αὐτοὺς, νὰ τὸν ὑποδέκωνται δὲ οἱ εἰδωλολάτραι, ἀφοῦ θὰ ἔκῃς τὰ προηγηθέντα ὡς παράδειγμα, μὴ ἀπορήσῃς διὰ τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος. Β Ἐκεῖς ἀκούσει δὲ καὶ σήμερον τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ καὶ νὰ ὑπαινίσσεται τοῦτο, ὅταν ἐλεγεν, ὁμιλῶν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι τὸν ἐστενοχωροῦσαν, ὅτι «πολλοὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡλίου καὶ πρὸς οὐδεμίαν ἀπεστάλη Ἠλίας, εἰ μὴ πρὸς τὴν χῆραν τὴν ἐν Σαρεφθαῖς τῆς Σιδωνίας» (Λουκ. 4, 25).

Ἰσοῦς ὅμοια διερωτηθῆί κανεῖς, διὰτὶ ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς νὰ στενοχωρῆται καὶ νὰ ὑποφέρῃ ἐκεῖνος ὁ ὅποιος εἶχε δεῖξει τέτοιον ζῆλον διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, μὲ τὸ νὰ τὸν στέλνῃ πότε εἰς τὸν κεφαρρον, πότε πρὸς τὴν χῆραν, ἄλλοτε δὲ εἰς ἄλλαν τόπον καὶ νὰ τὸν κάμῃ νὰ περιπλανῆται σὺν μεταβάσῃ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Διὰ τὸ ὅτι δὲ ἐλυπεῖτο καὶ ἐστενοχωρεῖτο ὁ Θεὸς τὸν Παῦλον ὅταν λέγῃ «πεισιπλήθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιδόμενοι,

9. Ἦτο βασιλεὺς τῆς Γ10, πρὸς τοὺς Ἀμμυθ καὶ ἔγινε φίλος τοῦ Δαυὶδ (Α' Βασ. 21, 10-15, 27, 1-12, 28, 1 ε. καὶ 29, 1-11. Πιθανὸς νὰ εἶναι τὸ αὐτὸν πρόσωπον μετὰ τοῦ ἐμφανιζομένου καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας τοῦ Σολομῶντος (Γ' Βασ. 2, 39).

κακουκούμενοι» (Ἐβρ. 11, 37). Διὰ ποῖον λόγον λοιπὸν ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς νὰ θλιβῆται; Ἄν μὲν εἶκε ζητήσοι νὰ τιμωρηθοῦν οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τὰς πρὸς αὐτὸν κακίας τῶν πράξεων, θὰ ἔλεγε κανεῖς εὐλόγως ὅτι μὲ τὰς ταλαιπωρίας ἐλάβανε πείραν τῆς θλίψεως, ὥστε νὰ γίνῃ πᾶς πρῶος καὶ νὰ ἀποθάλῃ τὴν ἀγριότητα. Ἄν ὅμοια εἶκε προξενήσοι εἰς τοὺς Ἰουδαίους τὴν συμφορὰν αὐτῆν, ἔκι ἐπειδὴ πικρὸν ἐμνησκαιούσων ἐναντίον τῶν δι' αὐτὰ ποὺ τοῦ εἶκον κάνει, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἔκαίετο ἀπὸ τὴν ἀσέθειαν καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν τῶν ἐναντι τοῦ Θεοῦ, διὰ ποῖον λόγον ὑφίσταται καὶ αὐτὸς τὰ δεινὰ Δ ἀντὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ ἄνεσιν καὶ ἀσφάλειαν; Ἐπειδὴ, ἔν, ἐνφ οἱ ἄλλοι ὑπέφερον ἀπὸ τὰς κακουχίας καὶ κατεστρέφοντο ἀπὸ τὴν πείναν, ἐκεῖνος ἀπελάμβανε πλουσίας τροπῆς καὶ ἔζη ἀνέτως, Ἰσοῦς ἐνόμιζε κανεῖς ὅτι αὐτὸ ποὺ εἶκε γίνεαι ὑφέλιτο εἰς τὴν ἀγριότητά του. Διὰτὶ δὲν ἐφαίνετο καθόλου περιεργον νὰ καίρεται μὲ τὰ δεινὰ τῶν ἄλλων, ἐνφ ὁ ἴδιος θὰ ἔζη εὐτυχῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε νὰ ὑποστῆ τὴν συμφορὰν καὶ νὰ λάβῃ πείραν τῶν δεινῶν ποὺ συνέβαιναν, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι δὲν ὑπέφερον ἀπὸ τὴν πείναν ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ζῆλον. Διὰτὶ δὲν θὰ ἐπέμενεν, ἐνφ ὑπέφερε ἴσον καὶ ὑστερεῖτο καὶ ἐλυπεῖτο καὶ ἐταλαπωρεῖτο, νὰ μὴ λάσῃ τὴν ἀπειλήν, ἐάν δὲν εἶκε παρακινήθῃ ἀπὸ θεῖον ζῆλον νὰ ἐκατομίσῃ Ἐ τοὺς μακαρίους ἐκεῖνους λόγους, διὰ τοῦτο θεδαῖος καὶ ἐπροτιμοῦσε νὰ ὑποφέρῃ καὶ νὰ τοὺς βλέπῃ νὰ σμυρονίζωνται, παρὰ νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰς κακουχίας ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ἀκολουθήσουν καὶ νὰ τοὺς ἴδῃ νὰ ἐπιστρέφουν εἰς τὴν προηγουμένην τῶν ἀσέθειαν.

8. Τέτοιοι εἶναι παντοῦ αἱ ψυχαὶ τῶν ἁγίων. Δὲν ὑπολογίζων τὴν προσωπικὴν τῶν ἀσφάλειαν προκειμένου νὰ διορθώσουν τοὺς ἄλλους. Διὰ νὰ μὴ λέγῃ λοιπὸν κανεῖς ὅτι ἀπὸ ἀκλήρητητα ἐδυνάμωσε τὴν πείναν, ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς νὰ ὑποφέρῃ καὶ ὁ Ἡλίας τὴν πείναν, διὰ νὰ μάθῃς τὸ φρόνημα τοῦ προφήτου. ³²³ Α Καὶ ἐκπὸς τούτου, ἐπειδὴ συνήθεται κάπως ἡ φύσις τῶν θαιμάτων νὰ κάμῃ αὐτοὺς ποὺ θαιματουροῦσιν νὰ ὑπερηφανεύωνται καὶ ἐκεῖνους ποὺ τὰ θλιπτοῦν νὰ τοὺς κάμῃ νὰ φροντίζωνται ὅτι οἱ θαιματουροῦντες εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὁ Θεὸς τὰ διάρθεσε καὶ τὰ δύο αὐτὰ μὲ τὸ νὰ παρουσιάσῃ τὴν ἀδυσνομίαν τῆς φύσεως. Ὅτι δὲ αὐτὰ ἔχουν ἔτσι εἶναι ἐβκολον νὰ τὸ μῶθῃ κανεῖς ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Παύλου. Διὰ τὸ ὅτι μὲν τὰ θαιματα προκαλοῦν ὑπερηφάνειαν ἔκουσε τί λέγει: «Καὶ τῆ ὑπερβολῆ τῶν ἀποκαλύψεων, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλωψ τῆ σαρκί, ἄγγελος Σατάν, ἵνα με κολα-

φάη» (Β' Κορ. 12, 7). Τὸ ὅτι δὲ ἐπίσης τὰ θαύματα παρακινοῦν αὐτοὺς πρὸς τὰ βλέπειν καὶ τὸ ἀκούειν νὰ διανοοῦνται ὅτι οἱ θαυματουργοὶντες εἶναι ὄντα ἀνώτερα, γίνεται φανερόν πάλιν ἀπὸ ἐκεῖ. Β Διότι, ὅπου ἐμίλησε διὰ τὰς ἀποκαλύψεις του, λέγει: «Ἐάν γάρ καὶ θελήσω καυχῆσθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων· ἀλλήθειαν γάρ ἔρω» (Β' Κορ. 12, 8). Διατί λοιπὸν δὲν καυχῶμαι; «Φεῖδομαι δὲ μή τις ἐμὲ λογίσῃται ὑπὲρ ὃ βλέπει με ἢ ἀκούσῃ τι ἐξ ἑμοῦ» (αὐτόθι). Διὰ τὸ μὴ συμβῆναι λοιπὸν κάτι τέτοιο καὶ εἰς τὸν προφήτην (διότι ἂν καὶ ἦτο ὁ Ἥλιος, ἦτο πάλιν ἄνθρωπος) ἀνέμιξε μὲ τὸ θάυμα τὴν ἀδυναμίαν τῆς φύσεως. Διὰ τοῦτο ἐκεῖνος πρὸς ἐνίκησε τοὺς οὐρανοὺς δὲν ἐνίκησε τὴν πείναν. Ἐκεῖνος πρὸς ἐμπόδισε τὴν γῆν νὰ καρποφορήσῃ, δὲν ἠμπούρεσε νὰ ἐμποδίσῃ τὰς ἀνάγκας τοῦ στομάχου του, ἀλλὰ εἶχε τὴν ἀνάγκην κήρας γυναικός, διὰ τὴν πληροφόρησιν C τὴν θεῖαν χάριν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν. Δὲν ἀπελούσε δὲ μόνον ὡς πρὸς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὸ γεγονός τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς ἄλλο ἐξ Ἰησοῦ σημαντικὸν μὲ αὐτὸ. Ποῖον λοιπὸν εἶναι αὐτό; Ὅταν σὲ παρακινῆ κανεὶς νὰ μιμηθῆς τὸν προφήτην, νὰ μὴ συντριβῆς οὕτε νὰ φθάσῃς εἰς ἀπόγνωσιν, νομίζων ὅτι ὁ Ἥλιος εἶναι διαφορετικῆς φύσεως καὶ δι' αὐτὸ εἶχε πᾶσαν μεγάλην παρηγοίαν πρὸς τὸν Θεόν. Τοῦτο τὸ εἶχεν ὑπαινικτῆ καὶ κάποιος, ὁ ὁποῖος εἶπεν· «Ἥλιος ὁμοιοπαθῆς ἡμῖν ἦν ἄνθρωπος» (Ἰακ. 5, 17), ὡς νὰ λέγῃ: Μὴ νομίσης ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ φθάσῃς εἰς τὴν ἰδίαν μὲ αὐτὸν κορυφὴν τῆς ἀληθινῆς φιλοσοφίας, διότι καὶ ἐκεῖνος εἶχε τὴν ἰδίαν σφύζαν. D Ἡ θαυμαστή διὰ καὶ θεῖα του προαίρεσις τὸν ἀνέδειξε πολὺ ὑψηλότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

7. Ἀλλὰ εἶναι καιρὸς πλέον νὰ ἐπιστολέωμεν εἰς τὴν κήραν. «Ἥλιος, λέγει, εἰς Σαοεφθὰ τῆς Σιδωνος καὶ εἴσε κήραν γυναῖκα συλλέγουσαν ἑῷλα» (Γ' Βασ. 17, 10). Τὸ προσῶπιον ἐδῶ εἶναι ἐνδεικτικὰ τῆς ἐντοῆς τῆς οικίας πτωχείας. Τί λοιπὸν; Ἀπεθαροῦνθη ἐπειδὴ εἶδε τέτοια τὰ προσῶμα τῆς φιλοφενίας; Καθόλου, διότι ὑπέκουεν εἰς θεῖαν ἀπόφασιν. Ἀλλὰ ἐπῶναξεν ὅπως τῆς καὶ εἶπε· εἴθε δὴ μοι βδοα, καὶ ἐπορεύθη λαθεῖν» (αὐτόθι 17, 10-11). Πραγματικὰ γυναῖκα καὶ φιλόσοφος ἡ γυναῖκα καί. E ἂν δὲν εἶναι τολμηρὸν νὰ τὸ εἴπῃ κανεὶς, ἀνταξία καὶ αὐτῆς τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ προφήτου. Μᾶλλον δὲ δὲν εἶναι τολμηρὸν νὰ τὸ εἴπῃ κανεὶς, διότι ἂν δὲν ἦτο ἀνταξία, δὲν θὰ τῆς ἐγίνετο ἡ τιμὴ νὰ ὑποδεχθῆ τὸν ἄγγελον ἐκεῖνον. ὅπως λέγει καὶ ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς μαθητὰς: «Εἰς ἣν δὲ ἂν πάλιν β' κώλην εἰσέλθῃτε, ἐρωτήσατε τῆς ἄξιως ἐν αὐτῇ, κἀκεῖ μένετε» (Ματθ.

10, 11). Ἔπει καὶ ἐδῶ ὁ Θεός, ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι ἡ γυναῖκα ἦτο περισσότερον ἀπὸ ἄλλους ἄξια νὰ ὑποδεχθῆ τὸν προφήτην, ἔφραξεν ἕλας τὰς ἄλλας καὶ τὸν ἐστελεν εἰς αὐτήν. Ἄς ἴδωμεν ὅμως καὶ ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα τὴν εὐγένειάν τῆς. 324 A «Ἔθε δὴ μοι, λέγει, ὕδωρ εἰς ἄγγος» (αὐτόθι 17, 10). Μεγάλη εἶναι ἡ φιλοφροσύνη τῆς γυναικός. Διότι τὸ ὅτι ἀπεκρίθη, τὸ ὅτι συνεζήτησε μαζί του καὶ τὸ ὅτι ἐνῶ τὸν εἶκεν εἰς τὴν διάθεσίν τῆς δὲν ἐφῶναξεν ἄλλην τὴν πάλιν νὰ τιμωρήσῃ τὴν θεῖαν ἐκείνην κεφαλὴν, δὲν εἶναι ἐκπληκτικὸν καὶ ἄξιον ἀπορίας; Τὸ ὅτι δὲ ἦτο φυσικὸν τὸ κακὸν τῆς πείνης νὰ ἐξοργίσῃ τὴν γυναῖκα, ἠμπορεῖς νὰ τὸ μάθῃς ἀπὸ ἰουδαϊκὸν παράδειγμα.

Ο Ἑλισαῖος, ὁ μαθητὴς τοῦ Ἥλια, ὁ διπλὸς Ἥλιος (διότι εἰς τὸν μεθιτὴν ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ ἴδῃ διπλὸν τὸν διδάσκαλον) ἐπροφήτευσεν ἀργότερα πείναν. Δὲν τὴν ἐπροκάλεσεν αὐτός, ὅπως ὁ Ἥλιος, ἀλλὰ ἀπλῶς καὶ μόνον προείπεν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἐλθῇ. Τί ἔκαμε λοιπὸν ὁ βασιλεὺς πρὸς ἐκαστοὺς κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους; B ἐφόρεσε σάκκον, λέγει, διότι ἡ συμφορὰ τὸν παρεκίνησεν εἰς ταπεινώσιν. Ἐνῶ ὅμως εἶχε ταπεινωθῆ ἔτσι, ὅταν ἤκουσε μίαν γυναῖκα νὰ θοιγῆ διὰ τὰ συμβῆντα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πείνης, κατελήφθη ἀπὸ τὴν ἄσπῃ ὀργῇ, ὥστε ἐκράνυαsen ὀμέσως καὶ εἶπεν· «ἄθε ποιῆσαι μοι ὁ Θεός καὶ ἄθε προσθεῖ, εἰ ἀτήσεται ἡ κεφαλὴ Ἑλισαίου υἱοῦ Σαφάτ ἐπ' αὐτὸν σήμερον» (Δ' Βασ. 6, 31). Εἶδες τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως; Συγκρινέ τὴν μὲ τὸ ἰσραηλῶν φρόνημα τῆς γυναικός. Διότι αὐτῇ, ἐνῶ εὔρεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶχε προείπει τὴν πείναν, ἀλλὰ ἐκεῖνον πρὸς τὴν εἶχε προκαλέσει, καὶ ἐνῶ εὐρίσκειτο κοντὰ εἰς τὴν πόλιν, δὲν ἐκυριεύθη ἀπὸ ἀγανάκτησιν, δὲν ἐξηγριώθη οὔτε ἐκάλεσε τοὺς ἄλλους νὰ τὸν τιμωρήσουσιν, ἀλλὰ ὑπέκουσε μάλιστα καὶ εἰς αὐτὸν μὲ πολλὴν προθυμίαν.

8. C Γνωρίζετε δὲ ὅτι ὅταν εἰμῶθα ἀπαροχημένοι μὲ κάποιαν φροντίδα μας, συχνὰ δὲν βλέπομεν οὕτε τοὺς συγγενεῖς μας μὲ εὐχαρίστησιν, ἀλλὰ καὶ ὀργίζομεθα ἐναντίον των. Ὅταν δὲ ἐλθῇ κάποια μεγάλη στενωχωρία, νομίζομεν ὅτι ἄκοιη καὶ τὸ φῶς μᾶς ἐνοχλεῖ. Καὶ αὐτὸ πάλιν ἠμπορεῖ νὰ τὸ ἴδῃ κανεὶς ἀπὸ ἰουδαϊκὸν παράδειγμα. Ὅταν ἦλθεν ὁ Μωϋσῆς νὰ ἀναγγεῖλῃ εἰς τοὺς Ἰουδαίους τὰ μύρια ἀγαθά, τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὴν τυραννίαν, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν παλαιὰν πατρίδα, ἀδόντες αὐτόν, λέγει,

10. Ἀνατρεταί εἰς τὸ περισσώτερον τῆς ἀνθρωποφιλίας πρὸς συνέτη κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ λιμοῦ αὐτοῦ. Βλέπε τοῦτο εἰς Δ' Περικλέων 6, 20 καὶ ἔξῃς.

οὐκ ἤκουσαν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀλιγοψυχίας καὶ τῶν ἔργων τῶν σκληρῶν» (Ἐξοδ. 6, 9). **Δ** Ἐκείνους τὸν ἀπεισιδέοντες ἐνῶ τοὺς ἔφερεν τόσας εὐχαρίστους ἀγγελίας. Αὕτη δὲ διὰν εἶδε τὸν προφήτην νὰ ἐρχεται διὰ διὰ νὰ σταματήσει τὴν πείναν, ἀλλὰ διὰ νὰ τῆς γίνῃ καὶ θάρος, δὲν ἀντέδρασε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Καὶ ἐκεῖνους μὲν τοῦ ἐπρόβησαν ἐπι εἰς αἰτίας τοῦ κόπου ποὺ τοὺς ἐπρομήνυεν. Αὕτη ὅμως ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ ἐπακολουθήσῃ μὲ ὄρμην ὅσα κόπος ἀλλὰ πείνα (εἶναι δὲ μεγάλη ἡ διαφορά μεταξὺ κόπου καὶ πείνης), ὅσα μόνον δὲν ἀπεισιδέοντες τὸν Ἥλιον, ἀλλὰ προσέφερε καὶ τὰ ἐλάχιστα ὑπολείμματα ποὺ τῆς ἔμεναν, διὰ νὰ ὑποδειχθῇ ἐκεῖνον ποὺ εἶχε προκαλέσει τὴν πείναν. «Καὶ ἐπορεύθη, λέγει, λαθεῖν ὕδωρ **Ε** καὶ ἐβόησεν ὁ προφήτης καὶ εἶπε, λάθε δή μοι καὶ ἄρτον καὶ φάγομα» (Γ' Βασ. 17, 11). Τί ἔκαμε λοιπὸν ἡ γυναῖκα; Οὕτω μ' αὐτὸ δὲν ἐδουνασκέτησε, ἀλλὰ τί εἶπεν; «**Ζ**ῆ Κύριος ὁ Θεός σου, εἰ ἔσσι μοι ἐγκρυφίαν ἄλλ' ἢ ὅσον δρᾷ ἄλευρος» (αὐτόθι 17, 12). Διὰ ποῖον λόγον ὀρκίζεται; Ὁ προφήτης ἐξήτησεν ἄρτον, αὕτη ὅμως δὲν εἶχεν. Ἐπορεύθη λοιπὸν μήπως, ἐνὸς αὐτῆ θὰ ἐξόμωσεν, θὰ ἐξηγῆνε καὶ θὰ ἐτοίμαζε τὸν ἄρτον, ἐπειδὴ θὰ καθυστεροῦσε, δὲν ἔκανεν ὑπομονὴν ὁ προφήτης καὶ ἐφρευγεν καὶ ἔκανε ἔτσι αὕτη τὸ θῆραμα τῆς φιλοξενίας. Διὰ τοῦτο τὸν ἐπρόλαβε μὲ ἄρτον καὶ τοῦ εἶπεν διὰ ὅτι δὲν εἶχεν ἄλευρον, ἀλλὰ ὅτι δὲν εἶχε μὲν ἐγκρυφίαν,¹¹ **Α** εἶχεν ὅμως ἄλευρον. Καὶ δὲν τὸ βεβαιώνει μόνον μὲ τὸν ἄρτον, ἀλλὰ τὸ ἀποδεικνύει καὶ ἐμπράκτως ὅσοι λέγει: «Ἰδοὺ γὰρ δύο συλλέγω ξυλάρια καὶ εἰσελεύσομαι καὶ ποιήσω αὐτὰ τοὺς τέκνους μου καὶ φαγόμεθα καὶ ἀποθανούμεθα» (αὐτόθι).

Ἄς τὰ ἀκούσουν αὐτὰ ἐκεῖνοι ποὺ αἰκοδομοῦν τὰς πολιτείας σήκας, ἀγοράζουν τὰ ἀκριβὰ κτήματα καὶ σὴρουν μαζὶ τῶν εἰς τὴν ἀγορὰν κοπάδια ἀλόκληρα ἀπὸ θούλους. Μᾶλλον δὲ ἂς τὰ ἀκούσουν ὅλοι, καὶ οἱ εἰσποροὶ καὶ οἱ πτωχοί. Διότι ὑστερα ἀπὸ τὴν χῆραν αὕτη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δικαιολογηθῇ κανεὶς. Τόσον τρομερὰ ἦσαν τὰ ἐμπόδια ποὺ ἀντιμετώπιζε καὶ ὅμως τὰ ἐνίκησε καὶ τὰ ἐξεπέρασεν ὅλα. Ἄκουσε δὲ: Ἦτο ἄλλοθεντὴς πρῶτον ἐμπόδιον. Κατήγετο ἐκ τῆς Σιδωνίας: **Β** δευτέρου ἐμπόδιον. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ εἶναι ἀπὸ τῆς ἄλλοθεντὴς καὶ νὰ εἶναι Σιδωνία, κάτοικος δηλαδὴ τῆς πρὸ διαφθαρμένης πόλεως. Τὴν πόλιν αὕτην τὴν εἶχε φέρει ὁ Χριστὸς εἰς τὰ Εὐαγγέλια ὡς τὸ

11. Ἄρτος φημένους ἔπειτα εἰς τὰ κάρθωνα, ὁ ὅστος λέγεται κοινῶς «στακτόληρα».

χειρότερον παράδειγμα τῆς κακίας.¹² Ἦτο λοιπὸν καὶ Σιδωνία καὶ ἄλλοθεντὴς καὶ γυναῖκα, ἀπὸ τὸ ἀσθενὲς δηλαδὴ φύλον, τὸ ὁποῖον ἔχει πάντοτε τὴν ἀνάγκην φροντίδος. Ἦτο καὶ χῆρα. Τέταρτον ἐμπόδιον. Καὶ πέμπτον, τὸ μεγαλύτερον ἀπ' ὅλα, εἶχε νὰ φροντίσῃ τὰ παιδιὰ τῆς! Ἄς τὸ ἀκούσουν οἱ χῆραι ποὺ ἀνατρέφουν παιδιὰ, ὅτι ἡ δικαιοσύνη αὕτη δὲν ἦτο ἀρκετὴ νὰ τὴν ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὸ νὰ δῶρῃ ἐλεημοσύνην καὶ νὰ φιλοξενῇ τοὺς ξένους. Εἶχε μόνον μίαν κοῦφταν ἄλευρον **Σ** καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὴν ἐπερίμενε τὸν θάνατον. Σὺ μὲν, καὶ ἂν ἀκόμη δώκῃς ὅλα σου τὰ χρήματα, καὶ ἂν δώσῃς ὅλοκληρον τὴν περιουσίαν σου ἡμπορεῖς πάλιν νὰ ζητανέψῃς εἰς τὰς θύρας τῶν ἄλλων καὶ νὰ εἰδῇς ἀνακούφισιν. Τότε ὅμως δὲν ἦτο δυνατὸν οὔτε νὰ ζητανέψῃς, ἐπειδὴ ἡ πείνα εἶχε κλείσει κάθε καταφύγιον. Δὲν τὴν ἐμπόδιεν ὅμως τίποτε ἀπὸ αὐτὰ. Θὰ ἀναφέρω δὲ καὶ ἕδωρον ἐμπόδιον: ἐκεῖνον ποὺ ἐπρόκειτο νὰ φιλοξενηθῇ ἀπὸ τὴν γυναῖκα. Διότι δὲν ἦτο οὔτε συγγενῆς τῆς, οὔτε γνωστὸς τῆς, ἀλλὰ ἦτο ξένος καὶ ἀγνωστος καὶ τὸν ἐκώρυξεν ἀπ' αὐτὴν ἀκόμη καὶ ἡ θρησκεία τοῦ. Δὲν ἦτο δὲ μόνον ξένος καὶ ἀγνωστος, ἀλλὰ ἦτο μάλιστα ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶχε προκαλέσει τὴν πείναν.

9. Δ Τίποτε ὅμως ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἠπάδισε τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ ἔδωσε τροφήν εἰς τὸ στόμα ποὺ εἶχεν ἐξαφανίσει δλην τὴν τροφήν τῆς καὶ ἔτρεψε μὲ τὸ ὑπέρηρα τῆς πείνης τῆς, αὐτὸν ποὺ τὴν εἶχε προκαλέσει! Ἐξ αἰτίας σου, λέγει, ὅλη μου ἡ περιουσία περιωρίσθη εἰς τὴν κοῦφταν αὐτῆν. Δὲν διστάζω ὅμως καὶ τὴν κοῦφταν αὐτῆν νὰ τὴν δώσω διὰ σέ, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ τὴν ἴδιαν καὶ τὰ παιδιὰ μου θὰ παραδώσω εἰς θάνατον διὰ νὰ μὴ αἰσθανθῆς σὺ, ὁ αἴτιος τῆς δυσχεροῦς αὐτῆς καταστάσεως, καρμῖεν ἐνόχλησιν. Τί ἄλλο, ἀνώτερον ἀπὸ τὴν φιλοξενίαν αὐτῆν, θὰ ἡμποροῦσε νὰ ἐπινοήσῃ κανεὶς; **Ε** Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὐρεθῇ τίποτε. Εἶδε ξένον καὶ ἀμέως ἐλησμόνησε τὴν φύσιν τῆς, δὲν ἔλαθεν ὑπ' ὄψιν τῆς τοὺς πόνους τοῦ τοκετοῦ καὶ δὲν συνετριβῆ ἄλεπτοινα τὰ παιδιὰ τῆς. Καὶ γνωρίζω μὲν, ἐπειδὴ τὸ ἔχω ἀκούσει πολλὰς φορὰς, ὅτι ὁ τάδε ὅταν εἶδε σπικῶν γυνῶν, ἔβγαλε τὸν κίτωνα τὸν ὁποῖον ἐφοροῦσε μόνον καὶ τὸν ἔντυσε, ἐνῶ αὐτὸς ἐδανεῖσθη μετὰ ἕνα ἐνδυμα ἀπὸ κάποιον ἄλλον καὶ ἔβουγε μὲ αὐτὸ. Καὶ τὸ γεγονός αὐτὸ ἐθελούσθη μεγάλο καὶ αἰσιθασίμαστον. Καὶ πράγματι εἶναι μεγάλο! Ἡ πρῶξις ὅμως τῆς χῆρας εἶναι πολὺ μεγαλύτερα ἀπ' αὐτὸ. Διότι ἐκεῖνος μὲν, ὅταν ἐγύμνωσε τὸν ἑαυτὸν τοῦ διὰ τὸ ἐνδύσῃ τὸν γυνῶν,

12. Πρὸς. Ματθ. 11, 21-22 καὶ Λουκ. 10, 13-14.

εὔρε και ἐδανείσθη ἔνδυμα ἀπὸ κάποιον ἄλλον. ³³⁶ **A** Αὐτὴ ἔμω, ὅταν εἶδεν τὴν κοίτην ἀπὸ τὸ ἀλεύρι, δὲν ἠμποροῦσε νὰ εὔρη ἄλλην. Ὅστε ὁ κίνδυνος τὸν ἀποκτὸν διέτρεχε περιωρίκετο μόνον εἰς τὸ νὰ μείνη γυμνὴ, ἀλλὰ μετὰ ἀπ' αὐτὸ ποὺ ἔκανε ἐπερήμενε πλέον τὸν θάνατον τὸν ἰδικὸν τῆς καὶ τῶν παιδιῶν τῆς.

Ὅταν λοιπὸν δὲν ἠμπούσεν οὔτε ἡ φροντίδα τῆς πτωχείας τῆς, οὔτε τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὰ παιδιά τῆς, οὔτε ἡ φοβερὰ πείνα, οὔτε ἡ τόσον μεγάλη πτωχεία τῆς, οὔτε ὁ θάνατος ὁ ὁποῖος ἀνεμένετο, ποῖαν ἀπολογίαν θὰ εὔρουν ὅσοι ἀπὸ ἡμᾶς εἶναι εὐποροὶ; Ποῖαν ὅσοι εἶναι πτωχοὶ; «**Z** Ἡ Κύριος ὁ Θεὸς σου, εἰ ἔστι μοι ἐγκρυφίας, ἀλλ' ἢ ὅσον δρᾶξ ἀλεύρου ἐν τῇ ὕδρῃ καὶ ἄλγυν ἔλαιον ἐν τῷ καρυάκῃ; καὶ ἰδοὺ συλλέγω δύο ἑυλόγια καὶ εἰσελεύσομαι καὶ **B** ποιήσω αὐτὰ τοῖς τέκνοις μου καὶ παγόμεθα καὶ ἀποθανούμεθα. Τοὺς ἀξιολόγητους, ἢ μᾶλλον τοὺς μακαρίους, αὐτοὺς λόγους ποὺ εἶναι ἀντίξιοι τῶν οὐρανῶν, ἃς τοὺς ἐγγράφη ὁ καθένας εἰς τοὺς τοίχους τῆς οἰκίας του, εἰς τὸ δωματίον ὅπου κοινοῦμεθα καὶ ἐκεῖ ὅπου τρώομεν. Τοὺς ἰδίους λόγους ἐπίσης ἃς σέπτεται ὁ καθένας εἰς τὴν οἰκίαν του, εἰς τὴν ἀγοράν, εἰς τὰς συγκεντρώσεις πῶν φίλων, ὅταν πηγαίη εἰς τὸ δικαστήριον, ὅταν εἰσέρχεται καὶ ὅταν ἐξέρχεται. Καὶ θὰ ἠμποροῦσα νὰ ἰσχυρισθῶ μὲ μεγάλην θεβαιότητα ὅτι, ὁκῶμη καὶ ἂν κάποιος ἦτο ἀπὸ πέτραν, ἀπὸ σίδηρον ἢ ἀπὸ διαμάντι, δὲν θὰ ἠνείκετο **C** νὰ διώξῃ κάποιον πτωχόν, ὁ ὁποῖος θὰ τὸν ἐπιλησίζε, μὲ ὄδρα κέρια, ἂν εἶκεν ἔμπροσ εἰς τὰ μάτια του τὸ παράδειγμα τῆς χήρας.

Ἄλλὰ ἴσως θὰ εἶπὲ κανεὶς: Φέσε μου τὸν προφήτην καὶ θὰ τὸν ὑποδεσθῶ μὲ τὴν ἰδίαν προθυμίαν. Νὰ ποὺ τὸ ὑποσχεθῆς αὐτὸ καὶ θὰ σοὺ φέρω τὸν προφήτην. Θὰ σοὺ φέσω τὸν Ἰσὺον τὸν Κύριον τοῦ προφήτου, τὸν κοινὸν ἡμῶν Θεὸν καὶ Κύριον, τὸν Χριστόν. Διότι αὐτὸς λέγει ὅτι: «πεινώντα με εἶδετε καὶ ἐθάρσατε» (Ματθ. 25, 35). Ἐὰν δὲ ἄπιστοὺν μερικοὶ εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ παραμελοῦν τὴν φιλοδεινίαν; θὰ τὸ μήθουν τότε αὐτὸ μὲ τὴν κόλασιν καὶ τὴν τιμωρίαν. Διότι ὁμοῦ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἐφιλοξένησαν τὸν Χριστόν, ἔστι καὶ αὐτοὶ θὰ ὀδηγηθῶν εἰς τὴν φοβερὰν κόλασιν. Ἐποὶ λοιπὸν ἐκεῖνοι ποὺ τρέφουν τοὺς πτωχοὺς **D** ὀδηγῶνται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἂν νὰ ἔχουν ὑπηρετήσαι τὸν Ἰσὺον τὸν Χριστόν.

10. Ἴσως τὰ λεχθέντα εἶναι περισσώτερα τοῦ δέοντος. Εἶπε νὰ ἀσκολούμεθα ἅλας τὰς ψυχὰς μας μὲ τοὺς λόγους; παρὶ ἐλεημοσύνης. Ἐὰν δὲ νομίζετε ὅτι αὐτὰ εἶναι ἄρκυτά,

ἔμπροσ ἃς τὰ ἀνακεφαλαίωσωμεν. Ἀνέφερα διὰ ποῖον λόγον ἀπεστάλη πρὸς τὴν χήραν ὁ προφήτης, διὰ νὰ μὴ κακοτυχίσης τὴν πτωχείαν, διὰ νὰ μὴ θαυμάσης τὸν πλοῦτον, διὰ νὰ μὴ νομίζῃς ὅτι ὁ πλοῦτος εἶναι ἐξιοζήλευτος, διὰ νὰ μὴ θεωρῆς αὐτὸν ποὺ εἶ εἰς τὴν πτωχείαν δυστυχῆ καὶ ἐξιοδάκρυτον, διὰ νὰ μάθῃς τὴν πονηρίαν τῶν Ἰουδαίων. Διότι εἶναι συνήθεια εἰς τὸν Θεὸν ὅταν πρὶκεται νὰ τιμωρῆσῃ νὰ ἀπολογῆται καὶ εἰς ἡμᾶς μὲ τὰ ἴδια τὰ πράγματα, **E** διὰ νὰ μὴ θαυμάσης καὶ ἀπορῆς μετὰ, ὅταν ἴδῃς τὸν Σωτῆρα ὅλων τῶν ἀνθρώπων νὰ δικάσεται μὲν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, νὰ γίνεται δὲ δεκτὸς ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρας, ἀφοῦ θὰ ἔχῃς μάθει ἀπὸ τὰ παραπάνω τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν Ἰουδαίων καὶ ὅτι ἦτο σὺνῆθος εἰς αὐτοὺς νὰ δικάσων τοὺς εὐεργέτας. Διὰ νὰ μὴ νομίζῃς ὅτι ἡ εὐχὴ τοῦ προφήτου καὶ ἡ παράτασις τῆς τιμωρίας εἶναι δαίγμα σκληρότητας, ἀλλὰ νὰ μάθῃς ὅτι εἶναι δαίγμα θεοῦ ζήλου καὶ ἐνδιαφέροντος. Διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ἡ φτώχεια μας ἔχει ἀνάγκην σωφρονισμοῦ ἀκόμη καὶ εἰς τὰς πρὸ μεγάλας πράξεις. ³³⁷ **A** Διὰ νὰ μὴ νομίζῃς ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ μιμηθῆς τὸν προφήτην, ὅταν παρακινήσαι νὰ μιμηθῆς τὸν ζῆλον του.

Ἐκὼ εἶπει διὰ τὴν χήραν πᾶς, ἐνῷ εὐρίσκετο εἰς τόσον δυσχερῆ θέσιν ἀπὸ τὴν φοβερὰν πείναν, δὲν εἶπεν οὔτε λόγον πικρὸν πρὸς τὸν προφήτην, ἂν καὶ τοῦτο θεβαίως θὰ ἦτο φυσικόν. Καὶ τὸ εἶδε καὶ τοῦτο ἀπὸ τὴν ἰουδαϊκὴν νοστροπία. Αὐτὴ ἔμω δὲν ἔπαθε τίποτε τέτοιο, ἀλλὰ τὸν δέδεκθη μὲ μεγάλην προθυμίαν καὶ προσέφερον ὅτι διέθετεν ἀπὸ τὴν πτωχείαν τῆς διὰ νὰ τὸν τιμῆσῃ, ἐνῷ ἦτο Σιδωνία καὶ ἄλλοεθνής καὶ δὲν εἶκεν ὁκοῦσαι οὔτε τοὺς προφήτας νὰ φιλοσοφοῦν περὶ ἐλεημοσύνης, οὔτε τὸν Χριστόν νὰ λέγῃ «πεινώντα με εἶδετε καὶ ἐθάρσατε». Ποῖαν λοιπὸν συγγνώμην θὰ εὐρίσκων ἐάν, **B** ὕστερα ἀπὸ τέτοιας συμβουλάς, ὕστερα ἀπὸ τὰς ὑποσχέσεις τόσον θεβαίως, ὕστερα ἀπὸ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, δὲν φθάσωμεν εἰς τὸ ἴδιον σημεῖον προθυμίας μὲ τὴν χήραν; Διότι ἐκεῖνη μὲν ἦτο καὶ Σιδωνία καὶ ἄλλοεθνής καὶ γυναῖκα χήρα, εἶχε τὴν φροντίδα πολλῶν παιδιῶν, ἐβλεπε φοβερὰν πείναν καὶ ἀνέμενε τὸν θάνατον, ἐπρόκειτο νὰ φιλοξενήσῃ ἀγνωστον ἄνθρωπον καὶ μάλιστα ἐκεῖνον ποὺ εἶχε προκαλέσει τὴν πείναν καὶ ὅμοῦ παρ' ὅλα αὐτὰ προσέφερε τὴν σούκταν ποὺ εἶχε. Ἡμεῖς δὲ οἱ ὅποιοι ἔχομεν ἀκόσσει καὶ τὰς προφητείας, ἔχομεν ἀπολαύσει **C** τὴν θεῖαν διδασκαλίαν, ἠμποροῦμεν νὰ φιλοσοφήσωμεν πολλὰ διὰ τὸ μέλλον, δὲν βλέπομεν νὰ πλησιάζῃ πείνα καὶ ἔχομεν πολὺ περισσώτερα ἀπὸ τὴν γυναῖκα αὐτὴν,

ποιαν δικαιολογίαν θά ἤμπορέσωμεν νά προβάλωμεν ὅταν ἐνδιαφερόμεθα διὰ τὰ ὑπάρχοντά μας καὶ ἀδιαφοροῦμεν διὰ τὴν σωτηρίαν μας; Διὰ τὸ ἀποφύγεμεν λοιπὸν τὰς φοβερὰς ἐκεῖνας τιμωρίας, θε δεξώμεν κάθε εὐσπλαγχτίαν εἰς τοὺς πτωχοὺς, διὰ νὰ ἀξιωθώμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἀποκτήσωμεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον μαζί μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΩΒ

340 Α ΟΜΙΛΙΑ ΠΑΡΑΙΝΗΤΙΚΗ ΕΚΦΩΝΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΑΘΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟΓΛΙΖΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΗΡΨΙ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΚΑΤΟΡΘΩΜΑΤΩΝ ΤΟΙΣ ΜΑΚΑΡΙΟΙΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΙΣ ΙΩΒ.

1. Ὅσον ἀγαπῆτε, ἀπὸ τοῦ συνήθους, εἶναι οἱ συγγενεὶς ἡμεῖς, τόσο περισσότερο προθυμίαν θά δεξώμεν καὶ ἡμεῖς. Διότι δὲν θά ἦτο σωστὸν ἢ ἀπροθυμία αὐτῶν ποὺ ἀπουσιάζουν νὰ ἐλάττω τὴν διάθεσίν μας, ἀλλὰ ἀκριβῶς διὰ τὸν λόγον αὐτὸν θά παραθέσωμεν πλουσιωτέραν τὴν τράπεζαν, διὰ νὰ δείκνουν εἰς τὸ ἐξῆς μεγαλιώτερον προθυμίαν διὰ τὰς συνάξεις αὐτὰς ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι λείπουν, ἀφοῦ θά ἔχουν λάθει πέραν τοῦ τί ἔχασαν. Β Διὰ τοῦτο δὲ καὶ παρακαλῶ τὴν ἀγάπην σας νὰ προσέξετε ἰδιαίτερως τὰ λεγόμενα. Διότι ἔτσι τὸ κέρδος θά εἶναι διπλὸν μετὰ τὸ νὰ διαθεσάσθε εἰς τοὺς ἀπουσιάζοντας τὰ λεγόμενα καὶ αὐτοὺς θά κάμετε καλύτερους, καὶ σεις οἱ ἴδιοι θά κάμετε τὴν ψυχὴν σας περισσότερο φιλόσοφον.

Διότι ὅπως τὸ κωράφι ὅταν μὲν δὲν τὸ καλλιεργοῦμεν γεμίζει ἀπὸ ἀγριόχορτα, ἐνῶ ὅταν τὸ καλλιεργοῦμεν συνεχῶς δίδει ὠραῖον καρπὸν, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου C ὅταν εὐρίσκειται εἰς κατάστασιν ἀδικαροῦς γεννᾷ τὰ ἀγκάθια τῶν ἐλαττωμάτων, ἐνῶ ὅταν φροντίζομεν δι' αὐτήν, φροντίζεται ἀπὸ τοὺς καρποὺς τῆς ἀρετῆς. Διὰ τοῦτο καὶ κάποιος σοφὸς συμβουλεύει λέγων· «ὥσπερ γεώργιον ἀνήρ ἄφρων, καὶ ὥσπερ ἀμπελὶν ἀνήρ ἐνδεὴς φρενῶν· δὲν ἀφῆκε αὐτὸν, κερρωθήσεται καὶ χορτομανήσεται» (Παροιμ. 24, 30-31). Διὰ τὸ νὰ μὴ γίνεταί λοιπὸν αὐτὸ πῦρα θά χρησιμοποιοῦμεν διαρκῶς τὴν δρεπάνην τοῦ λόγου. Καὶ ἂν μὲν φυτρίνη κατὰ κακόν, θά τὸ ἀποκόπωμεν συνεχῶς. Ἄν δὲ κατὰ ὠραῖον καὶ καρποφόρον, θά τὸ τρέφομεν καὶ θά τὸ ποτίζωμεν καὶ θά τὸ βοηθοῦμεν νὰ ἀναπτυχθῇ, ἀφιερώνοντας εἰς αὐτὸ συνεχῆ φροντίδα. Διότι χρειάζομεθα διπλὴν φροντίδα, μᾶλλον δὲ τριπλὴν. Μίαν διὰ νὰ ἀπολαγοῦμεν ἀπὸ τὴν κακίαν, ἄλλην διὰ νὰ

ἀποκτήσωμεν τὴν ἀρετὴν καὶ τέλος μίαν τρίτην. Δὲ διὰ τὴν διαφυλάξωμεν αὐτὸ πού ἀπεκτήσωμεν. Καὶ εἰς τὸ στάδιον αὐτὸ μάλιστα ἀπαιτεῖται πολλὸς κόπος, ἐπειδὴ ὁ πονηρὸς ἐκεῖνος δαίμων, ὁ ὁποῖος φθονεῖ τὰ ἀγαθὰ μας, ἐπιτίθεται μὲ μεγαλύτεραν οφροδρότητα ἐναντίον ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἔχουν ἐπιτύχει τούτο. Καὶ ὅπως οἱ πειραταὶ τὰ μὲν πλοῖα πού κουβαλοῦν ἔμπορον δὲν τὰ περᾶζουσιν, ἐνῶ ἂν ἴδουν κάποιον πλοῖον νὰ κουβαλοῦν πολὺτιμον φορτίον καὶ νὰ ἔχουν ἐναποθηκευμένον πλοῦτον, ἐπιτίθενται εἰς αὐτὰ καὶ τὰ τροποῦν ἀπὸ τὰ ὄψαλα, τὰ κτυποῦν ἀπὸ πάνω καὶ μεταχειρίζονται ὅλα τὰ τεχνάσματα διὰ νὰ τὰ καταλάβουν, ἔτσι καὶ ὁ διάβολος συνήθως προσβάλλει καὶ φθονεῖ καὶ ἐπιβουλεύεται ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἔχουν συγκεντρώσει τὴν περισσοτέραν ἀρετὴν.

Τόσοι λοιπὸν ἄνθρωποι ὑπῆρχαν εἰς τὴν γῆν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰᾶθ Ε καὶ μόνον ἐναντίον ἐκείνου ἀπεδύθη ὁ δαίμων καὶ ἐκίνησεν ὅλα του τὰ τεχνάσματα. Δὲν κατώρθωσεν ὅμως νὰ προξενήσῃ ναυάγιον, ἀλλὰ ἀντιθέτως πῆξεν τὸ φορτίον καὶ τὰ ἐμπορεύματα. Διότι τέτοια εἶναι ἡ ἀρετὴ. Ὅταν τὴν πολεμοῦν γίνεται ἰσχυρότερα καὶ ὅταν τὴν ἐπιβουλεύονται πῶς σταθερά. Τούτο λοιπὸν συνέβη καὶ εἰς τὸν μακάριον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος κτυπώμενος ἀπὸ παντοῦ ὀνειδικνέτο πῶς σταθερὸς καὶ δεχόμενος μύρια θέλη δὲν ὑπέκυπεν. Καὶ ἔδειξεν μὲν τὴν φαρέτραν τοῦ διαβόλου, ἐνῶ ὁ ἦχος οὔτε κατέπεσεν οὔτε ἐνικήθη, ἀλλὰ ὡς ἄριστος κυβερνήτης, ³⁴¹ Α οὔτε ὅταν ἐλυσομανοῦσε ἡ θάλασσα καὶ ἐσηκώοντο τὰ κύματα κατεποντίζετο, οὔτε ὅταν ἐπεκρατοῦσε γαλήνη ἐγένετο ὀδιώφορος καὶ τεμπέλης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς δύο αὐτὰς διαφορετικὰς περιπτώσεις διετήρησεν ἀκλόνητον τὸ φρόνημά του καὶ οὔτε ὁ πλοῦτος τοῦ ἐρροσκοῦσε τὰ μυαλά, οὔτε ἡ πτωχεία τὸν ἔκαρεν νὰ κόψῃ ταπεινωμένως. Οὔτε λοιπὸν ὅταν τὰ πράγματα ἔβαιναν κατ' εὐχὴν ἤτο ἐξαπλωμένως ἔπραττον, οὔτε ὅταν δλοκίληρος οὐκ ἔδειξεν ὁ οἶκος του ἐκρημνίσθη καὶ ὑπέστη πανωλεθρίαν, ἐταράχθη ἢ ἔκασε τὴν ἀνδρείαν του.

Ἄς τὸ ἀκούσουν πλοῦτοι, ἄς τὸ ἀκούσουν καὶ πτωχοί. Διότι καὶ διὰ τοὺς δύο εἶναι ὠφέλιμος ἡ διήγησις. Μᾶλλον δὲ ἡ ἱστορία αὕτη εἶναι ὠφέλιμος δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· καὶ διὰ τοὺς εὐημεροῦντας καὶ διὰ τοὺς δυστυχοῦντας. Διότι καὶ τὰ δύο αὐτὰ ὅλα τὰ ἐκρημνισμοῦσιν Β ὁ ἀγωνιστὴς τῆς ἐσθλείας, ὁ νικητὴς τῆς αἰκουμένης καὶ μὲ τὰ δύο ἔσθησε τρόπαιον καὶ ἀντημετάπωσε τὸν δαίμονα ἐκεῖνον εἰς κάθε εἶδος πολέμου καὶ παντοῦ τὸν κατενίκησε. Καὶ ὅπως ὁ γενναῖος στρατιώτης, ὁ ὁποῖος ἔξρει νὰ μάχεται τὴν νύκτα,

νὰ κυριεύῃ τείχη, νὰ ναυμαζῇ, νὰ ἀγωνίζεται πεζός, νὰ ῥίπτῃ βέλη, νὰ κερῖται τὸ δόρυ καὶ μὲ σφενδόνας καὶ ἄκοντια καὶ μὲ κάθε εἶδος μάχης νὰ ὑπερισκῆ τῶν ἀντιπάλων καὶ νὰ νικῇ πάντοτε, ἔτσι λοιπὸν καὶ ὁ γενναῖος ἐκεῖνος ὑπέμεινε μὲ πολλὴν ἀνδρείαν ὅλους τοὺς πειρασμοὺς τὸν περισσοῦν τῆς πτωχείας, τῆς πείνης, τῆς ἀσθένειας, τοῦ πόνου, τοῦ καμοῦ τῶν παιδιῶν, τῶν φίλων. C τῶν ἐχθρῶν, τῆς συζόγου του, τῶν ὑπηρετῶν του. Διότι δὲν ὑπῆρξεν ἀνθρώπινη συμφορὰ, ἡ ὁποῖα νὰ μὴ ἐπῆσεν ἐπάνου του. Καὶ ὅπως ὑπερηθέησεν ὅλα τὰ δίκτυα καὶ τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου καὶ μάλιστα ἐνῶ (καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ πῶς ἀξιοθαύμαστον ἀπ' ὅλα) τὰ πάντα εἶκον στραφῆ ἐναντίον του μὲ μανίαν καὶ τὸν ἐκτοπίσαν ταυτοχρόνως ἀπὸ παντοῦ.

2. Μὴ κυριεύῃς μόνον τὸ ὅτι ἐπάθε ἴσα πολλά, ἀλλὰ νὰ προσθήσῃς καὶ τὸ ὅτι δὲν τὰ ἔπαθε τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο οὔτε κατὰ διαλείμματα, ἀλλὰ ὅλα μαζί ταυτοχρόνως. Αὐτὸ δὲ δὲν εἶναι ἕνας ἀσημαντὸς πρόθετος πειρασμός. Διότι κινεῖ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους δὲν θὰ εὐρεθῇ νὰ τὰ ἔχη ὑποφέρει ταυτοχρόνως ὅλα αὐτὰ. Δ' Ἀλλὰ ἂν μὲν παλεῖται μὲ τὴν πτωχείαν, θὰ εἶναι ὑγιής. Ἄν θασανίζεται καὶ ἀπὸ ἀσθένειαν καὶ ἀπὸ πτωχείαν, θὰ ἔχη πολλὰς φαρὰς γυναῖκα ἢ ὅποια θὰ τὸν παρηγορῇ νὰ ὑποφέρῃ τὰ δεινὰ καὶ θὰ ἀποσπᾷ δι' αὐτὸν λιμῶν καὶ καταφόνων. Ἄν δὲ δὲν ἔχη τέτοιαν γυναῖκα, δὲν θὰ τὸν συμβουλεύῃ τοῦλάχιστον ἐπιβλαβῆ πράγματα. Ἄν δὲ αὕτη τὸν συμβουλεύῃ ἐπιβλαβῆ πράγματα, δὲν θὰ ἔχη χάσει τὴν ἰδίαν στιγμὴν ὅλα τὰ παιδιὰ του. Καὶ ἂν δὲν ἔχη χάσει ταυτοχρόνως ὅλα μαζί τὰ παιδιὰ του, δὲν θὰ τὰ ἔχη χάσει μὲ τέτοιον τρόπον. Καὶ ἂν πάλιν τὰ ἔχη χάσει μὲ τέτοιον τρόπον, θὰ ἔχη τοῦλάχιστον φίλους νὰ τὸν παρηγοροῦν. Ἄν δὲ δὲν τὸν παρηγοροῦν, δὲν θὰ ἐπεμβαίνουσι τοῦλάχιστον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Καὶ ἂν πάλιν οἱ φίλοι του στρέφονται ἐναντίον του, δὲν θὰ τὸν κατηγοροῦν τοῦλάχιστον οἱ ὑπέρταί του. Καὶ ἂν τὸν κατηγοροῦν, Ε δὲν θὰ τὸν πτύουν εἰς τὸ πρόσωπον. Καὶ ἂν πάλιν τὸν πτύουν εἰς τὸ πρόσωπον, δὲν θὰ ἐθασανίσθῃ τοῦλάχιστον ἀπὸ τέτοιαν ἀσθένειαν. Καὶ ἂν πάλιν ἐθασανίσθῃ ἀπὸ τῶσον φοβερὰν ἀσθένειαν, θὰ εἶχε τοῦλάχιστον δογματίον καὶ στέγην καὶ δὲν θὰ ἐκάρθητο εἰς τὴν κοιλίαν. Ἄν δὲ ἐκάρθητο εἰς τὴν κοιλίαν, θὰ εἶχε τοῦλάχιστον ἀνθρώπους νὰ τοῦ προσφέρουν κείρα βοηθείας. Ἄν δὲ δὲν εἶχε τέτοιους, δὲν θὰ ἐπενέβαινε πῶλάχιστον κινεῖς ἐναντίον του. Ὁ Ἰᾶθ ὅμως τὴν ὑπέφερεν ὅλα αὐτὰ, καὶ τὸ πῶς ἀξιοθαύμαστον, τὸ ὅποσον ἀνέφερα προηγουμένως καὶ τὸ ὅποσον κάμει νὰ φαίνονται

δύο και τρεις φορές φοβερότερα τὰ κακά, εἶναι τὸ νὰ μὴ ἔκῃ ὁ ἀγωνιζόμενος τὴν παρηγορίαν τῆς ἀνάπαυλας, ³⁴² **A** ἀλλὰ μὲ τὴν συνεκτὴ διαδοκίαν τῶν κακῶν νὰ γίνεται περισσότερος ὁ θόρυβος και μεγαλυτέρα ἡ ταραχὴ, πράγμα τὸ ὁποῖον συνέβη εἰς τὸν Ἰωβ

Διότι τὴν ἀπάθειαν τῶν προβάτων και τὴν πυρκαϊὴν τὴν διεδέχθη ἡ ἀρπαγὴ τῶν βοδιῶν, ἐκείνην ἡ κλοπὴ τῶν ὄνων, και αὐτὴν πάλιν ἡ κλοπὴ τῶν καμηλῶν και ἡ σφαγὴ τῶν βοῶων. Αὐτὴν πάλιν ἡ ἀπάθεια τῶν παιδιῶν και ὁ φρικτὸς ἐκεῖνος και παράδοξος θάνατος και ὁ ἀκόμη πῶ φρικτὸς τάφος (διότι τὸ ἴδιο πράγμα ἔγινε και θάνατος και τάφος) και ἡ τράπεζα ἡ ὅποια ἐδέχθη τὰ σῶματα τὴν μίαν στιγμὴν νὰ τρώγουν, τὴν δὲ ἄλλην κατακοιμημένα, οἱ φιάλαι και τὰ ποτήρια, τὰ ὅποια μαζί με τὸ κρασί ἐδέχθησαν τὸ αἶμα και τὰ διαμελισμένα σῶματα. **B** Τὴν φοβεράν ὄμως αὐτὴν τραγωδίαν τὴν ἀκολουθοῦν πάλιν ἄλλα χειρότερα, προτοῦ προλάβῃ νὰ ἀναπνεύσῃ. Διότι τὸ πλῆθος τῶν σαυλήκων, τὰ ρυάκια τοῦ πύου, τὸ κάστημα ἐπάνω εἰς τὴν κοιλίαν, τὸ βτρακον μετὰ τὸ ὁποῖον ἔξυνε τὰς πλευράς του, ἡ δυσσομία τῶν πληγῶν ἡ προκαλοῦσα τὴν παράδοξον ἐκείνην πείναν, ἡ ὅποια δὲν ἐπέτρεπεν εἰς ὅσους τὸν ἔβλεπον νὰ πλησιάσουν τροφὴν και ἐπροκαλοῦσε χειρότερον ἀπὸ τὴν πείναν ἀσθένειαν. Καὶ αὐτὰ ἄλλα ὄχι διὰ δύο, ὅσα, ἔβρισαν ἡ ἑατὸν ἡμέρας, ἀλλὰ διὰ πολλοὺς μῆνας. Καὶ δὲν ἐσταμάτησεν οὔτε εἰς τὰ ἀθλήματα αὐτὰ, ἀλλὰ ἐνῶ τὰ ὑπέφερον ὅλα αὐτὰ και ἐψήνετο ἀπὸ κάθε πλευρᾶν και ἀπὸ μέσα και ἔπι ἔξω, ἤρασαντο ἐπὶ πλέον και τὰ τεχνάσματα τῆς σύζυγος του. Διότι ἡ σύζυγος ἔγινεν ὄλον τοῦ δαίμονος **C** και ἐπληττε μετὰ τὸ τόλον τὸν ἄνδρα της, μετὰ τὴν γλώσσαν της ποὺ τὴν εἶχε θανατεῖσει εἰς τὸν δαίμονα, οὔτε οὕτως ἐναντίον του τὰ βέλη τῶν λόγων ποὺ ἦσαν ποὺ ἄδυνάτα και ποὺ βλαβερὰ. Καὶ οὔτε ἐδῶ δὲν ἐσταμάτησαν τὰ ἀγωνίσματα, ἀλλὰ αὐτὰ ἦσαν ἡ ὄρχη και τὰ προσήματα τῆς μάχης. Ἐπειδὴ ἀπ' αὐτὰ δὲν ἐπροέκυε πλέον νὰ ἐπιτύχῃ τίποτε ὁ διάβολος, ἤλθεν ἡ παρέα τῶν φίλων, οἱ ὅποιοι μετὰ προσοπιεῖον συμπαιθεῖας παρουσίαζαν τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἐχθρῶν και ἐνῶ ἦτο ἐπιλωμένος κάπως ἐπηδοῦσαν ἀπὸ πόνου του και ποὺ ἔξυναν τὰς πληγὰς ὁ ἔνας μετὰ τὸν ἄλλον, χωρὶς νὰ τὸν ἀφήνουν νὰ ἀναπνεύσῃ, και τὸν ἐπεριτριγύριζαν διαρκῶς, ὅν νὰ ἀποτελοῦσαν κάποιον κακὸν κορόν.

D Νὰ ἀναφέρω και τὸν ἀνυπόφορον πειρασμὸν τῆς νυκτὸς ποὺ ἦτο πρωτοφανὴς και παράδοξος; Ὅλοι μὲν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι και ἂν ὑποφέρουν ἀπὸ μῦρια κακά, και ἂν εἶναι φυλακισμένοι, και ἂν εἶναι δερμένοι μετὰ ἀλυσίδας, και ἂν

θρηνοῦν συμφορὰς, και ἂν ὑποφέρουν ἀπὸ σωματικῶν ἀνατηριῶν, και ἂν πιέζονται ἀπὸ πινακίαν, και ἂν ἀπὸ ἀσθένειαν, ἀπὸ πόνου και ταλαιπωρίας, ὄμως δταν ἔλθῃ ἡ νύκτα τοὺς φέρνει φάρμακον παρηγορίας διότι ἐλευθερώνει τὸ σῶμα ἀπὸ τοὺς πόνους και ἀπαλλάσσει ἀπὸ φροντίδας τὴν ψυχὴν. Εἰς ἐκεῖνον ὄμως τότε και τὸ λιμνὴ εἶχε γίνει ἀκόπελος, τὸ φάρμακον πληγῆ, ἡ παρηγορία ἐπιπρόσθετος χειρότερος πόνος και ἡ ταραχὴ ἐγίνετο χειρότερα κατὰ τὴν νύκτα, ἡ ὅποια εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους παρέχει τὴν γαλήνην. **E** Καὶ ἤθελε μὲν νὰ ἀποσπῇ τὴν τρικυμίαν τῆς ἡμέρας διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τοὺς ἀνυπόφορους ἐκεῖνους πόνους, ἀλλὰ εὗρισκεν εἰς τὴν νύκτα τρικυμίας και θόρυβος και ὑφάλους και ἀκοπέλους, ὥστε νὰ ἀναζητῇ πάλιν τὰ κύματα τῆς ἡμέρας.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν και αὐτὰς, διηγοῦμενος τὸ παράδοξον αὐτὸ πάθος, ἐκράγαζε και ἔλεγεν· «ἂν κοιμηθῶ, λέγω πότε ἡμέρα; Ἐὰν ἀναστῶ, λέγω πότε ἑσπέρα;» (Ἰωβ 7, 4). Διὰ ποῖον λόγον; Πές μου. Διότι εἶναι φυσικὸν νὰ ἀναζητῆς τὴν νύκτα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας (ὀνομάζει δὲ ἑσπέραν τὴν νύκτα, διότι παρέχει ἀπαλλαγὴν ἀπὸ ὅλα τὰ ἀκολουθοῦντα τὴν ἡμέραν κακά). Ὅταν ὄμως ἔλθῃ ἡ νύκτα και ἀποκτήσῃ γαλήνην και ἑσχάσῃ τοὺς πόνους ἐκεῖνους και τὰς φροντίδας, διατὶ πάλιν ἀναζητεῖς τὴν ἡμέραν; ³⁴³ **A** Ἐπειδὴ ἡ νύκτα εἶναι δι' ἐμὲ χειρότερα ἀπὸ τὴν ἡμέραν, καθὼς δὲν με ἀπαλλάσει ἀπὸ τοὺς πόνους, ἀλλὰ τοὺς αὐξάνει και μοῦ δημιουργεῖ θορύβους και ταραχὴν. Ὅταν τὸ διηγεῖτο δὲ αὐτὸ ἔλεγε: «Φοβεῖς με ἐν ἐνυπνίσις, και ἐν ὀράμασι με καταπλήσσεις» (Ἰωβ 7, 14). Διότι ἐκυριεύετο ἀπὸ τῶνον βλάπτων φοβερὰ ὄραματα κατὰ τὴν νύκτα και ὑπέφερον ἀφόρητον φόβον και πολλὴν ἔκστασιν και κατὰπληξιν.

3. Ἐχετε λοιπὸν ἀποκάμει νὰ ἀκούετε τὰς ἀλλεπαλλήλους αὐτὰς συμφορὰς; Ἐκεῖνος ὄμως δὲν ἄπεκαμε νὰ τὰς ὑποφέρῃ. Διὰ τοῦτο λοιπὸν και παρακαλῶ τὴν ἀγάπην σας νὰ ἀναμείνῃ λίγο ἀκόμη. Διότι δὲν τὰ εἴπωμεν ἀκόμη ὅλα, οὔτε ἐπροσθέσαμεν τὰ ἄλλα φοβερὰ. Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ ἦτο **B** τὸ ὅτι ὅλα τὰ κακά ποὺ συμβαίνουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους; τὰ ὑπέφερον ἕνα και μόνον σῶμα, ἐνῶ ἕνα δεῦτερον τὸ ὅτι τὰ ὑπέμειναν ὅλα αὐτὰ μαζί, χωρὶς νὰ μεσολαβήσῃ καμμία ἀνάπαυλα μεταξὺ των. Θέλω δὲ νὰ εἴπω και ἕνα τρίτον. Ποῖον εἶναι λοιπὸν αὐτό; Τὸ ὅτι κάθε ἕνα ἀπὸ τὰ παραπάνω δὲν ἤλθεν ἀπὸ μὲς μαζί μετὰ τὰ ἄλλα, ἀλλὰ διεκρίνετο διὰ τὴν ἔκστασιν και τὴν σφοδρότητα του. Διότι ἡ πινακία τοῦ ἦτο χειρότερα ἀπὸ κάθε πινακίαν, τὸ ἴδιο και ἡ ἀσθένεια, ὁ τόπος εἰς τὸν ὁποῖον ἐκόπητο, ἡ ἀπάθεια τῶν παιδιῶν και ὄλων τῶν ὑπα-

κόντων. Ἐκαστε κάποιος τὰ ὑπάρχοντά του; Δὲν θὰ τὰ ἔσκασε πῶσον ἄλοσκέρως οὔτε κατὰ τέτοιον τρόπον. Ἐκαστε τὰ παιδιά του; Δὲν θὰ τὰ ἔκασεν οὔτε ἄρα μαζὶ, οὔτε θὰ ἦσαν τόσον πολλὰ καὶ τέτοια. Ἐκεὶ ἀρρωστήσει κάποιος; Ὅμως οὐκ μετέσαν ἀσθένεια, ἀλλὰ μὲ πυρετὸς ἢ ἀναπηρίαν ἢ με κάποιαν ἄλλην συνηθισμένην ἀσθένειαν. C Ἐκείνη ἡ ἀσθένεια ἦτο παράδοξος καὶ δὲν τὴν ἐνωθε παρά μόνον αὐτὸς ποὺ ὑπέφερον. Διότι δὲν ἤμπορεῖ νὰ παρασταθῇ με λόγια πῶσον φοβεραὶ ἦσαν αἱ πληγαὶ αὐταὶ καὶ πῶσον ἐπίδουνα τὰ τραύματα. Ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρῃ κανεὶς ἐκείνον ποὺ τὰ ἐπροξένησε καὶ τὴν φοβερὰν βανίαν του διὰ νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸν τὸ μέγεθος τῆς μάστιγος αὐτῆς. Καὶ ὁ τόπος δὲ ὅπου ἐκάθητο ἦτο πρωτοφανὴς καὶ παράδοξος. Διότι δὲν ὑπάρχει κανεὶς ἴσων πτωκῶς ποὺ νὰ ἐκάθησεν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθενείας του εἰς τὸ ὑπαίθριον, ὅπου ἐκεινοὺς ἐκείνους γυμνός, στερημένους ἀπὸ κάθε κατάλυμα καὶ καθομιένους ἐπάνω εἰς τὴν κοιλίαν γεμάτος ἀπὸ πληγῶν. Πολλὰς φορές συμβαίνει νὰ ἔχῃ κάποιος πονηρὸν γυναῖκα, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ὑπῆρξε καμία τόσον πονηρὰ, ὥστε εἰς παρομοίαν συμφορὰν D νὰ ἐπιτίθεται εἰς τὸν ἄνδρα τῆς, νὰ ἀκονίξῃ τὸ ἔξρος τῆς διὰ νὰ πληγώσῃ τὴν ψυχὴν του καὶ νὰ τοῦ δίδῃ τέτοια συμβουλίας. Καὶ τὰ συμβάντα δὲ μὲ τοὺς φίλους καὶ τοὺς δούλους εἶναι παράξενα. Ἡ πείνα πάλιν εἶναι κατὰ ἀκόμην ποὺ παράδοξον, ἐπειδὴ ἐνὶ εὐρύστοκο πλοσίον του σπρωμένον τραπέζι, δὲν ἤγγιζε τὰς τροφάς. Nὰ ἀναφέρω καὶ ἐν τέταρτον φοβερὸν; Ἐννοῖ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν προηγουμένην εὐμαρείαν. Διότι ἐκεῖνος μὲν ποὺ ἔζησεν ἐξ ἄρχῆς εἰς τὴν πτωχείαν, θὰ τὴν ὑπέφερον εὐκολώτερον, ἐπειδὴ θὰ τὴν ἐγνώριζε καλῶς. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ ἔξεπεσον ἀπὸ τὴν εὐημερίαν εἶναι φυσικὸν νὰ αἰσθάνεται περισσότερον τὸ κακόν, ὁ πόνος του νὰ εἶναι φοβερώτερος καὶ ἡ παρακὴ του μεγαλυτέρα, ἐπειδὴ δὲν τὴν ἔχει δοκιμάσει καὶ δὲν τὴν ἔχει γνωρίσει καλῶς. E Ἦμπορεῖ κανεὶς ἄπιστος νὰ ἀναφέρῃ καὶ ἓνα πέμπτον. Ποῖον εἶναι αὐτό; Τὸ ὅτι ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἔχων συνελθόντων τοῦ ὅτι ἔχει διαπράξει πολλά κακά, γνωρίζει τὴν αἰτίαν αὐτῶν τὰ ὅποια ὑποφέρει. Αὐτὸ δὲ εἶναι σημαντικὴ κατηγορία. Ἐκεῖνος ὅμως οὔτε αὐτὸ δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ σκοπεῖ, ὅτι ἐπλήρωσε τυχὸν δι' ἁμαρτήματα καὶ παραπτώματα, ἐπειδὴ τοῦτο τοῦ ἐτάρασσε περισσότερο τὸν νοῦν. Διότι ὅταν ἐξήταξε τὴν ζωὴν του καὶ ἔβλεπε τὴν συνείδησίν του ποὺ λαμπρὰν ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ τὰ πολλὰ του κατορθώματα, ἐγνώριζεν ὅτι ἦτο ἕξιος στεφάνων καὶ βραβείων καὶ μυρίων ἐπιδόλων. Ὅταν ὅμως παρτήρει τὰς πληγὰς εἰς τὸ

σῶμα του καὶ ὅλα ὅσα εἶχαν συμβῆ **144** A καὶ ἔβλεπε νὰ ὑποφέρῃ χειρότερα ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εἶχαν διαπράξει τὰ μεγαλύτερα κακούργηματα, δὲν ἤμποροῦσε νὰ εὐρῆ καὶ νὰ εὐχητὸν τὸν λόγον διὰ τὸν ὅποιον τὰ ὑπέφερον αὐτά. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν ἀκατανόητον διὰ τοὺς ἀνθρώπους θεῖαν πρόνοιαν καὶ ἔλεγεν· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτως καὶ ἐγένετο» (Ἰωβ 1, 21). Διὰ νὰ ἀντακροῦσῃ δὲ καὶ νὰ κλείσῃ τὸ στόμα τῆς συζύγου του ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὅποια ἐξετόμιζε κατεσκευάσεν ἓνα συλλογισμὸν, ὁ ὅποιος παρουσιάζει καθαρὰ τὴν εὐλαθεΐαν του. Ἐλεγε λοιπὸν· «Εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐβεβήματα παρὰ Κυρίου, τὰ κακὰ οὐκ ὑποίσομεν;» (Ἰωβ 2, 10).

Nὰ ἀναφέρω καὶ ἄλλον φοβερὸν, τὸ ὅποιον στεφανώνει καὶ ἀναδεικνύει νικητὴν τὸν ἀλλοτὴν ἐκείνον ποὺ δείκνει τὴν ὑπέροχον ψυχὴν του ἢ ὅποια ἐγγίζει τοὺς οὐρανοὺς; Ποῖον εἶναι λοιπὸν αὐτό; Ἡ διάφορος ἐπαχὴ. B Διότι ἐδειξε τέτοιον φρόνημα πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ μουσικοῦ Νόμου. Αὐτὸ δὲ δὲν εἶναι ἀσημαντὸν, ἀλλὰ ἤμπορεῖ νὰ πλέξῃ μύριους στεφάνους. Διότι διὰ τὰ ἴδια κατορθώματα δὲν δίδονται αἱ ἴδιαι ἀνταμοιβαί, θανὸν ὁ μὲν ἕνας τὰ ἔχη πράξει εἰς χρόνους ἀρκασιτέρους καὶ ὁ ἄλλος κατὰ τὴν ἐποχὴν μας. Ὁ μισθὸς τοῦ πρώτου εἶναι πολὺ μεγαλύτερος. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ παρουσιάσῃ κανεὶς τέτοια πράγματα ἀφοῦ ἦλθεν ὁ Χριστὸς καὶ ἐδειξε καὶ ἐδίδασκε καὶ ἐσυμβούλευσε, καὶ νὰ τὰ παρουσιάσῃ πρὶν ἀπὸ τὸν μουσικὸν Νόμον καὶ τοὺς προφήτας. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἀφοῦ ἦλθεν ἐξήτασε περισσότεραν ἀρετὴν C λέγων· «ἐάν μὴ περισσότερῃ ἢ δικαιοσύνη ὑμῶν πλείον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. 5, 20). Διότι ὅσον ἐκτενεστέρα ἐγίνεν ἡ διδασκαλία, τόσον δικαιοτέρα καὶ περισσότερα μέτρα ἀρετῆς ἔθεσεν. Αὐτὸς ὅμως τὰ ἐπύραξεν αὐτὰ χωρὶς νὰ ἀκοῦσῃ διδασκαλίαν, χωρὶς νὰ ἀναγνώσῃ γράμματα καὶ βιβλία, χωρὶς νὰ ἴδῃ ἄλλους, χωρὶς νὰ ἤμπορῃ νὰ ἀνατρέξῃ εἰς παλαιότερας ἐποχὰς καὶ νὰ ἐνημηθῇ αὐτοὺς ποὺ ἐπύραξεν τὰ ἴδια, διότι δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμῃ Γραφὴ ἢ ἱστορία διὰ νὰ παραδύσῃ αὐτὰ ποὺ εἶχαν γίνῃ. Ἀλλὰ εἰς δρόμον ποὺ δὲν τὸν εἶχε περάσει κανεὶς, εἰς θάλασσαν ποὺ δὲν τὴν εἶχε πλεύσει κανεὶς, εἰς τόσον σκοτάδι κηκίας πρῶτος καὶ μόνος ἐκεῖνος τότε ἐκόσασε τὸν δρόμον αὐτὸν τῆς ἀληθινῆς φιλοσοφίας καὶ ἀνεδείχθη πῶτος μὲ τὸ παραπάνω εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν ἀρετῶν. D Διότι εἶναι μὲν πολὺ μεγάλο τὸ νὰ κατορθώσῃ κανεὶς καὶ ἓνα μικρὸν τῆσθε τῆς ἀσπῆς, ἀλλὰ εἶναι πολὺ μεγαλύτερον τὸ νὰ εἶναι πρῶτος εἰς τὸ ὑψηλότερον ἀπὸ ὅλα. Ὅτι δὲ ἡ ὑπομονὴ εἶναι τὸ

πὸ ὑψηλὸν ἀπὸ ὅλα, δὲν ἔχει κανεὶς ἀντίρρησην. Ἐπειδὴ τὰ ἐγγώριζεν αὐτὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ διάβολος ἔλεγεν «δέρμα ὑπὲρ δέρματος, καὶ πάντα ὅσα ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ, δόξα ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· οὐ μὴν δὲ ἄλλα ἀπόστειλον τὴν χεῖρα σου καὶ ἄψαι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ» (Ἰωβ 2, 4). Ἐνεκα τούτου εἶναι φανερὸν ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ μεγαλύτερον κατόρθωμα καὶ χρειάζεται νεανικὴν καὶ σθερὴν ψυχὴν.

4. Τὸν εἶδες εἰς τοὺς πειρασμούς, ὅσον ἠμποροῦσες νὰ τὸν ἴδῃς; Διότι ὁ λόγος δὲν ἐστάθη δυνατὸν νὰ παραστήσῃ πῶς ἀκριβῶς ἦσαν τὰ πράγματα. Ἐ τὸν πόνον, τὰ θόσσαν, τὸ μαρτύριον τῆς λύπης καὶ τὴν ταρακίαν, ἣ ὅποια ἐδημιουργεῖτο ἀπὸ τὰς τόσας καταστροφάς, δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰ ἐξηγήσῃ καμμία δύναμις λόγου εἰς αὐτοὺς ποὺ τὰ ἴσασιν, ὅπως ἡ ἰβία ἢ πείρα τῶν πραγμάτων. Ἐμπρὸς λοιπὸν, θὰ τὸν παρουσιάσω πάλιν (διότι καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι ἀσημαντὸν, ἀλλὰ ἀπαγεῖ ψυχὴν μὲ ὑψηλότατον φρόνημα) νὰ δείχνῃ ὑψηλὸν φρόνημα καὶ ὅταν ἀκόμη διέθετε πλοῦτον καὶ εὐημερίαν. Πῶς ἦτο λοιπὸν ὅταν ἦτο πλοῦτος; Ἦτο κοινὸ λαμπρὸν κατασκευῆς δι' ὅλους, κοινὸς πατέρας δι' ὅλους, κοινὸς ἰατρὸς, μᾶλλον δὲ περισσότερον ἀπὸ ἰατρὸς. «Ἀκουσέ τον λοιπὸν νὰ λέγῃ ἐγὼ ἤμην ὀφθαλμὸς τυφλῶν, ³⁴⁵ Ἄ ποῦς δὲ χυλῶν» (Ἰωβ 29, 15). Βλέπεις ὅτι ἐγένετο κάποιον περισσότερον ἀπὸ ἰατρὸς ἀντὶ διὰ τὴν φρονίαν εἰς τοὺς ἀναπήρους; Καὶ ἐκεῖνα ποὺ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὰ διορθώσουν οἱ ἰατροὶ μὲ τὴν τέχνην τὰ ξανάδιδεν αὐτὸς μὲν τὴν παρηγορίαν, ἐπειδὴ μὲ τὸ μέγαλον τοῦ ἐνδιαφέροντος δι' αὐτοὺς ἐπαίξε δι' αὐτοὺς τὸν ρόλον τῶν μελῶν των. Διότι ὅπως ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι ὑγιεῖς καὶ ἔχουν γερὰ πόδια καὶ βλέπουν καλά, ἔτσι ἐνιωσαν καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἦσαν ἀνάπηροι ὡς πρὸς τὰ μέλη αὐτὰ, ἐπειδὴ δὲν ἠσθάνοντο ὅτι ἦσαν τυφλοὶ ἢ κουτοὶ χάρις εἰς τὰς ὑπερβολικὰς φροντίδας του. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ δὲν εἶπεν ὅτι: ἐγὼ παρηγοροῦσα κουτοὺς καὶ τυφλοὺς, ἀλλὰ «ποῦς αὐτῶν ἤμην καὶ ὀφθαλμὸς». Εἶπε πάλιν «ἐγὼ ἤμην πατὴρ ἀδυνάτων» (Ἰωβ 29, 16). Καὶ εἰς τὴν περιπτώσιν αὐτὴν δὲν εἶπεν ἐπαρηγοροῦσα Β ὀρφανούς, ἀλλὰ ἤμουν πατέρας των, δεκνύων μὲ αὐτὸ ὅτι δὲν τοὺς ἔβριμε νὰ ἀντιληφθῶν τὴν ὀρφανείαν των καὶ δὲν ἐπέτρεπε νὰ φανῇ τὸ κακὸν αὐτῶν. Διότι ὅπως ἐκεῖ ἐξήφρανε τὴν τυφλίαν μὲ τὸ ὑπερβολικὸν τοῦ ἐνδιαφέροντος, ἔτσι καὶ ἐδῶ δὲν ἔβριμε νὰ λάβω ἀσθῆσιν τῆς θέσεώς των οἱ ὀρφανοί. Δὲν ἐθεράπευε δὲ μόνον ἀνάπηρα σώματα καὶ δὲν διώρθωνε μόνον τὴν ὀρφανείαν, ἀναλαμπάνων τὸν ρόλον τῶν συμπατικῶν μελῶν διὰ τοὺς μὲν καὶ τὸν ρόλον τῶν γονέων διὰ τοὺς δέ, ἀλλὰ ἐγένετο καὶ αὐτοχειροτόνητος δι-

κουτῆς, ἢ μᾶλλον περισσότερον ἀπὸ δικαστῆς. «Δίκην γάρ, λέγει, ἦν οὐκ ἔδειν, ἐξιχνίασα καὶ συνετριψα μύλας ἀδικῶν, καὶ ἐκ μέσου τῶν ὀδόντων αὐτῶν ἐξήρπασα ἄρπαγμα» (Ἰωβ 29, 16-17). Αὐτὸ ὑπερβαίνει κατὰ πάλιν τὰ κατήκοντα τοῦ δικαστοῦ. Διότι ἐκεῖνοι ποὺ δικάζουν κάθονται Ἐ καὶ ἀναμένουν τοὺς ἀδικημένους, καὶ οἱ πλέον ἐγκριτοὶ τῶν δικαστῶν (διότι οἱ πολλοὶ βεβαίως δὲν τὰ κάνουν ὅστε αὐτὰ) παρέκκουν τὴν βοηθειάν των μόνον μετὰ τὴν αἴτησιν ἐκείνων. Αὐτὸς ὅμως ἐνίκησε καὶ τοὺς ποὺ ἐγκρίτους δικαστὰς καὶ τοὺς ἐξεπέρασε κατὰ πάλιν. Διότι δὲν ἀνέμενε τοὺς ἀδικουμένους νὰ ἔλθουν πρὸς αὐτόν, οὔτε τοὺς ἐδοῖσθε μόνον κατὰ τὴν αἰτησίαν των, ἀλλὰ ἐπρωλάμβανε καὶ τοὺς ἀναζητοῦσες. Καὶ οὐ μόνον τοὺς ἀναζητοῦσε, ἀλλὰ τοὺς ἀναζητοῦσε καὶ μὲ πάλιν ἐνδιαφέρον καὶ πολλὴν φροντίδα.

Καὶ τοῦτο θὰ τὸ ἀντιληφθῆς καλῶς, ἂν ἐξετάσῃς τὴν δύναμιν τῆς λέξεως. Διότι δὲν εἶπεν: ἐξήγησα, ἀλλὰ «δίκην ἦν Ἐ οὐκ ἔδειν ἐξιχνίασα», δηλαδὴ ἐρεῖνῃσα, ἐξήγησα μὲ λεπτολογίαν καὶ ἐκίνησα τὰ πάντα διὰ νὰ ἀνακαλύψω μὴτις (ἐπάρχει κάποιον κάποιος ἀδικημένος. Εἶδες τὴν ἀκούραστον ψυχὴν; Βλέπε τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν προθυμίαν. «Καὶ συνέτριψα μύλας ἀδικῶν». Τοὺς ὀδόντας των, τὴν ἐξουσίαν των, λέγει, κατέλυσα, διὰ νὰ τοὺς κάμω ἀνικητούς νὰ διαπράξουν ἄλλην ἀδικίαν. Καὶ τοὺς δύο λοιπὸν τοὺς ὠφελοῦσε ἐπειδὴ ἀπῆλλασε τοὺς ἀδικουμένους ἀπὸ τὴν ἀδικίαν καὶ τοὺς ἀδικούντας ἀπὸ τὴν ἰκανότητα νὰ διαπράττουν κακὰ καὶ ἔτσι τοὺς ἐσωφρόνηζε. Βλέπε ἐπίσης τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὑπομονὴν του. «Καὶ ἐκ μέσου ὀδόντων αὐτῶν ἐξήρπασα ἄρπαγμα». Διότι δὲν ἀπεγοητεύθουν οὔτε ἐγκατέλειπον τὴν προσπάθειαν. Ἐ ἀκόμη καὶ ἂν τὸ πρῶτον εἶχε συλληφθῆ καλῶς, ἀλλὰ ἀνέστυρα ἀκόμη καὶ ἐπειροῦ ποὺ εἶχεν ἤδη καταποθῆ, δεκνύων πρὸς τοὺς συνδοῦλους τὴν φροντίδα ποὺ δείχνει ὁ ἄριστος καὶ σώφρων ποιμὴν.

Πόση ἦτο δὲ καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη; Ἰδοὺ πόσον μεγάλη ἦτο. «Ἐδὲ καὶ ἐπαύλισα κρίμα θεράποντός μου ἢ θεραπείης κρινόμενων αὐτῶν πρὸς με. Τί γὰρ ποιήσω, ἔάν ἐπακούσῃ μου ποιήσῃται ὁ Κύριος; Πότερον οὐκ ὡς ἐγὼ ἐγενήμην ἐν γαστρὶ, κωκίσαι γυνόνασιν;» (Ἰωβ 31, 13-15). Εἶπε συνετριμμένην διάνωσιν ποὺ ἐξετάζει μὲ ἀκριβείαν τὴν φρονίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ γνωρίζει τί εἶναι δούλος καὶ τί εἶναι ἐλεύθερος, πράγμα διὰ τὸ ὅποσον πολλοὶ καυχύνται; Ἄφοδὲ λοιπὸν ἐβγάλε τὴν ἀνισότητα αὐτὴν ἀπὸ τὸ μέσον. **346** Ἀ στηριζόμενος εἰς τὴν ἰσχυρίαν κατὰ τὴν γέννησιν, φέρει τὸν λόγον εἰς τὸ ψυχικὸν φρόνημα. Καὶ τὸ ποὺ ἀξιοθαύ-

μαστον εις αυτών είναι τὸ ὅτι ἐνῶς τὰ ἔπραττεν αὐτά, δὲν ἐνόμιζεν ὅτι ἐταπεινωρονοοῦσεν, ἀλλὰ ὅτι ἐκατηγόουσε καθήκον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐξέφρασε συλλογισμὸν, ὁ ὁποῖος πείθει ἄλλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ θεωροῦν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν δυνυτέρους ἀπὸ τοῦ δούλου, ἀκόμη καὶ ἂν εἶναι μισίας φορὰς κύριοι. Διότι τὰ ὄνόματα αὐτά, δούλος καὶ ἐλευθέρος, εἶναι κοινὰ ὀνόματα χωρὶς πραγματικῆν ὑπόστασιν. Δουλεία πραγματικὴ εἶναι ἡ ζωὴ εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ἐνῶ ἐλευθερία ἡ ζωὴ εἰς τὴν δικαιοσύνην. Εἶναι λοιπὸν μὲ αὐτὰ μόνον ταπεινός, καὶ ὄχι προσφιλής καὶ ἀξιαγάπητος; Ναι, ἀξιαγάπητος. Καὶ πρόσθετε καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὴν ἀνωτερότητά του. Διότι ὅπως κατὰ τὴν διάρκειαν B τῶν δεινῶν ὑπέφερε σθεναρώς, ἔτσι καὶ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς εὐθυμίας ἐφήρμοσε κάθε ἀρετὴν εἰς ὑπερβολικὸν βαθμὸν, ὄχι ἀπλῶς καὶ τυχαίως, ἀλλὰ ἐφθάσε μέχρι τὴν κορυφὴν. «Εἰ δὲ καὶ πολλάκις εἶπον αἱ θεράπαιναι μου τίς ἂν δῆρ ἦμῖν τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἐμιμνήσθηναι; Ἰαν μου χρηστοῦ ὄντος» (Ἰωβ 31, 31). Ἐδῶ διηγεῖται τὴν παράφορον ἀγάπην τὴν ὅποιαν ἔτρεφον πρὸς αὐτὸν οἱ δούλοι τοῦ ποῦ τὸν εἶχαν ἀγαπήσει μὲ πάθος διὰ τὸ ἐνδιαφέρον ποῦ ἔδεικνε πρὸς αὐτούς. Διότι, λέγει, ἔτσι ἐκρέμηντο ἀπὸ ἐμὲ, μὲ ἀκολουθοῦσαν κατὰ πόδας, ποῦ ἦσαν ἀποσιωπημένοι καὶ μὲ ἀναποδοῦσαν τόσον, ὥστε νὰ ἐπιθυμοῦν νὰ κορτάσουν ἀπὸ τὰς σάρκας μου, C νὰ μὲ καταφάγουν καὶ νὰ μὲ καταπίουν ἀπὸ ὑπερβολικὴν ἀγάπην καὶ πόθος.

5. Τί θὰ ἤμπορούσε κανεὶς νὰ εἴπῃ διὰ τὴν περιφρόνησιν πρὸς τὰ χρήματα; Διότι καὶ αὐτὸ τὸ εἶχε κατορθώσει εἰς ὑπερβολικὸν βαθμὸν. Ὅχι μόνον δὲν ἐπιθυμοῦσε τὰ πράγματα τῶν ἄλλων, ὅπως συμβαίνει μὲ τοὺς περισσοτέρους σήμερα, ὅτε κἂν τὰ ἰδικά του, ἀλλὰ τὰ εἶδε μὲ μεγάλην προσθυμίαν. Διὰ τοῦτο καὶ εἶπεν· «εἰ δὲ ἠεφράνθη πολλοῦ πλοῦτου γενομένου μοι, οὐδὲ λήθω πολυτελεῖ ἐπεπιθήσασα» (Ἰωβ 31, 24-25). Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ διὰ τὰ ἔκαστον ἀπέφερε μὲ πολλὴν εὐκολίαν τὴν ἀπάλειαν καὶ διὰ τὰ εἶχεν εἶδε πλοῦσιαν ἐλεημοσύνην, τείνων χεῖρα βοηθείας πρὸς πάντας καὶ ἀνοίγων τὴν οἰκίαν του εἰς πάντας. Οὔτε ἐπίσης ἔκανεν ὁ Ἰωβ ἐκεῖνο ποῦ κἀμινουν D οἱ πολλοί, νὰ λεπτολογοῦν δηλαδὴ καὶ νὰ ἐξετάζουν σχολαστικῶς αὐτοὺς ποῦ βοηθοῦν, ἀλλὰ εἰς θόρα μου, λέγει, παντὶ ἐλθόντι ἀνέωκται. Ἀδύνατοι γάρ, ἦν ποτε εἶχαν κρεῖαν, οὐκ ἀπέτυχον ἔξως δὲ οὐκ ἐξῆλθε τὴν θύραν μου κόλπω κενῶ» (Ἰωβ 31, 32 καὶ 34). Εἶδες τὴν ἀπλοχερίαν του; Εἶδες τὴν φιλιανθρωπίαν, τὴν καλωσύνην, τὴν ταπεινότητά του; Θέλεις νὰ μάθῃς καὶ τὴν ἐγκράτειάν του; «Διαθήκην, λέγει, ἐθέτην τοῖς

ὀφθαλμοῖς μου τοῦ μὴ κατανοῆσαι εἰς παρθένον ἄλλοτριαν» (Ἰωβ 31, 1). Αὐτὰ παρηγγεῖλε καὶ ὁ Χριστὸς διὰν ἦλθε, αὐτὰ ἐπέτυχε νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς τὴν πράξιν καὶ ἐκεῖνος. Τὸν εἶδες πῶς ἦτο διὰν ἦτο πλοῦσιος, πῶς διὰν ἦτο πτωχός, B πῶς διὰν ἦτο ὑγιής, πῶς διὰν ἦτο ἀσθενής; Τὸν εἶδες διὰν τὰ πράγματα ἀγῆσθαι κατ' εὐχάν; Τὸν εἶδες διὰν τὰ ἔκαστον ἄλλο; Εἶδες πῶς ἐκέρετο πρὸς τὰ παιδιά, τοὺς δούλους, τοὺς ἀδικουμένους, τοὺς ὀρφανούς; «Εἰ δὲ καὶ ἤμην πεπορευμένος μετὰ γελοιστῶν» (Ἰωβ 31, 5) λέγει. Δηλαδὴ δὲν ἐπέδωκα ὅτε τὰς συναναστροφὰς τῶν γελοιστῶν. Καὶ αὐτὸ ἐπίσης ἀποτελεῖ σημαντικὴν ἀπόδειξιν σωφροσύνης. Διότι ἐφήρμοσε κάθε ἀρετὴν καὶ εἰς μὲ περισσοτέραν αὐστηρότητα ἀπὸ ἐκεῖνους ποῦ δὲν ἔχουν τίποτε, ἐνῶ εἶχε τόσα ἀγαθά. Διότι ἐκεῖνος ποῦ δὲν εἶχε δὲν ὑπελόγηζε τόσο λίγο τὰ χρήματα ὅσον ἐκεῖνος, ἐνῶ εἶχε τόσα πολλά. Διότι παντοῦ ἡ προαίρεσις εἶναι ἐκεῖνη ποῦ σπαρασσάσθαι. Καὶ αὐτὸς εἶχεν ἀνέθει εἰς τὴν κορυφὴν τῆς σωφροσύνης καὶ ἐφάρμογεν ἄλλας τὰς ἀρετὰς μὲ τὴν προσήκουσαν ἀκρίβειαν.

Αὐτὰ νὰ θαυμάζης, ἀγαπητέ, αὐτὰ νὰ μιμήσῃς 347 A καὶ λάβῃς τὴν εἰκόνα αὐτὴν ποῦ ἔχομεν περιγράψει νὰ τὴν θάλῃς εἰς τὴν συνειδήσιν σου. Καὶ ἂν κατέκειαι ἀπὸ ἀθυμίας, νὰ καταφεύγῃς εἰς αὐτόν. Ἄν εἶσαι πλοῦσιος, νὰ παύῃς φάρμακον ἀπ' ἐδῶ, ὥστε νὰ μὴ περιπέσῃς εἰς πτωχείαν, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ ἐπαρθῇς ἀπὸ τὸν πλοῦτον. Ἄν κόρη παιδί, ἔχεις ἀπ' ἐδῶ παρηγορίαν, διότι ἐδῶ θὰ εὖρης καὶ μεγάλαν συμφορὰν ἀλλὰ καὶ πολὺν μεγάλαν καρτερίαν. Ἄν προσβλήθῃς ἀπὸ ἀσθένειαν, νὰ ἀναλογισθῇς τὸ πλῆθος τῶν σκαλῆκων τοὺς ὁποῖους ἐγέννησεν ἡ σὰρξ τοῦ Ἰωβ καὶ θὰ ὑπομῆναι τὰ πάντα μὲ καρτερίαν. Ἄν σὲ ἐπιβουλευθῇ φίλος, φέρε πάλιν τὸν ἅγιον εἰς τὸ μέσον καὶ θὰ κατανοήσῃς τὸ πάθος. Καὶ ἂν σὲ ἐκμεταλλεῖθῃ ὁ οἰσοδότης, ἀναλόγισου ἐκεῖνα B ποῦ ἐπαθεν ἀπὸ τοὺς δούλους του καὶ θὰ εὖρης παρηγορίαν. Ἄν σὲ συκοφαντήσουν, ἀναλόγισου τὴν ἔλεαν δι' αὐτόν, ὅτι δὲν εἶχε τιμωρηθῆ ὅπως τοῦ δεῖκε διὰ τὰ ἁμαρτήματά του, καὶ τί τὸν κατηγοροῦσαν καὶ θὰ κατανοήσῃς τὸ πάθος αὐτό. Διότι δὲν ὑπάρχει, ὅπως εἶπα καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν, ἀνθρωπίνη συμφορὰ, τὴν ὅποιαν νὰ μὴ ὑπέμεινεν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀπεδείκθη ἀνεκτικώτερος ἀπὸ κάθε διαμῆντι ἐνῶ τὸν εἶχε πλῆξει ταυτοκρόνως ἡ ἀπάλεια τῶν παιδιῶν καὶ ἡ ζημία τῶν προαγμάτων. Καὶ μετὰ ὅτι αὐτὰ ἀναλόγισου διὰ μολοντί τὸν ἐπεβουλευθῇ ἡ σὺζυγὸς του, τὸν παρεκίνουν εἰς τὸ κακὸν οἱ φίλοι του, τὸν ἐπολέμησαν οἱ δούλοι του, C ἀπεδείκθη εἰς ἄλλα σταθερώτερος ἀπὸ θράκον καὶ μάστιγα

εις τὴν πρὸ τοῦ μουσαϊκοῦ Νόμου καὶ τοῦ Χριστοῦ.

Διότι δὲν θὰ ἠμπορέσουμεν νὰ παρουσιάσωμεν οὐδεμίαν δικαιολογίαν, εἴταν, ἡμεῖς οἱ ὅποιοι ἔχομεν τότε τῶσιν δωρεῶν μετὰ τὸν Νόμον καὶ τὴν Χάριν, παρουσιάσωμεν ὀλιγάτερα ἀπὸ ἐκεῖνον ὁ ὅποιος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐπέδειξε τῶσιν ὑψηλὸν φρόνημα. Διὰ νὰ ἔσωμεν λοιπὸν παρηγορίαν διὰ τὰς λύπας καὶ διδασκαλίαν τοῦ ἀρίστου φρονήματος, ἅς ἀνακατήσωμεν ἀφοῦ ἐγγράψωμεν εἰς τὴν ψυχὴν μας τὰ παραπάνω. Καὶ ἅς θαυμάζωμεν τὸν ἀθλητὴν καὶ ἅς μιμούμεθα τοὺς ἀγῶνας του, διὰ νὰ κερδίσωμεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ὅποιον μαζί μετὰ τὸν Πατέρα **Δ** καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

**ΑΡΧΑΙΟΝ
ΚΕΙΜΕΝΟΝ**